

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

Dobiegniew

Drezdenko

Kłodawa

Skwierzyna

Stare Kurowo

Strzelce
Krajeńskie

Zwierzyn

Dobiegniew, 23.02.2021 r.

SPIS TREŚCI:

1. Charakterystyka Stowarzyszenia RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie”	3
1.1. Nazwa prawna i nazwa Stowarzyszenia	3
1.2. Obszar	4
1.3. Potencjał RLGD	5
2. Partycypacyjny charakter LSR	9
3. Diagnoza – Opis ludności obszaru objętego LSR	10
4. Analiza SWOT	31
5. Cele i wskaźniki	38
5.1 Logika realizacji LSR i proces formułowania celów ogólnych, celów szczegółowych i przedsięwzięć dla potrzeb LSR	38
5.2 Cele i komplementarność LSR	55
6. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	56
7. Plan działania	64
8. Budżet	66
9. Plan komunikacji	66
10. Innowacyjność	71
11. Zintegrowanie	72
12. Monitoring i ewaluacja	72
13. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	74

1. CHARAKTERYSTYKA STOWARZYSZENIA RLGD „POJEZIERZE DOBIEGNIIEWSKIE”

1.1. FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA.

Nazwa Stowarzyszenia: Rybacka Lokalna Grupa Działania „Pojezierze Dobiegniewskie”

Adres: ul. Mickiewicza 7, 66-520 Dobiegniew

Forma prawna: stowarzyszenie „specjalne” posiadające osobowość prawną

Status prawny: Stowarzyszenie działające na mocy aktów prawnych:

- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (tj. Dz. U. Z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. 2015 poz.378)
- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 508/2014 z dnia 15 maja 2014r. w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2328/2003, (WE) nr 861/2006, (WE) nr 1198/2006 i (WE) 791/2007 oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1255/2011
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006

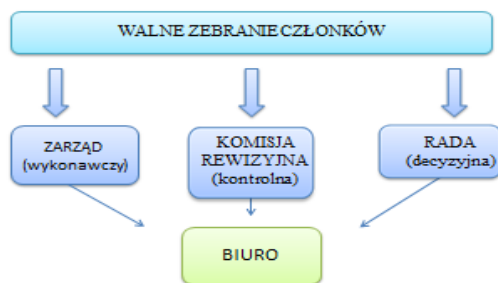
Data wpisu do KRS: 8 września 2009

Numer KRS: 0000336578

Numer NIP: 281-006-88-41

Regon: 080379804

Struktura Stowarzyszenia:

1.2. OBSZAR.

RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” tworzy 7 gmin:

1. Dobiegniew
2. Drezdenko
3. Kłodawa
4. Skwierzyna
5. Stare Kurowo
6. Strzelce Krajeńskie
7. Zwierzyn

Wszystkie gminy należą administracyjnie do województwa lubuskiego, do powiatu strzelecko-drezdeneckiego, gorzowskiego i międzyrzeckiego. Dobiegniew, Drezdenko, Skwierzyna i Strzelce Krajeńskie to gminy o charakterze miejsko – wiejskim z burmistrzem jako jednoosobowym organem wykonawczym. Pozostałe, to gminy wiejskie reprezentowane przez wójta.

Tabela 1. Podstawowe dane gmin obszaru RLGD na dzień 31.12.2013

Lp.	Gmina	Identyfikator terytorialny	Charakter gminy	Województwo	Liczba mieszkańców	Powierzchnia w km ²	Gęstość zaludnienia
1.	Dobiegniew	0806013	miejsko – wiejska	lubuskie	6 793	351	19
2.	Drezdenko	0806023	miejsko – wiejska	lubuskie	17 579	400	44
3.	Kłodawa	0801042	wiejska	lubuskie	8 046	235	34
4.	Skwierzyna	0803053	miejsko – wiejska	lubuskie	12 477	285	44
5.	Stare Kurowo	0806032	wiejska	lubuskie	4 173	78	54
6.	Strzelce Krajeńskie	0806043	miejsko – wiejska	lubuskie	17 426	319	55
7.	Zwierzyn	0806052	wiejska	lubuskie	4 447	100	44
Razem					70 941	1768	42

1.3 POTENCJAŁ RLGD.

Powołanie Stowarzyszenia było naturalną konsekwencją wieloletniej aktywności środowisk lokalnych, w tym szczególnie rybackich, zamieszkujących obszar Pojezierza Dobiegniewskiego. Znakomitą okazją do podjęcia stosownych działań stały się instrumenty wsparcia Wspólnej Polityki Rybackiej Unii Europejskiej, które zostały uruchomione w Polsce w ramach Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich”. Z inicjatywą utworzenia Stowarzyszenia wyszli przedstawiciele gminy Dobiegniew oraz rybacy działający na naszym terenie. Wsparcia inicjatywnie udzielił Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, który zorganizował spotkanie potencjalnych grup rybackich w dniu 12 maja 2009 roku. W skład Stowarzyszenia weszło 8 gmin, w tym: 7 gmin z województwa lubuskiego (Gmina Dobiegniew, Drezdenko, Kłodawa, Skwierzyna, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Zwierzyn) oraz 1 gmina z województwa zachodniopomorskiego (Gmina Nowogródek Pomorski). Każdy kolejny rok działalności Lokalnej Grupy Rybackiej przyczyniał się do promocji obszarów zależnych od rybactwa. W trakcie realizacji Programu Operacyjnego RYBY 2007-2013 podejmowane były kluczowe decyzje, dzięki którym obszary te zostały zmodernizowane. To był proces dziejowy, którego efekty już dzisiaj możemy zauważyć. W tym okresie Beneficjenci udowodnili, że potrafią z sukcesem sięgać po wsparcie unijne i wykorzystywać je do rozbudowy i unowocześniania swoich firm. W okresie działalności LGR zostało przeprowadzonych aż 6 naborów, podczas których wnioskodawcy mogli aplikować o środki unijne na wybrane przez siebie operacje oraz zrealizowanych z powodzeniem wiele ciekawych projektów realizowanych samodzielnie lub we współpracy z innymi grupami rybackimi m.in. wyjazdy studyjne krajowe i zagraniczne, imprezy plenerowe, warsztaty kulinarne oraz publikacje nawiązujące do historii rybactwa, naszego obszaru działania oraz kulinariów związanych bezpośrednio z lokalnymi daniami rybnymi. Na podstawie podpisanych umów na realizację operacji w ramach PO RYBY 2007-2013, LGR „Pojezierze Dobiegniewskie” wykorzystowało ponad 99 % dostępnych środków finansowych, co świadczy o prężnym działaniu i odniesionym sukcesie.

W dniu 11 września 2015 roku Lokalna Grupa Rybacka przekształciła się w Rybacką Lokalną Grupę Działania „Pojezierze Dobiegniewskie”, której celem jest uwzględnianie w swojej działalności promowanie rybołówstwa, wspieranie akwakultury zrównoważonej środowiskowo, działanie na rzecz zwiększenia zatrudnienia i spójności terytorialnej, wspieranie obrotu i przetwarzania produktów rybołówstwa i akwakultury, działanie na rzecz atrakcyjności turystycznej obszaru oraz ochrony dziedzictwa kulturowego oraz inne cele wynikające z LSR. Nowo utworzona RLGD jest kontynuacją LGR powstałej 30 lipca 2009 roku, która realizowała w okresie programowania 2007-2013 na podstawie umowy o warunkach i sposobie realizacji LSROR nr 21/1/MRiRW/2010 z dnia 23.11.2010 roku. Z członkostwa w RLGD zrezygnowała Gmina Nowogródek Pomorski, jedyna gmina spoza województwa lubuskiego. Wszystkie z siedmiu gmin województwa lubuskiego, wyraziły chęć pozostania członkami Stowarzyszenia oraz przekazały Zarządowi Stowarzyszenia odpowiednie uchwały deklarujące wolę przystąpienia do idei tworzenia RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie”, odpowiednio: Dobiegniew - nr VI/39/15 z dnia 31.04.2015r., Drezdenko – VI/57/2015 z dnia 22.04.2015r., Kłodawa – nr VI/49/15, z dnia 20.05.2015r., Skwierzyna - nr IX/58/15 z dnia 21.05.2015r., Stare Kurowo - nr XIII.75.2015 z dnia 28.12.2015r., Strzelce Krajeńskie - nr VII/35/15, z dnia 23.04.2015r., Zwierzyn - nr VII/50/2015 z dnia 29.04.2015r.

Od stycznia 2015 r. trwały prace nad Lokalną Strategią Rozwoju. Spotkania odbyły się 29 stycznia 2015 roku, 17, 24, 25, 29.06.2015 r., 06.07.2015 r. oraz od 18 do 23 listopada 2015 r. Uczestniczyły w nich podmioty sektora społecznego, gospodarczego i publicznego oraz przedstawiciele sektora rybackiego, z terenu gmin objętych Rybacką

Lokalną Grupą Działania. Obecność w trakcie spotkań dokumentują listy obecności. Wypracowana strategia RLGD została uchwalona w trakcie Walnego Zebrania Członków, które odbyło się 21.12.2015 roku.

Zarówno członkowie organów RLGD, jak i pracownicy biura, brali czynny udział w realizacji działań wynikających z LSROR od początku działalności Stowarzyszenia LGR „Pojezierze Dobiegniewskie”. Doświadczenie organów RLGD, które w okresie swojej działalności wypracowały ściśle określone schematy działań, w tym rozwiązywania problemów z pewnością zostanie wykorzystane w realizacji obecnej LSR. Dużym atutem RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” jest doświadczenie pracowników biura. Są to osoby, które nieprzerwanie są zatrudnione w Stowarzyszeniu i posiadają niezbędną wiedzę w zakresie aplikowania o środki unijne oraz rozliczania przyznanej pomocy finansowej, posiadają wykształcenie kierunkowe i zrealizowały wiele projektów własnych Stowarzyszenia. Mierzalnym efektem doświadczenia kadr jest ilość projektów zrealizowanych samodzielnie lub we współpracy z innymi grupami rybackimi m.in. wyjazdy studyjne krajowe i zagraniczne, imprezy plenerowe, warsztaty kulinarne, publikacje oraz ponad 99 % wykorzystanie dostępnych środków finansowych. Należy podkreślić, że jako jedyna LGR z pięciu funkcjonujących w województwie lubuskim mogliśmy poszczycić się tak wysokim współczynnikiem wykorzystania środków finansowych.

Na potrzeby działalności RLGD Pojezierze Dobiegniewskie utworzono również rachunek bankowy, prowadzony przez Lubusko Wielkopolski Bank Spółdzielczy Oddział w Starym Kurowie.

Reprezentatywność Stowarzyszenia Rybacka Lokalna Grupa Działania.

Członkami zwyczajnymi Stowarzyszenia RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” są zarówno osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą jak i reprezentujące sektor społeczny. Cześć osób, przedstawiciele sektora rybackiego, prowadzi działalność rolniczą. Reprezentowane są również osoby prawne, działające w Stowarzyszeniu poprzez swojego przedstawiciela. Zgodnie z kryterium dopuszczającym - Członkami Stowarzyszenia jest 7 gmin na których terenie tworzona jest Rybacka Lokalna Grupa Działania. Powyższy skład zapewnia realizację trójsektorowości w składzie Stowarzyszenia. Według stanu na dzień 30.11.2015 r. Stowarzyszenie liczyło 104 członków, z czego 24 związanych z działalnością rybacką.

Poniższa tabela przedstawia reprezentowalność członków Stowarzyszenia Rybacka Lokalna Grupa Działania „Pojezierze Dobiegniewskie”.

Tabela 2. Sektory w składzie RLGD Pojezierze Dobiegniewskie stan na 30.11.2015 r.

L.p.	Sektor	Liczba członków	% składu RLGD
1	Publiczny	8	7,7 %
2	Społeczny	71	68,3 %
3	Gospodarczy	25	24 %
RAZEM		104	100%

W skład Rady wchodzi 16 członków, reprezentujących wszystkie gminy wchodzące w skład Rybackiej Lokalnej Grupy Działania oraz trzy sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy. Ponadto, każdy sektor posiada przynajmniej 3 przedstawicieli w Radzie. Reprezentacja sektora publicznego została ograniczona do trzech przedstawicieli. Funkcje członków organu decyzyjnego muszą być pełnione osobiście, tj. w przypadku osób fizycznych wybranych do organu decyzyjnego – przez te osoby, zaś w przypadku osób prawnych – przez osoby, które na podstawie dokumentów statutowych lub uchwał właściwych organów są uprawnione do reprezentowania tych osób prawnych. Upoważnianie osób trzecich do udziału w podejmowaniu decyzji jest niedopuszczalne.

Aby zapewnić przejrzystość, obiektywność w zakresie procedury wyboru operacji wobec członków Rady RLDG, którzy nie będą stosować się do przyjętych rozwiązań przewidziano działania dyscyplinujące. Zgodnie z §5 pkt 9 i 10 Regulaminu Rady członek Rady, który bez usprawiedliwienia nie będzie brał udziału na 2 z kolei posiedzeniach Rady, nie będzie przestrzegał deklaracji poufności i bezstronności przy ocenie operacji oraz nie będzie dokonywał oceny w sposób zgodny z treścią kryteriów wyboru przy ocenie operacji na wniosek przewodniczącego Rady lub co najmniej 3 członków Rady może zostać odwołany na najbliższym Walnym Zebraniu Członków.

Skład Rady uwarunkowany był powiązaniem wskazanych osób z działalnością rybacką prowadzoną na terenie RLGD. W Radzie mamy osoby w różnym wieku, w tym także poniżej 35 roku życia oraz przedstawicieli obu płci. Poniższa tabela zawiera listę osób wchodzących w skład Rady.

Tabela 3. Skład Rady RLGD

L.p.	Imię i nazwisko	Gmina	Sektor
1	Mateusz Feder	Strzelce Krajeńskie	publiczny
2	Mirella Pierzakowska	Dobiegniew	publiczny
3	Tomasz Marć	Zwierzyn	publiczny
4	Eugeniusz Krzyżanowski	Zwierzyn	gospodarczy
5	Agnieszka Cackowska		społeczny
6	Andrzej Kwiatkowski	Kłodawa	społeczny
7	Małgorzata Strzelczyk	Skwierzyna	społeczny
8	Wiesław Własak	Stare Kurowo	społeczny
9	Piotr Mikołajewski		społeczny
10	Andrzej Zakrzewski		społeczny
11	Robert Rossowski	Kłodawa	gospodarczy/rybacki
12	Marek Tatała	Strzelce Krajeńskie	gospodarczy/rybacki
13	Janusz Margan	Drezdenko	gospodarczy/rybacki
14	Monika Bałchanowska	Zwierzyn	społeczny
15	Ryszard Jerzyński	Dobiegniew	gospodarczy/rybacki
16	Krzysztof Bartkowiak	Drezdenko	gospodarczy/rybacki

Wykres 1. Procentowy udział sektorów Rady Rybackiej Lokalnej Grupy Działania

Budowanie partnerstwa, jakim jest RLGD oraz tworzenie strategii, polega zwykle na stopniowym włączaniu nowych grup interesów, środowisk społecznych i zawodowych oraz poszerzaniu reprezentacji partnerstwa o przedstawicieli tych grup i środowisk. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju odbywać się będzie przy jak największym udziale lokalnej społeczności zamieszkującej obszar RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie”. Służyć temu będzie zasada pełnej jawności działań realizowanych przez RLGD. Za główny cel działań Biura RLGD przyjmuje się prowadzenie intensywnych kampanii informacyjno-promocyjnej, która zapewni szerokie upowszechnianie informacji na temat Rybackiej Lokalnej Grupy Działania i Lokalnej Strategii Rozwoju oraz wyczerpującą i łatwą w odbiorze informację na temat możliwości wykorzystania środków w ramach LSR. Jednocześnie prowadzone działania informacyjne mają przyczynić się do podniesienia świadomości i wiedzy wśród mieszkańców obszaru na temat Programu „Rybacko i Morze” i dostępnej w jego ramach pomocy.

Ponieważ program przewiduje wsparcie dla mieszkańców obszaru RLGD, w tym wsparcie dla grup defaworyzowanych, nie będą pominięte narzędzia, które są dla nich bezpośrednio dostępne, tj. tablice ogłoszeniowe w wioskach, informacje na tablicach przy urzędach gmin i parafiach, druki informacyjne wykładane w sklepach i innych często odwiedzanych przez mieszkańców miejscach. Będziemy współpracować z lokalnymi mediami w realizacji działań promocyjnych. Na obszarze większości gmin należących do Pojezierza Dobiegniewskiego dostępna jest prasa lokalna, która jest popularnym źródłem informacji dla mieszkańców. Do realizacji tych działań zaangażowane również lokalne radio Zachód i telewizja regionalna TVP3 Gorzów. Obecnie standardowym narzędziem komunikacji staje się Internet. Niezbędne jest, aby na stronie internetowej RLGD dostępne były Lokalna Strategia Rozwoju, harmonogram konkursów, informacja o aktualnych wydarzeniach, wzory wniosków i inne dokumenty niezbędne do złożenia wniosku o dofinansowanie. Dodatkowo w kolejnych latach wdrażania LSR pomyślimy o lokalnej bazie „dobrych praktyk” projektów sfinansowanych już w ramach środków unijnych. Dobrym narzędziem komunikacji pomiędzy RLGD a mieszkańcami obszaru może być funkcjonujące przy stronie internetowej forum dyskusyjne.

Za bezpośredni kontakt ze społecznością lokalną odpowiedzialne będzie Biuro RLGD. W godzinach pracy przynajmniej jeden pracownik powinien być obecny i dysponować aktualną informacją o działaniach RLGD, konkursach oraz udostępniać wzory wniosków i instrukcję ich wypełniania. Biuro odpowiedzialne będzie za zorganizowanie bezpłatnej pomocy doradczej dla podmiotów z obszaru zainteresowanych złożeniem wniosków w ramach ogłaszanych konkursów oraz przyjmować składane wnioski. Widać więc, że w działaniach informacyjnych i promocyjnych najistotniejsza będzie rola Zarządu i jego Biura, które koordynować będzie realizację tych działań i dbać o ich aktualność i systematyczność.

Zasady funkcjonowania RLGD.

Jeszcze przed 11 września 2015 roku trwały prace nad dokumentami wewnętrznymi regulującymi zasady działania RLGD. W dniu 22 lipca 2015 roku na posiedzeniu Zarządu przedstawiono zmiany do Statutu. Na kolejnym posiedzeniu Zarządu w dniu 19 sierpnia 2015 roku zostały przyjęte zmiany do Regulaminu Zarządu, Regulaminu Komisji Rewizyjnej oraz Walnego Zebrania Członków. Zarówno Statut, jak i wyżej wymienione regulaminy zostały uchwalone na Walnym Zebraniu Członków w dniu 11 września 2015 roku: Statut uchwałą Nr 10/2015 – reguluje m.in. kwestie organu nadzoru, wprowadza dodatkowy organ Stowarzyszenia odpowiedzialny za wybór operacji oraz jego kompetencje, określa organ kompetentny w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji, uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków Rady, zasady nabywania i utraty członkostwa w RLGD i jej organach, Regulamin Zarządu uchwałą Nr 11/2015 – reguluje podział zadań pomiędzy członkami Zarządu, Regulamin Komisji Rewizyjnej uchwałą Nr 12/2015 – reguluje m.in. zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji, zasady prowadzenia działań kontrolnych i zasady protokołowania posiedzeń, Regulamin Walnego Zebrania Członków uchwałą Nr 13/2015 –

reguluje m.in. szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie powołania organów RLGD, zasady protokołowania posiedzeń. W tym dniu uchwalono również skład Rady uchwałą nr 18/2015 oraz uchwałą nr 15/2015 zmieniono skład liczbowy Zarządu. Na posiedzeniu Zarządu w dniu 30 września 2015r. został uchwalony Regulamin Biura – reguluje m.in. zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, kompetencje kierownika biura, księgowej, informację w zakresie bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych. Najdłużej trwały prace nad Regulaminem Rady, niezbędnym do prawidłowej oceny wniosków i umożliwiającym funkcjonowanie organu decyzyjnego RLGD, który ostatecznie został przyjęty uchwałą Nr 19/2015 Walnym Zebraniu Członków w dniu 21.12.2015 roku. Reguluje on m.in. szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady, rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji, zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, zasady protokołowania posiedzeń.

W dniu 2 października 2015 r. został wysłany wniosek do Sądu Rejonowego w Zielonej Górze dotyczący wprowadzenia zmian w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Należy podkreślić, że osoby zaangażowane w pracę na rzecz RLGD powinny mieć odpowiednie kompetencje i zasoby do tworzenia i zarządzania procesami rozwoju na poziomie lokalnym, dlatego też w poszczególnych regulaminach zostały opisane konkretne kompetencje wymagane w RLGD na poszczególnych stanowiskach. Aby założone kompetencje były sumiennie realizowane, RLGD będzie przeprowadzało szkolenia każdego z członków organu oraz pracowników biura.

2. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR.

Budowa Lokalnej Strategii Rozwoju, oparta była na partycypacyjnym modelu tworzenia dokumentów o charakterze strategicznym. Prace nad jej przygotowaniem trwały kilka miesięcy. **Strategia w całości została opracowana przez pracowników Biura RLGD, bez udziału firmy zewnętrznej.** W procesie tym uczestniczyły wszystkie środowiska lokalne zaangażowane w rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny regionu: mieszkańcy, organizacje pozarządowe, nieformalne zrzeszenia społeczne, przedsiębiorcy związani z branżą rybacką, organy samorządu terytorialnego i ich jednostki pomocnicze. Przed przystąpieniem do pracy z udziałem lokalnej społeczności RLGD przeprowadziła analizę własną lokalnej społeczności, co pozwoliło określić jej skład i dobrać najtrafniejsze metody współpracy.

Pierwszym krokiem było zdiagnozowanie sytuacji społeczno-gospodarczej, charakteryzującej obszar RLGD. W tym celu przeprowadzona została analiza statystyczna, uwzględniająca przede wszystkim trendy demograficzne, stan infrastruktury turystycznej oraz poziom rozwoju przedsiębiorczości, w tym sytuację sektora rybackiego. Na tym etapie opierano się głównie o dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz informacje zawarte w dokumentach przygotowanych przez Urzędy Gmin poszczególnych jednostek, wchodzących w skład RLGD. W tej części LSR starano się wykazać jedynie specyficzne uwarunkowania obszaru, wyróżniające go w otoczeniu i stanowiące potencjał rozwojowy.

Na etapie definiowania potrzeb i problemów zorganizowano spotkania w siedmiu gminach. W trakcie spotkania uczestnicy wypełnili ankiety, które również zostały zamieszczone na stronie internetowej Stowarzyszenia. Pierwsze warsztaty odbyły się 29 stycznia 2015 roku w Chrapowie. Wzięło w nich udział 30 osób, w tym 24 rybaków. Było to spotkanie przeznaczone dla rybaków, na którym na podstawie dostarczonych RRW-22 i RRW-23 przeanalizowano wielkość zatrudnienia oraz wartość produkcji ryb i materiału zarybieniowego. Wszelkie uwagi zostały skrupulatnie wykorzystane w pracach nad LSR. Następnie spotkania odbyły się 17 czerwca 2015 roku w Kłodawie, w Zwierzyniu 24 czerwca 2015r., w Dobiegniewie 25.06.2015r., w Skwierzynie 25.06.2015r., w Starym

Kurowie 29.06.2015 r. oraz w Drezdenku 06.07.2015 r. W trakcie spotkań zapoznano uczestników z teorią i sposobem wykorzystania analizy SWOT. Do prac nad LSR została powołana grupa robocza, w skład której wchodził przedstawiciel gmin, w tym sektora rybackiego. Wraz z przedstawicielami grupy roboczej w dniach od 18 do 23 listopada 2015 roku odbyły się panele dyskusyjne dotyczące prac LSR, w szczególności poruszane były tematy związane z diagnozą obszaru, celami, działaniami oraz wskaźnikami. Warsztaty z członkami zespołu prowadzono metodami interaktywnymi z użyciem narzędzi (technik) treningowych, pozwalających uczestnikom indywidualnie i grupowo identyfikować, następnie analizować i proponować możliwe rozwiązania. Potraktowaliśmy uczestników spotkań jako ekspertów posiadających znaczące doświadczenie, a rolą przedstawicieli RLGD było prowadzenie procesu budowy strategii oraz proponowanie narzędzi i podawanie przykładów rozwiązań sprawdzonych w innych samorządach. Każde spotkanie warsztatowe prowadzone było urozmaiconymi technikami: mini wykłady z użyciem prezentacji multimedialnych, techniki kreatywne, prace z formularzem, techniki pracy zespołowej, moderowana dyskusja. 27 listopada 2015r. odbyło się ostatnie spotkanie konsultacyjne z udziałem przedstawicieli każdego z sektorów. Na spotkaniu została zaprezentowana i omówiona robocza wersja LSR. Wszelkie uwagi i wnioski zostały uwzględnione w ostatecznej wersji Strategii. Metodami zastosowanymi w tworzeniu Lokalnej Strategii Rozwoju Obszarów Rybackich były sesje strategiczne, warsztaty robocze, spotkania i konsultacje z mieszkańcami, ekspertyzy statystyczne i strategiczne.

Punktem wyjścia dla wyboru obszarów czy też domen strategicznych były problemy zdefiniowane podczas spotkań, wyniki badań własnych oraz wyniki ewaluacji przeprowadzonej w poprzedniej perspektywie finansowej. Dodatkowym źródłem wiedzy były informacje zawarte w ankietach wypełnionych przez lokalną społeczność udostępnionych w trakcie imprez lokalnych typu konferencje oraz na stronie internetowej www.pojezierzedobiegiewskie.org. Zainteresowani wskazali na pięć domen strategicznych, które ich zdaniem będą decydowały o rozwoju obszaru Rybackiej Lokalnej Grupy Działania „Pojezierze Dobiegiewskie”:

- ▶ Infrastruktura społeczna z uwzględnieniem problemów i potrzeb sektora rybactwa
- ▶ Infrastruktura techniczna z uwzględnieniem problemów i potrzeb sektora rybactwa
- ▶ Turystyka z uwzględnieniem problemów i potrzeb sektora rybactwa
- ▶ Środowisko naturalne z uwzględnieniem problemów i potrzeb sektora rybactwa
- ▶ Gospodarka z uwzględnieniem problemów i potrzeb sektora rybactwa

Wybraliśmy najważniejsze cechy regionu w ww. domenach strategicznych, następnie spośród nich te, które związane są z rybactwem. Coraz większe zainteresowanie branżą turystyczną ze strony przedsiębiorców oraz czynniki odnoszące się do szerzej rozumianego rozwoju obszaru pojezierza.

3. DIAGNOZA – OPIS LUDNOŚCI I OBSZARU OBJĘTEGO LSR.

3.1 Uwarunkowania geograficzne i przestrzenne.

Ukształtowanie powierzchni.

RLGD „Pojezierze Dobiegiewskie” leży w całości w Pradolinie Toruńsko – Eberswaldzkiej, we wschodniej i środkowej części jej rozszerzenia, zwanego Kotliną Gorzowską. Jest to podłużna, wyżłobiona wodami morena denna, na której występują wyższe i niższe terasy rzeczne, rozległe pola sandrowe oraz liczne wały wydymowe. Obszar RLGD zajmują kompleksy leśne leżące na delikatnych pagórkach, bogate w runo leśne. Tutaj można w naturze zobaczyć daniela, żółwia błotnego, rybołowa, piżmaka, orła bielika, kormorany. Obszar RLGD, to także kraina jezior. Większych i średnich, o pow. ponad 50 ha, jest ponad 100. Stanowią one w krajobrazie ważny czynnik uzupełniający piękno tego regionu.

Zasoby wodne

Cały obszar RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” znajduje się w zlewisku Bałtyku, w zlewni środkowego biegu rzeki Odry, gdzie dopływają do niej duże rzeki, jak Warta, Noteć, Drawa i Obra. Rzeki te charakteryzują się na ogół dobrą jakością wód w porównaniu z innymi dużymi rzekami w Polsce.

Głównymi rzekami, przepływającymi przez obszar objęty RLGD, są Noteć, Warta, Obra i Drawa. Warta jest rzeką II rzędu, prawobrzeżnym dopływem Odry, do której uchodzi w jej 617,6 km. Największym dopływem Warty na obszarze RLGD jest rzeka Noteć, która uchodzi do niej, w jej 68,2 km w Santoku. Jest rzeką żeglowną. Noteć jest silnie meandrująca rzeką III rzędu, prawobrzeżny dopływ rzeki Warty. Na terenie RLGD tworzy ona liczne starorzecza i rozlewiska, a oprócz głównego nurtu – rzeka niesie również swoje wody korytem Starej Noteci. Wraz z Kanałem Bydgoskim i Wartą tworzy drogę wodną Odra – Wisła. Na terenie RLGD, np. w Skwierzynie, Drezdenku znajdują się porty rzeczne, jednak ze względu na zły stan techniczny ich potencjał nie jest w pełni wykorzystywany.

Obra jest lewym dopływem Warty, do której uchodzi w 90,8 km tej rzeki. Wraz z łańcuchem jezior Zbąszyńskich tworzy jeden z najdłuższych i najpiękniejszych szlaków wodnych na Niżu Polskim. Drawa jest najdłuższą rzeką Pojezierza Drawskiego, o długości 186 km, wypływa z jeziora Górnego (Krzywego) o pow. 10 ha, położonego 150 m n p m, w rezerwacie krajobrazowym „Dolina Pięciu Jezior”. Jako jedna z nielicznych rzek Polski, prowadzi wody I klasy czystości. Przepływa przez jedyne w swoim rodzaju tereny Drawskiego Parku Krajobrazowego, Drawieńskiego Parku Narodowego, oraz największy w Europie poligon wojskowy tzw. Poligon Drawski. Jest jedyną rzeką nizinną Polski, która w swym biegu posiada ponad 20 kilometrowy odcinek o charakterze rzeki górskiej. Główne dopływy Drawy to Korytnica, Płociczna (lewe), Mierzęcka Struga (prawy).

Reżim (ustrój) rzek przepływających przez opisywany obszar określony został przez I. Dynowską (1993-1997) jako niwalny (śnieżny) średnio wykształcony. W północnej części obszaru (na północ od linii Noteci i Warty) rzeki zasilane są przede wszystkim przez wody podziemne. Zasilanie podziemne stanowi ponad 65%.

Obszar RLGD, charakteryzuje się wysokim współczynnikiem jeziorności, określanym jako stosunek powierzchni jezior do powierzchni wybranego obszaru i wynosi ok. 2 %. Jest to wynik zaskakujący w porównaniu z innymi regionami kraju, położonymi poniżej linii ostatniego zlodowacenia, gdzie jeziorność wynosi poniżej 0,1 % .

Na terenie RLGD występuje ogółem kilkadziesiąt jezior, w tym znaczna część o powierzchni większej niż 50 ha. Największym zbiornikiem wodnym jest jezioro Osiek o powierzchni 502 ha, leżące na terenie gminy Dobiegniew. Ponadto wśród największych zbiorników wodnych, zajmujących powierzchnię ponad 100 ha należy wymienić jezioro Ostrowiec (369,87 ha), Radęcino (179,43 ha), Wielgie (146,79 ha), Lipie (108,8 ha), Wołogoszcz Duży (105,42 ha), Lubiatowskie (102,56 ha), Lubowo (102 ha). Jeziora te wraz z mniejszymi zbiornikami wodnymi posiadają olbrzymi potencjał rekreacyjny. Na analizowanym obszarze znajdują się duże udokumentowane i wykorzystywane Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP). Szczególnie dużą wydajnością charakteryzuje się zbiornik Dobiegniewski oraz Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka.

Na podstawie przeprowadzonych badań, można stwierdzić, że jakość wód w zbiornikach wodnych RLGD jest satysfakcjonująca. Pomimo jednak optymistycznych wyników badań prowadzonych przez instytucje regionalne i krajowe, zarówno wśród władz samorządowych, jak i właścicieli gospodarstw rybackich istnieją poważne obawy o dalszą gospodarkę wodną w RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie”. Jak wynika z badań własnych wszystkie jeziora dość silnie podlegają procesowi eutrofizacji, czyli wzrostu żywności, a co się z tym wiąże są doskonałym środowiskiem dla wzrostu roślinności wodnej i bagiennej. Zjawisko to obserwowane jest nadal na wodach części jezior, przy czym szczególnie zagraża zbiornikom leżącym w granicach miejscowości i pól uprawnych, stanowiącym jednocześnie jeden z ważniejszych walorów rekreacyjnych. Proces eutrofizacji, w normalnych warunkach powolny,

został mocno przyspieszony w wyniku działań człowieka, takich jak zrzuty ścieków przemysłowych i komunalnych oraz w wyniku intensyfikacji rolnictwa. Następuje wtedy niemal całkowity zanik organizmów wyższych poza cienką, kilkudziesięciocentymetrową warstwą wody stykającą się z atmosferą. Postępująca eutrofizacja jezior RLGD, w tym w szczególności Klasztorne Górne, związana ze wzrostem zasobów soli mineralnych w wodzie, spowodowanym dopływem składników mineralnych i nawozów z pól uprawnych, prowadziła przez długie lata do rozrastania się pasa roślinności wynurzonej do niekorzystnie dużych rozmiarów, co jest szczególnie dominujące w pejzażu Jeziora Klasztorne Górne zlokalizowanego w centrum Strzelce Krajeńskich. Tutaj należałoby podkreślić, że Stowarzyszenie RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” działając w przeszłości w oparciu o wytyczne programu PO RYBY 2007-2013 przyczyniło się w swych działaniach, realizując wskaźniki przyjęte w LSROR do poprawy sytuacji jezior: Klasztorne Górne w Strzelcach Krajeńskich i Wielgie w Dobiegniewie. Oba jeziora na podstawie złożonych do LGR wniosków zostały zrehabilitowane. Rehabilitacja Jeziora Górnego przeprowadzona została z użyciem środków chemicznych i wspomagana biomanipulacją. To najtańsza, przynosząca najszybszą poprawę i stwarzająca najmniej problemów technicznych metoda, możliwa do zastosowania w przypadku Jeziora Górnego. Polegała na zastosowaniu środka chemicznego - koagulantu, wytrącającego z wody i trwale wiążącego fosfor. W przypadku Jeziora górnego zastosowany został koagulant nowej generacji – chlorek poliglinu, nie stwarzający zagrożenia dla fauny zbiornika. Operacja biologicznej rehabilitacji Jeziora Wielgie bazowała na innowacyjnych kompozycjach pożytecznych mikroorganizmów, na które składa się kilkadziesiąt szczepów mikroorganizmów, głównie fakultatywnych beztlenowców, wzajemnie wspierających się w działaniu. Istotą metody jest nie tylko likwidacja skutków, ale przede wszystkim usuwanie przyczyn eutrofizacji, co gwarantuje stabilny i długotrwały efekt.

Lesistość

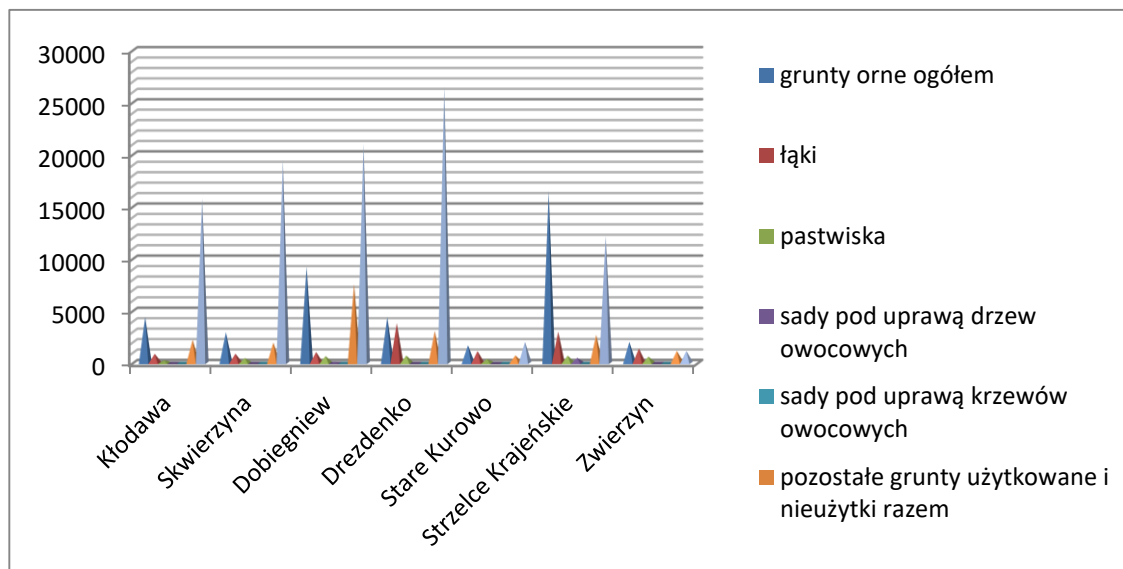
Ubogie gleby oraz niewielkie złoża naturalne powodują, że obszary leśne zajmują 106 466 ha, co stanowi 58% ogólnej powierzchni RLGD.

Tabela nr 4 Klasyfikacja lasów wg kryterium własności

Gmina	Lasy publiczne Skarbu Państwa				Lasy publiczne gminne	Lasy prywatne ogółem	Lasy ogółem
	Ogółem	w tym:					
		Lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych (w ha)	Lasy publiczne Skarbu Państwa - Parki Narodowe (w ha)	Lasy publiczne Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP (w ha)			
Kłodawa	15725,90	15719,28	0,00	6,62	9,20	62,40	15797,50
Skwierzyna	18997,80	18974,93	0,00	22,87	15,00	60,00	19072,80
Dobiegniew	20859,28	16304,75	4526,80	27,73	6,42	308,32	21174,02
Drezdenko	25853,95	25832,22	0,00	21,73	40,00	159,79	26053,74
Stare Kurowo	1944,02	1942,81	0,00	1,21	2,80	159,93	2106,75
Strzelce Krajeńskie	11893,54	11857,98	0,00	35,56	10,80	147,52	12051,86
Zwierzyn	1166,11	1161,44	0,00	4,67	0,90	65,18	1232,19

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Wykres nr 2: Sposób użytkowania gleb w ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Udział publicznych gruntów leśnych w przypadku połowy gmin tworzących obszar RLGD stanowi ponad 60%. Dominującym gatunkiem jest sosna, która występuje niemal na 90% obszarów leśnych. Pozostałe to bory mieszane. Do największych obszarów leśnych zaliczane są Puszcza Notecka, Puszcza Drawska i Puszcza Barlinecka. Puszcza Notecka zajmuje powierzchnię 135 tys. ha, a jej obszar porasta obszar wydmy międzyrzecza warciańsko – noteckiego. Ciągnie się on na długości ponad 100 km od Santoka i Skwierzyny na zachód po Oborniki i Rogoźno na wschodzie. Krajobraz puszczy urozmaicają potężne wały wydmy, które tworzą labirynt dolin i pagórków. Zdecydowaną większość puszczy stanowią jednolite co do gatunku i wieku sosny (najstarsze mają około 70 lat). Na terenie puszczy znajduje się 10 rezerwatów przyrody min: rezerwat ptaków Czaplinciec, Czaplisko, Łabędziniec. Puszcza Notecka jest typowym przykładem boru suchego. Obszar Puszczy Drawskiej stanowią głównie piaszczyste sandry, głębokie wcięcia dolin rzecznych Drawy i Płocicznej oraz liczne rynny i zagłębienia wypełnione jeziorami lub torfowiskami. W kompleksie Puszczy Drawskiej położony jest **Drawieński Park Narodowy** – polski park narodowy o powierzchni 114,41 km², utworzony w 1990 r. Położony jest na terenie trzech województw: lubuskie: 55,91 km², zachodniopomorskie: 54,72 km², wielkopolskie: 3,78 km². Lasy na terenie Parku zajmują 83% powierzchni. W większości są to lasy bukowe i dębowo-bukowe, a także bory sosnowe. Ponadto 10% powierzchni wodnej Parku zajmują jeziora wraz z rzekami. Główne rzeki to: Drawa i Płociczna. Jeziora: 20 zbiorników wodnych, w tym unikatowe w skali kraju, Jezioro Czarne. Największe Jezioro Ostrowiec. W Parku znajduje się 20 obszarów ochrony ścisłej.

Puszcza Drawska jest największym zwartym kompleksem leśnym nad rzeką Drawą. Ciągnie się po obu stronach rzeki od jeziora Lubie do jej ujścia do Noteci. W ekosystemach leśnych panują siedliska borowe, a w drzewostanach głównym gatunkiem jest sosna. Charakterystyczne dla puszczy są typowe pomorskie buczyny. Lasy, mimo że zostały silnie przekształcone przez działalność człowieka i zostały zamienione na sztuczne lasy sosnowe, w wielu miejscach zachowały swój pierwotny charakter. Do unikatów na terenie Puszczy Drawskiej należą łągi jesionowo-wiązowe. Ważnymi komponentami przyrody Puszczy Drawskiej są ekosystemy łąkowe. Są one dziełem działalności człowieka i występują przede wszystkim w dolinach rzecznych, stanowią jednak bardzo ważny element przyrody. Puszcza Barlinecka obejmuje fragment rozległej sandrowej Równiny Gorzowskiej, porośniętej lasami Puszczy Gorzowskiej. Teren ma bogatą sieć hydrograficzną; przecinają go dopływy Noteci: Polka i Santoczna oraz dopływ Warty, Kłodawka.

Liczne są niewielkie oczka wytopiskowe, a także torfowiska położone w zagłębieniach terenu. Lasy zajmują ponad 80% powierzchni terenu. Mimo dominacji drzewostanów sosnowych, duży jest udział buczyn i dębów. Występuje co najmniej 20 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Utrzymuje się tu bogata flora naczyniowa, z licznymi gatunkami chronionymi i rzadkimi. W strumieniach występuje krasnorost *Hildebrandtia rivularis*, którego obecność świadczy o dużej czystości wód. Na terenie objętym RLGD znajduje się niespotykana w innych regionach Polski ilość obszarów chronionych, występujących we wszystkich znanych formach prawnych. Są tu m. in. rezerваты: faunistyczny z miejscem tarliskowym – pstrąga potokowego i głowacza białopłetwego oraz torfowiska pojezierne. Świadczy to o szczególnych walorach krajobrazowych, wymagających z jednej strony troski i starań o ich zachowanie, a drugiej będących atutem w tworzeniu oferty turystycznej. Z punktu widzenia prawodawstwa Unii Europejskiej największe znaczenie ma Puszcza Drawska, która posiada status NATURA 2000, a także Puszcza Notecka oraz Barlinecko – Gorzowski Park Krajobrazowy, które pokrywają całą powierzchnię RLGD.

Uwarunkowania kulturowe

Licznie zachowane stanowiska archeologiczne świadczą wyraźnie, że dolina Noteci stanowiła niezwykle atrakcyjny teren dla osadnictwa prehistorycznego, korzystny z uwagi na występowanie urodzajnych gleb oraz istnienie wygodnej wodnej drogi komunikacyjnej. W późniejszym okresie miasta położone w pasie nadnoteckim rozwijały się dzięki położeniu na szlakach handlowych. Najważniejsze trakty miały przebieg południkowy i wiodły z Poznania przez Czarnków, Wałcz do Kołobrzegu oraz przez Ujście na Pomorze. Bardzo ważną rolę spełniał również szlak równoleżnikowy, który wiodł Notecią oraz wzdłuż jej brzegów, łącząc miasta nadnoteckie: Drezdenko, Wieleń, Czarnków. Rzeka Noteć już w okresie średniowiecza odgrywała ważną rolę w żegludze śródlądowej jako połączenie Odry i Wisły. W wyniku robót w końcu XVIII w. i na pocz. XIX w. w dolnym i środkowym biegu rzeki długość Noteci uległa skróceniu o połowę. W XIX w. od Pakości do Krzyża na rzece zostały zbudowane liczne śluzy regulacyjne.

Z Puszczą nad Drawą związane są początki świadomej gospodarki rybackiej. W 1852 roku na dolnej Drawie zbudowano pierwszą na Pomorzu Zachodnim przepławkę dla ryb wędrownych, kolejna powstała w XIX wieku przy tamie w Kamiennej koło Głuska. Od końca XIX wieku rozwijała się także hodowla ryb, zakładano liczne stawy przede wszystkim na śródleśnych ciekach. Pod koniec wieku w Głusku powstało nowoczesne gospodarstwo stawowe. Bartnictwo, czyli hodowla dzikich pszczół leśnych, była także bardzo popularna dziedzina gospodarki. Liczne barchie zakładane były min.: w lasach okolic Radęcina. Od XVIII wieku bartnictwo wypierane było przez intensywnie rozwijające się pszczelarstwo.

Do najcenniejszych obiektów zabytkowych obszaru RLGD należą liczne zabytki sakralne i świeckie. Wpisane do rejestru zabytków kościoły i zespoły parkowo – pałacowe są niewątpliwie ozdobą tych terenów. Na obszarze RLGD zobaczyć można średniowieczne fortyfikacje miejskie, zabytki architektury obronnej, związanej z historią pogranicza polsko – niemieckiego. Jednym z ważniejszych dla gospodarki wodnej jest elektrownia wodna Kamienna z przełomu XIX i XX w. jako najstarsza funkcjonująca elektrownia wodna w Europie oraz spichlerze zarówno obiekty zniszczone, jaki i odrestaurowane, które pełniły funkcję magazynów do przechowywania płodów rolnych i rybackich.

Na terenie RLGD istnieje stosunkowo bogata oferta gastronomiczna oferująca potrawy kuchni polskiej i zagranicznej. Jednak punkty te zlokalizowane są przeważnie w miastach i większych miejscowościach oraz wzdłuż głównych dróg wojewódzkich i krajowych. Brakuje niestety profesjonalnych podmiotów specjalizujących się wyłącznie w daniach typowych dla płodów rolnych i rybnych zlokalizowanych bezpośrednio w funkcjonujących gospodarstwach rybackich. Jednakże na tym terenie wytwarzane są od lat tradycyjne produkty lokalne. W szczególności uwagę należy zwrócić na

węgorza, który przygotowywany jest pod różnymi postaciami wg tajnych receptur w Głusku oraz węgorze wędzone przy gospodarstwie rybackim w Ługach. W ofercie znajdują się również mięsa, wędliny oraz pasztety z dziczyzny oraz potrawy z wykorzystaniem ślimaków. Hitem w ofercie gastronomicznej staje się ślimak po burgundzku. Dzieje się tak za sprawą przedsiębiorstwa Las ze Skwierzyny zajmującego się przetwórstwem dziczyzny i mięczaków. Godna uwagi jest również zupa nadwarciańska, której można skosztować w Restauracji „Dom nad Rzeką w Skwierzynie, a która otrzymała odznaczenie Nasze Dobre Lubuskie.

Uwarunkowania historyczne

RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” tworzą ziemie o różnej przynależności geograficzno-historycznej. Są to tereny byłej Marchii Brandenburskiej, Wielkopolski i Marchii Granicznej. Większość obszaru RLGD leży na terenie Ziemi Lubuskiej, co wg terminologii przyjętej po reformie administracyjnej kraju w roku 1999 oznaczało wszystkie tereny wchodzące w skład wcześniej województwa gorzowskiego i obecnego lubuskiego. Specyfika terenów przygranicznych powodowała częste zmiany przynależności państwowej opisywanego regionu aż do pierwszej połowy minionego stulecia. Druga wojna światowa zmieniła przynależność państwową opisywanych terenów. Zniszczenia związane z walkami, spotęgowane dewastacją i grabieżą wojsk sowieckich, traktujących te tereny jako zdobycz wojenną, rzuciły wyzwanie dla nowych w większości mieszkańców ziem nad Odrą i Wartą. Nowi osadnicy z centralnej Polski oraz repatrianci zza Buga, rozpoczęli nową historię tych ziem. Miało to zdecydowany wpływ na rozwój gospodarki rybackiej, opartej na naturalnych śródlądowych zbiornikach wodnych. Po II wojnie światowej wszystkie wody śródlądowe zostały włączone do Lasów Państwowych, a następnie w latach 1947-1948 zostały przekazane do Gospodarstw Rolnych, w których utworzono Zespoły Rybackie. W tym samym czasie nastąpiło upaństwowienie wszystkich podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Pierwszy Zespół Rybacki obsługujący obszar pokrywający się z terenem RLGD powstał w Ostromecku koło Bierzwnika, gdzie powstała baza rybacka. Zespół Rybacki obsługiwał wówczas teren należący do dzisiejszego powiatu choszczeńskiego, strzelecko-drezdeneckiego, drawieńskiego. Gospodarka prowadzona była przede wszystkim na jeziorach Choszczno, Pelcz, Gorzków, Kłodawa, Busów, Morawy, Lubiaków, Wielgie, Chomętowskie, Lipie, Osiek, Rolewice. Ostrowite, Ostrowieckie, Drawno, Korytnica, Trzebuń, Dominikowo, Radęcin, Bierzwnik, Korytowo, Smolary, Lubowo, i obejmował w sumie ponad 200 jezior, z czego ponad połowa leży na terenie RLGD. W czasach świetności Zespół Rybacki zatrudniał 40 pracowników etatowych – bardzo dobrych fachowców rybaków, którzy przybyli na te tereny z różnych stron Polski, Litwy, Białorusi i Ukrainy. Tym samym Zespół Rybacki pretendował ówczesnie do jednego z ważniejszych zakładów pracy. Początki funkcjonowania Zespołu Rybackiego były bardzo trudne, ponieważ brakowało podstawowego sprzętu do prowadzenia gospodarki rybackiej. Odłowione ryby transportowano konno do najbliższej stacji kolejowej. W latach 1955-56 Zespoły Rybackie odłączono od Gospodarstw Rolnych. W ten sposób powstało Państwowe Gospodarstwo Rybackie Dobiegniew w Dobiegniewie, którego organa nadrzędne mieściły się, zależnie od podziału administracyjnego kraju, w Zielonej Górze, Szczecinie, Gorzowie, Międzyrzeczu. W latach 60-tych część mniejszych jezior przekazano do Polskiego Związku Wędkarskiego. Powierzchnia jezior, na której prowadzona była nadal gospodarka rybacka wynosiła około 7 tysięcy ha, a odławiano z niej około 90-100 ton ryb rocznie. Lata 60-te były również początkiem pierwszych poważniejszych inwestycji, ponieważ wcześniej wykorzystywano jedynie naturalne jeziora i zbiorniki wodne do hodowli i połowów. Mając na celu lepsze wykorzystanie zasobów wodnych zbudowano między innymi Ośrodek Pstrągowy w Głusku oraz Ośrodek Zarybieniowy w Starym Kurowie. W tym czasie rozpoczęła funkcjonowanie wylęgarnia ryb łososiowatych a w Głusku rozpoczęto produkcję narybku i ryby handlowej pstrąga. Natomiast na przełomie lat 60-tych i 70-tych powstał Ośrodek Stawy w Buszowie, ukierunkowany na produkcję ryb karpiowatych. Gospodarstwo podzielone było na

brygady jeziorne w Głusku, Pełczycach, Ługach, Dobiegniewie, Rybakowie i brygady stawowe w Głusku, Buszowie i Starym Kurowie. Brygady obsługiwało 25 całorocznych pracowników etatowych oraz pracownicy sezonowi. Gospodarstwem kierował Dyrektor, którego wspierało dwóch ichtiologów, dwie księgowe, magazynier, dwóch lub trzech kierowców oraz dwóch strażników rybackich. W latach 70-tych w Osieku (gmina Dobiegniew) zbudowano zbiornik zaporowy, zajmujący obszar 65 ha do produkcji karpia handlowego. Średnio odławiano 50 ton karpia rocznie. Na początku 1980 roku do Państwowego Gospodarstwa Rybackiego w Lipianach przekazano brygadę Pełczyce. W roku 1986 wykonano kolejną inwestycję polegającą na budowie stawów o powierzchni 15 ha w Grąsach do produkcji karpia, amura, tołpygi i innych gatunków. W latach 80-tych osiągnięto najwyższe wskaźniki ekonomiczne. Z jezior odławiano średnio 100 ton, a ze stawów 80 ton ryb rocznie.

Państwowe Gospodarstwo Rybackie Dobiegniew, które wchodziło ówczesnie w skład Państwowego Gospodarstwa Rybackiego w Międzyrzeczu, przejęte zostało w 1990 roku przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa w Gorzowie Wlkp. w celu jego prywatyzacji. W 1999 roku Gospodarstwo w Dobiegniewie zlikwidowano, a w wyniku prywatyzacji poprzez dzierżawę terenów i obiektów po byłym gospodarstwie powstały podmioty prywatne kontynuujące działalność rybacką, wśród których na uwagę zasługują Hod-Ryb Dobiegniew powstałe na bazie Ośrodka Stawy w Starym Kurowie, Buszów, Grąsy, Głusko, Osiek i jeziora Wielgie w Dobiegniewie, Rolewice oraz Gospodarstwo Rybackie „Sieja” powstałe na bazie brygady w Ługach. Część jezior należących uprzednio do Państwowego Gospodarstwa Rybackiego Dobiegniew przekazano w zarząd Polskiemu Związkowi Wędkarskiemu, a także wydzierżawiono innym podmiotom prywatnym, które rozpoczęły nowe formy gospodarowania tymi zasobami.

Spójność obszaru RLGD

Tereny wiejskie i miejsko-wiejskie, na których funkcjonuje RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” cechuje wysoki stopień spójności, którą należy rozpatrywać w odniesieniu do wielu różnorodnych kryteriów. **Spójność geograficzna** wynika z faktu, że cały obszar RLGD stanowi nierozzerwalną całość, a przy tym granice administracyjne województwa nie mają wpływu na gospodarkę rybacką, ponieważ większe gospodarstwa rybackie zajmują tereny kilku sąsiadujących ze sobą gmin, co było jednym z kryteriów doboru członków stowarzyszenia. **Spójność przyrodnicza** wynika z podobieństwa ukształtowania terenu oraz ponadprzeciętnej lesistości i jeziorności. Również warunki klimatyczne są jednakowe dla całego obszaru RLGD. **Spójność kulturowa** opiera się o jednolitą kulturę terenów wiejskich i przejawia się między innymi w kultywowaniu podobnych zwyczajów, obrzędów, a także przenikaniu się kultury grup etnicznych i wzajemnym czerpaniu z dorobku sąsiadów. Obszar RLGD jest o tyle charakterystyczny, że zamieszkują go potomkowie ludzi przybyłych na te tereny z różnych stron Polski, w czasach powojennych. Pamiętać należy, iż tą część Polski stanowią ziemie odzyskane, stąd kształt dzisiejszej kultury regionu wyznaczają wpływy różnych kultur i obyczajów. Godne uwagi jest to, iż kultywuje się tradycje przybyłych narodów, co tworzy to swoisty melanż kulturowy, niezwykle barwny i ciekawy. **Spójność demograficzna** oznacza, że w niniejszym przypadku, z jednej strony zderzenie kilku kultur, pozostałości po dziejach historycznych tych ziem, a drugiej strony jednakowo młode społeczeństwo, w jednakowych proporcjach ze względu na płeć w każdej gminie. Na koniec należy podkreślić spójność historyczną tych ziem, w szczególności w kontekście gospodarki opartej na rybackości, co szczegółowo zostało przedstawione w punkcie powyżej.

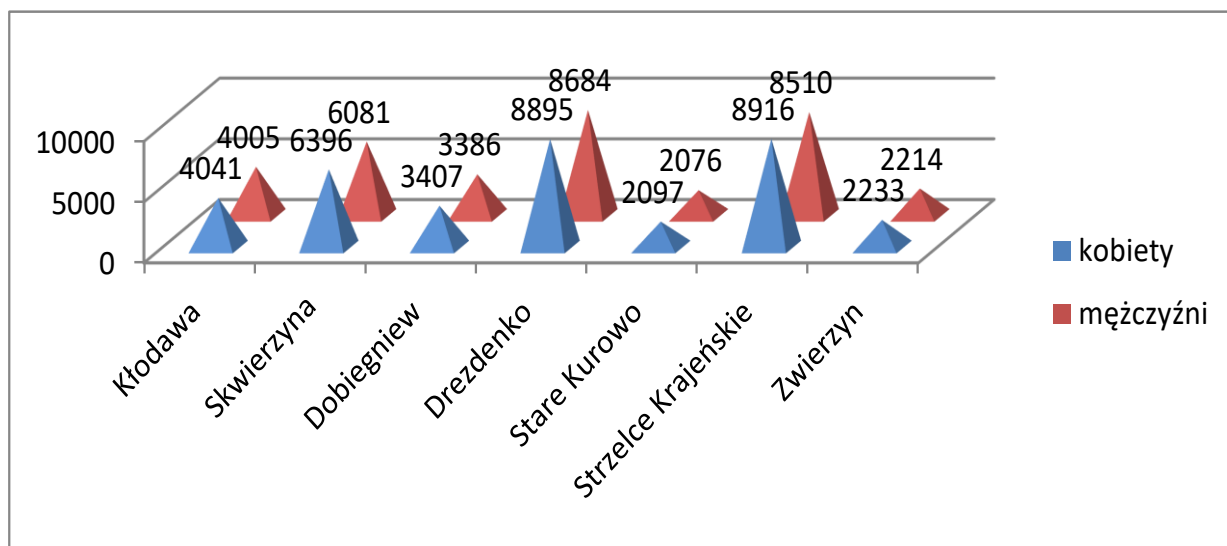
3.2 Charakterystyka społeczno – gospodarcza

Liczba ludności

Na terenie o powierzchni **1768 km²** stanowiącym obszar RLGD żyje w sumie ponad 70 tysięcy osób co daje **42 osoby na 1 km²**. Najwięcej ludzi zamieszkuje gminę Drezdenko - 17 579 os., natomiast najmniejsza pod względem ludności jest gmina Stare Kurowo - 4173 osoby. W gminach RLGD przewagę stanowią kobiety.

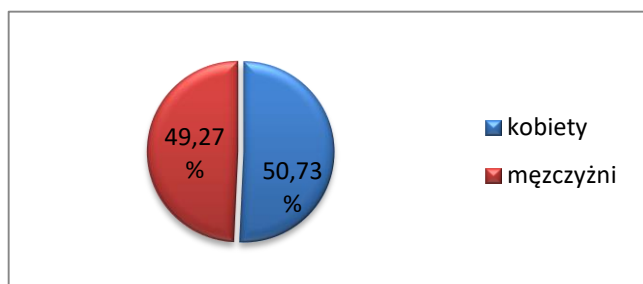

Wykres nr 3: Podział ludności zamieszkującej obszar LSR wg płci (w osobach).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Wykres nr 4: Udział procentowy kobiet i mężczyzn w liczbie ludności zamieszkującej obszar LSR

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Gęstość zaludnienia na obszarze LSR obecnie jest większa niż na obszarze objętym LSROR w latach 2007-2013 - wówczas obszar zamieszkiwało średnio nieco ponad 38 osób na 1 km².

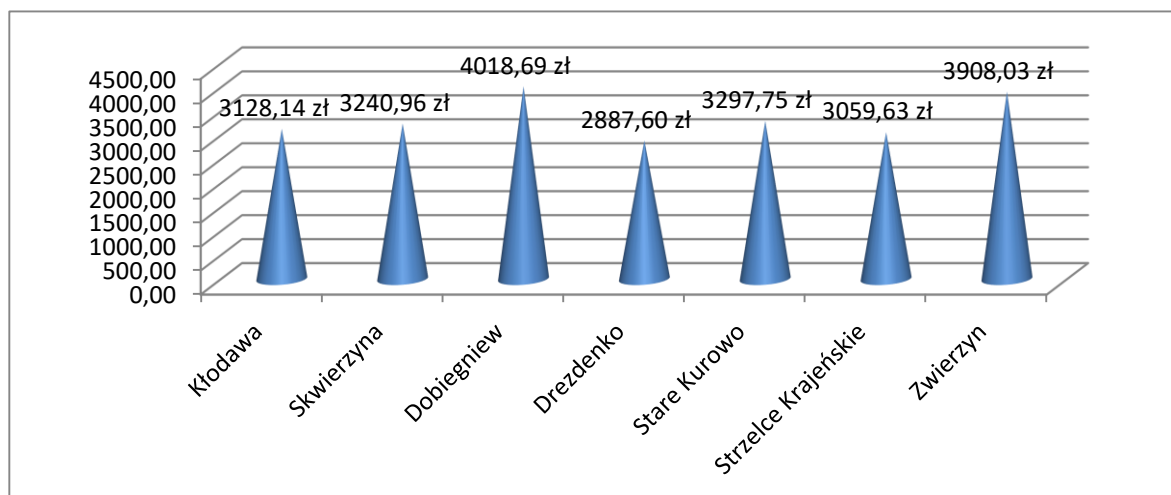
Tabela nr 5: Gęstość zaludnienia na obszarze objętym LSR

Gmina	ludność na 1 km ² w 2013 r.
Kłodawa	34
Skwierzyna	44
Dobiegniew	19
Drezdenko	44
Stare Kurowo	54
Strzelce Krajeńskie	55
Zwierzyn	44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Dochód ogółem budżetu gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca na obszarze objętym LSR wynosi 3 362,97 zł, podczas gdy średni dochód ogółem budżetu obliczony dla województwa wynosi 3 365,34 zł.

Wykres nr 5: Dochody ogółem budżetu gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w złotych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Tabela nr 6: Wysokość podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2013 r.

Jednostka terytorialna	Wysokość podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2013 r.
Kłodawa	1 474,86 zł
Skwierzyna	1 221,13 zł
Dobiegniew	922,80 zł
Drezdenko	1 049,18 zł
Stare Kurowo	850,65 zł
Strzelce Krajeńskie	879,26 zł
Zwierzyn	809,43 zł
Średni dochód podatkowy na obszarze LSR	1 029,62 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Struktura wieku ludności

Z analizy danych opublikowanych przez GUS na rok 2013 wynika, że ludność zamieszkująca obszar RLGD, jest społeczeństwem stosunkowo młodym. Najwięcej mieszkańców, aż 64,60 % mieszkańców, stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Grupa ta wraz z osobami w wieku przedprodukcyjnym razem stanowi prawie 84% całej społeczności.

Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR

Jednym z podstawowych problemów społeczno – gospodarczych obszaru RLGD jest wysoki poziom bezrobocia skutkującyubożeniem i wykluczeniem społecznym. Do grup defaworyzowanych zaliczyć zatem należy osoby długotrwale bezrobotne, nieposiadające kwalifikacji zawodowych, osoby powyżej 50 roku życia, młodzież oraz niepełnosprawni i kobiety samotnie wychowujące dzieci. Głównym kierunkiem poszukiwania zatrudnienia są większe miejscowości lub wyjazd za granicę. Na obszarze RLGD występuje również zjawisko wykluczenia cyfrowego oraz wykluczenia z udziału w życiu kulturalnym. Część obszaru została zakwalifikowana jako białe lub szare plamy na mapie dostępu do internetu. Chociaż sytuacja ciągle się polepsza, ograniczony jest również dostęp do bazy sportowej i

rekreacyjnej. Mimo, że odnowiono lub wybudowano nowe place zabaw, nadal odczuwalny jest brak odpowiedniej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej, szczególnie na wsiach.

Działalność sektora społecznego.

Sektor społeczny na obszarze RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” tworzą przede wszystkim organizacje pozarządowe. Na tym terenie działają stowarzyszenia, stowarzyszenia zwykłe, fundacje oraz kluby sportowe. Organizacje działają w różnych sferach życia społecznego: kultura, sport, przedsiębiorczość, itp. Aktywność sektora społecznego stanowi cenne uzupełnienie działań władz publicznych. Na obszarze RLGD działa ponad 250 stowarzyszeń. Współpraca społeczności i władz lokalnych w dążeniu do poprawy warunków życia umożliwia mieszkańcom realizację ich potrzeb, aspiracji i marzeń i przyczynia się między innymi do wzrostu społecznego zainteresowania ekologią. Podejmowane są inicjatywy mające na celu modernizację infrastruktury, wzrost świadomości społecznej dotyczącej wykorzystania funduszy europejskich (mimo skomplikowanych procedur), stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości oraz dbałość o stan środowiska naturalnego. Sektor społeczny przy udziale sektora publicznego dąży do integracji lokalnych społeczności poprzez zwiększenie oferty imprez kulturalno – rozrywkowych oraz wzbogacenie oferty sportowo – rekreacyjnej.

Problemy społeczne.

Głównymi problemami społecznymi, z którymi boryka się każda z gmin leżących na terenie RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” są ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie oraz alkoholizm. Osoby i rodziny mające problemy objęte są pomocą społeczną, której zasadniczym celem jest wspieranie w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki i możliwości. Liczba osób objętych pomocą społeczną na obszarze RLGD, to **11 054 osób**, a liczba gospodarstw objętych pomocą społeczną w 2013 r. wynosiła **4 343 gospodarstwa**.

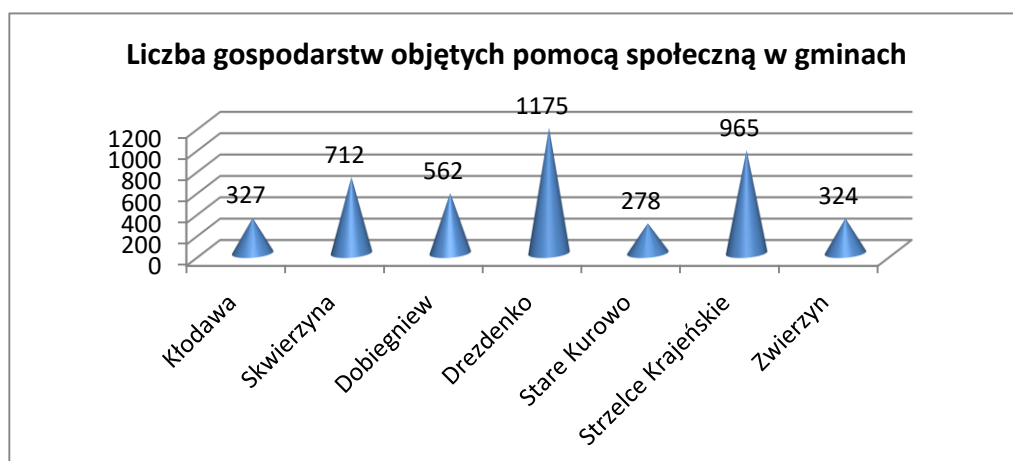
Wykres nr 6: Liczba osób objętych pomocą społeczną

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Brak szeroko rozwiniętej infrastruktury na terenie poszczególnych gmin powoduje konieczność przemieszczania się. Problemy z transportem między miejscowościami ograniczają dostęp osób mniej zamożnych, starszych samotnych, niepełnosprawnych do lekarza, sklepu, czy miejsc takich, jak biblioteki, sale wiejskie, Gminne Ośrodki Kultury. Problemem są bariery architektoniczne dla osób starszych i niepełnosprawnych, słaby dostęp do usług medycznych oraz niski dochód wielu rodzin ograniczający dostęp do szeroko rozumianej kultury wyższego rzędu, tj. kina, teatru czy filharmonii. Różnica w dochodach wielu rodzin powoduje dyskomfort i wycofanie osób mniej zamożnych z życia społecznego.

Wykres nr 7: Liczba gospodarstw objętych pomocą społeczną.

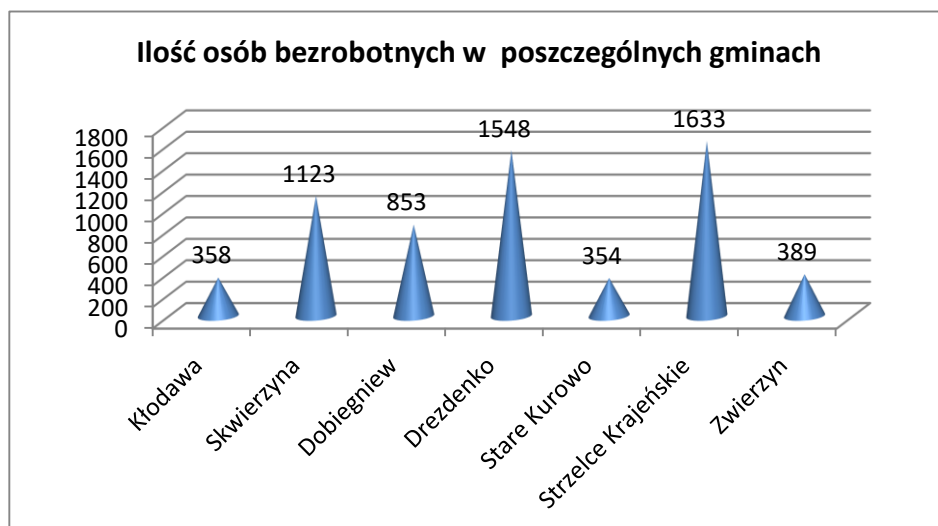
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Izolacja pogłębia apatię, a ta z kolei powoduje występowanie szeregu chorób cywilizacyjnych. Dodatkowo problemy generuje również nieprzystosowanie się do warunków po zmianach ustrojowych. Szereg mieszkańców, którzy byli zatrudnieni w sektorze rolnictwa państwowego ani nie znalazła zatrudnienia w sektorze prywatnym, ani nie potrafiła założyć własnej działalności. Powodem były często zbyt niskie kwalifikacje lub złe nawyki. Problem jest złożony i do dziś nie znalazł rozwiązania.

Poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia

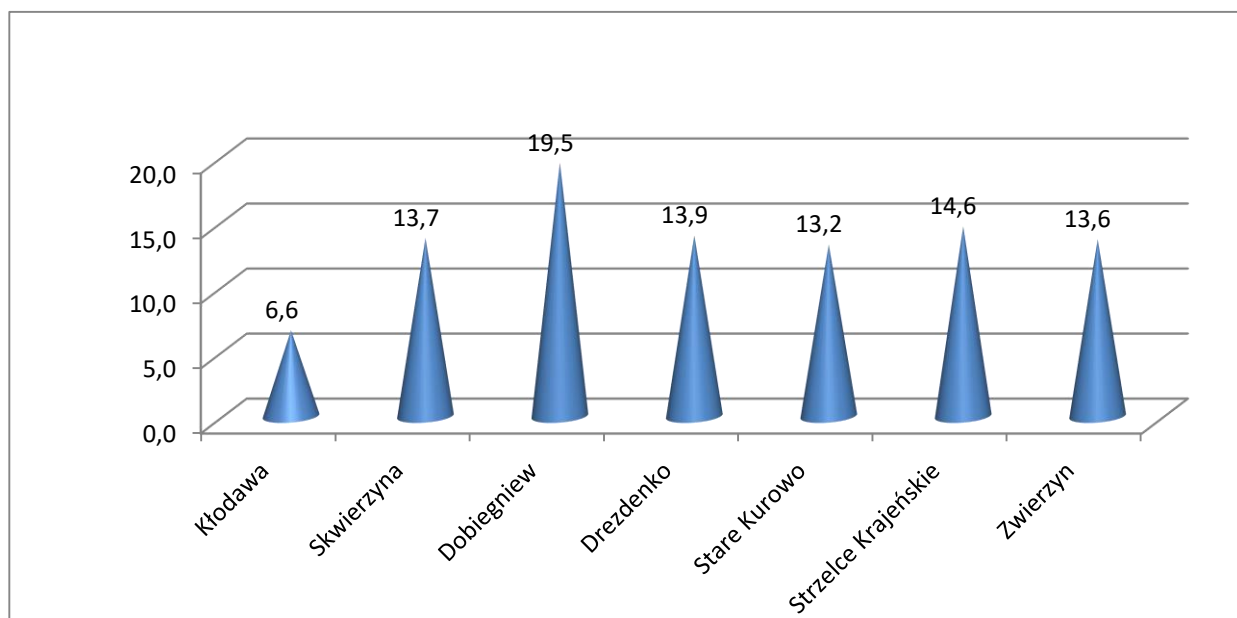
Według danych pochodzących od podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób w 2013 roku zatrudnionych było 10463 osób. Na koniec grudnia 2013 roku w gminach leżących na obszarze RLGD w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było ponad 6200 bezrobotnych, w tym udział kobiet wyniósł 49,34 % ogółu zarejestrowanych. **Udział procentowy bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze RLGD (stopa bezrobocia) wyniósł 13,59 %.** W odniesieniu do roku poprzedniego, którym udział procentowy wynosił 13,67 %, sytuacja poprawiła się jedynie nieznacznie. **Udział procentowy bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (stopa bezrobocia) w województwie lubuskim wyniósł 9,1%.**

Wykres nr 8: Bezrobocie na obszarze objętym LSR

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

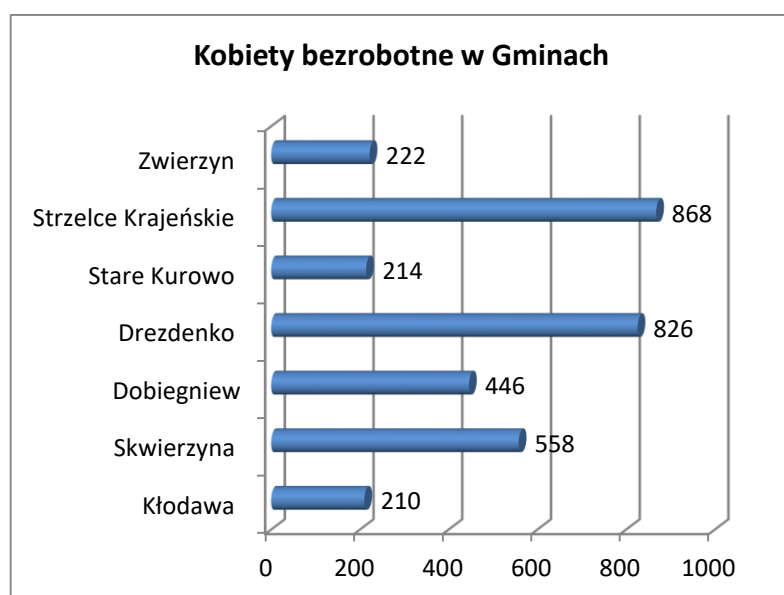
Wykres nr 9: Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %.

Źródło: opracowanie na własne podstawie danych GUS

Ilość bezrobotnych na obszarze RLGD systematycznie maleje, jednakże mimo tendencji spadkowej stopa bezrobocia nadal jest bardzo wysoka. Przyczynami bezrobocia są niewątpliwie wyraźnie rolniczy charakter poszczególnych gmin, słabo rozwinięta przedsiębiorczość i stosunkowo niskie kwalifikacje mieszkańców. Dodatkowo należy wspomnieć o osobach długotrwale bezrobotnych, których dotyczy problem ubóstwa, alkoholizmu, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz przemocy w rodzinie, a którzy stanowią największy odsetek wśród bezrobotnych. Bezrobocie rozpatrywane według płci wskazuje, że w obydwu analizowanych latach kobiety stanowiły ponad połowę bezrobotnych. Z reguły kobiety na rynku pracy znajdują się w gorszym położeniu od mężczyzn i taki trend obserwujemy w całym kraju. Wiąże się to w dużym stopniu z uwarunkowaniami historyczno – kulturowymi na analizowanym obszarze, wg których kobieta najczęściej zajmowała się gospodarstwem domowym i wychowaniem niepełnoletnich dzieci.

Wykres nr 10: Bezrobocie wśród kobiet na obszarze objętym LSR

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

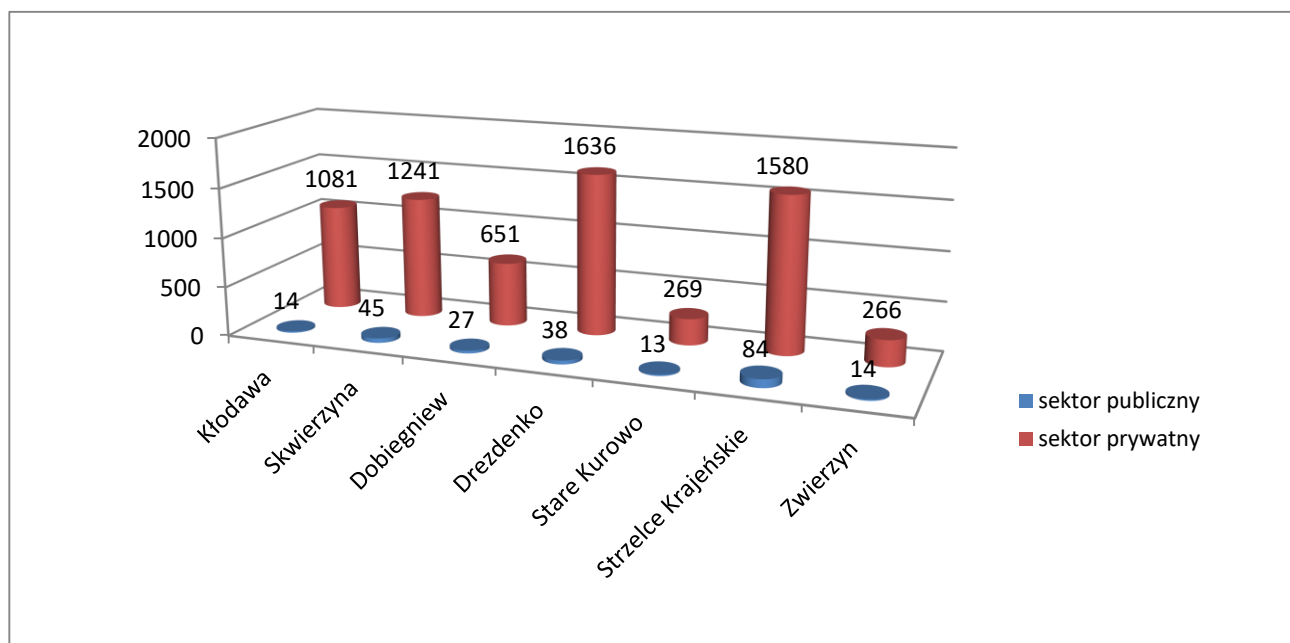
Gospodarka rolna

Działalność rolnicza na terenach wiejskich objętych diagnozą uwarunkowana jest głównie czynnikami przyrodniczymi, wśród których dominuje oceaniczny, czyli chłodniejszy klimat oraz niska jakość gleb. Największą grupę, bo ok. 60% całej populacji, stanowią małe gospodarstwa rolne o wielkości do 2 ha. Sytuacja taka świadczy o rozdrobnieniu gospodarstw. Małe gospodarstwa z reguły nie produkują na rynek lub są to niewielkie ilości, a zdecydowana większość produkcji służy samozaopatrzeniu. Zdecydowana większość z nich nie przeznaczają środków finansowych na inwestycje, co w efekcie oznacza spadek konkurencyjności. Najczęściej uprawiane zboża to pszenica, jęczmień i żyto, a z warzyw ziemniaki oraz warzywa gruntowe. Działalność rolnicza przeważa w Gminie Strzelce Krajeńskie, gdzie ponad 25% obszaru gminy stanowią grunty rolne, a gleby są najżyźniejsze. Z kolei w gminach Kłodawa i Stare Kurowo rolnictwo jest najsłabiej rozwinięta gałęzią, ze względu na słabe gleby, przeznaczone przede wszystkim pod zalesianie. Działalność sadownicza na terenie RLGD jest marginalna.

Pozostała działalność gospodarcza

Na terenie RLGD, na koniec 2013 roku w systemie REGON zarejestrowanych było blisko 7,2 tysiąca podmiotów gospodarczych z sektora publicznego i prywatnego. Dominują mikroprzedsiębiorstwa, które zatrudniają do 9 pracowników, co świadczy o dużej przedsiębiorczości mieszkańców regionu. Jak wynika ze szczegółowej analizy danych, aż 90% podmiotów gospodarczych prowadzonych w sektorze prywatnym to działalność zarejestrowana na osoby fizyczne. Sytuacja ta jest analogiczna dla każdej z gmin, a największy procentowy udział podmiotów zarejestrowanych na osobę fizyczną w stosunku do wszystkich podmiotów sektora prywatnego obserwuje się w gminach: Kłodawa i Drezdenko. Przeważają podmioty prowadzące działalność usługową, taką jak budownictwo, handel, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo, transport i spedycja, przetwórstwo przemysłowe. Na terenach wiejskich najszybciej rozwijają się sekcje gospodarcze zajmujące się edukacją, opieką zdrowotną i pomocą społeczną oraz działalnością w zakresie usług administrowania. Dużą aktywność wykazują podmioty działające w usługach gastronomicznych i hotelowych i noclegowych, co świadczy o rosnącej świadomości potencjału turystycznego tych terenów. Funkcjonują również podmioty gospodarcze prowadzące działalność w produkcji galanterii i stolarki drzewnej oraz metalowej. Kilka podmiotów z powodzeniem zajmuje się produkcją odzieży oraz obuwia. Szereg firm należy do sektora nasiennictwa. Brak jest dużych zakładów przemysłowych, które zanieczyszczają środowisko.

Wykres nr 11: Zarejestrowane podmioty gospodarcze wg sektorów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Infrastruktura społeczna

Ochrona zdrowia

W systemie opieki zdrowotnej na obszarze objętym RLGD funkcjonują publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, indywidualne praktyki lekarskie /specjalistyczne/, prywatne praktyki lekarskie. Szpitale znajdują się w Drezdenku i w Skwierzynie. Dzięki funkcjonowaniu LGR „Pojezierze Dobiegniewskie”, dofinansowaniu operacji ze środków PO RYBY 2007-2013 w miejscowości Strzelce Krajeńskie powstała Wielospecjalistyczna Przychodnia Lekarska „Katharsis” oferująca szeroki zakres specjalistycznych usług medycznych.

Opieka społeczna

Na terenie każdej z siedmiu gmin działają Ośrodki Pomocy Społecznej. Postępujące zubożenie społeczeństwa, wzrost bezrobocia, szczególnie na wsi, powoduje systematyczny wzrost udzielanej pomocy, m.in. poprzez wypłacanie ustawowych zasiłków, rent i jednorazowych świadczeń. Ponadto Ośrodki prowadzą pomoc w postaci dożywiania dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole, zakupu ubrań, usług opiekuńczych, pokrywania wydatków na świadczenia zdrowotne, zasiłków celowych na wydatki powstałe w wyniku zdarzeń losowych, sprawiania pogrzebu oraz zasiłków w naturze. Ośrodki dofinansowywane są z budżetu gminy.

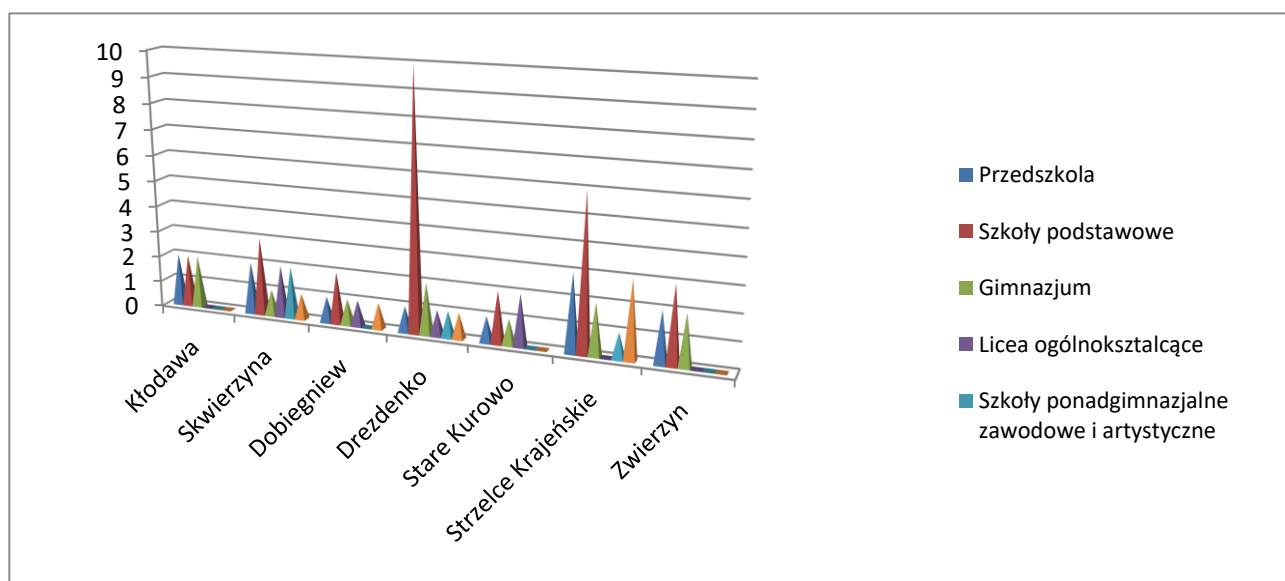
Bezpieczeństwo publiczne

Istniejące i potencjalne przedsiębiorstwa stawiają na bezpieczeństwo zarówno dotyczące osób oraz środowiska naturalnego. Takie bezpieczeństwo gwarantuje m.in. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej znajdująca się w Strzelcach Krajeńskich. Ponadto w każdej gminie należącej do RLGD funkcjonuje obecnie co najmniej jedna jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej oraz komenda, komisariat lub posterunek policji. W Dobiegniewie utworzone zostało Centrum Bezpieczeństwa, miejsce skupiające wszystkie najważniejsze służby tj. policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe oraz obronę cywilną.

Edukacja

Infrastrukturę oświatową funkcjonującą na obszarze RLGD stanowi łącznie 67 jednostek edukacyjnych, na które składają się szkoły podstawowe, gimnazjalne, średnie i przedszkola. Największą liczbę szkół posiada Drezdenko - 16 placówek edukacyjnych, natomiast najmniej Kłodawa, Dobiegniew i Stare Kurowo – po 6 placówek edukacyjnych. Na obszarze objętym RLGD nie ma żadnej szkoły o specjalności rybackiej, która kształciłaby kadry na potrzeby obecnych i przyszłych gospodarstw rybackich.

Wykres nr 12: Placówki edukacyjne na obszarze objętym LSR

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Organizacje pozarządowe

Na omawianym obszarze funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych. Głównie skupiają się na działalności historyczno-kulturowej oraz działalności wokół sportu. W każdej gminie istnieją też organizacje działające na rzecz ludzi starszych.

Do najważniejszych należy zaliczyć Stowarzyszenie Woldenberczyków i Fundację Woldenberczyków w Dobiegniewie, Fundację Pomocy Wzajemnej „Barka” z siedzibą w Dreddenku, Uniwersytet III Wieku w Skwierzynie oraz Stowarzyszenie Miłośników Kultury Łemkowskiej w Strzelcach Krajeńskich. Na rzecz wsparcia MŚP działa Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości. Ponadto każda z gmin aktywnie działa w innych LGD, jak „Działaj z nami”, „Lider pojezierza”, „Kraina szlaków”. Dreddenko, Skwierzyna i Zwierzyn uczestniczyły w projekcie unijnym „Łączą nas rzeki”, w ramach którego opracowano założenia pod budowę infrastruktury wodnej.

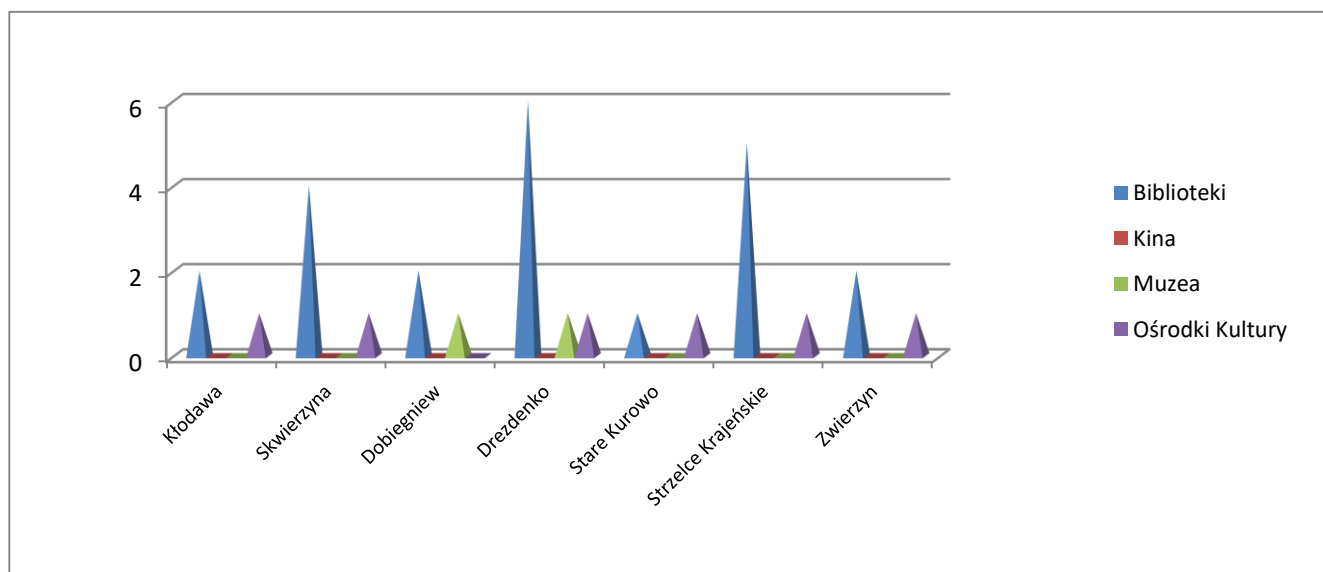
Największą organizacją pozarządową jest Polski Związek Wędkarski, reprezentowany przez koła we wszystkich gminach należących do RLGD, który w statucie ma zadania związane z organizowaniem i promowaniem wędkarstwa, rekreacji, sportu wędkarskiego, użytkowanie i ochrona wód, działania na rzecz ochrony przyrody i kształtowanie etyki wędkarskiej.

Na terenie objętym diagnozą funkcjonuje również Społeczna Straż Rybacka. Jest to działająca społecznie instytucja, która zrzesza wędkarzy chętnych chronić nasze wody i ryby. Zadaniem Społecznej Straży Rybackiej jest współdziałanie z Państwową Strażą Rybacką w zakresie kontroli przestrzegania ustawy o rybactwie śródlądowym oraz przepisów wydanych na jej podstawie.

Pozostała infrastruktura społeczna

Na sieć placówek kulturalnych na obszarze RLGD składają się: biblioteki, obiekty muzealne zajmujące się problematyką głównie II wojny światowej. Na uwagę zasługuje Muzeum Puszy Drawskiej i Noteckiej im. F. Grasia w Dreddenku, które w chwili obecnej posiada półtora tysiąca eksponatów. Placówka skupia się na pozyskiwaniu eksponatów z zakresu historii, etnografii i przyrody. Brak jest teatrów, a także miejsc, ze stałą ekspozycją dorobku kultury i tradycji np. rolniczych, rybackich, rzemieślniczych, rękodzielniczych, etc. Jednak w każdej gminie istnieją unikalne zbiory prywatne i publiczne starych narzędzi i przyrządów do pracy w gospodarstwie rolnym i rybackim zgromadzone w piwnicach i strychach.

Wykres nr 13: Placówki kulturalne na obszarze objętym LSR

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

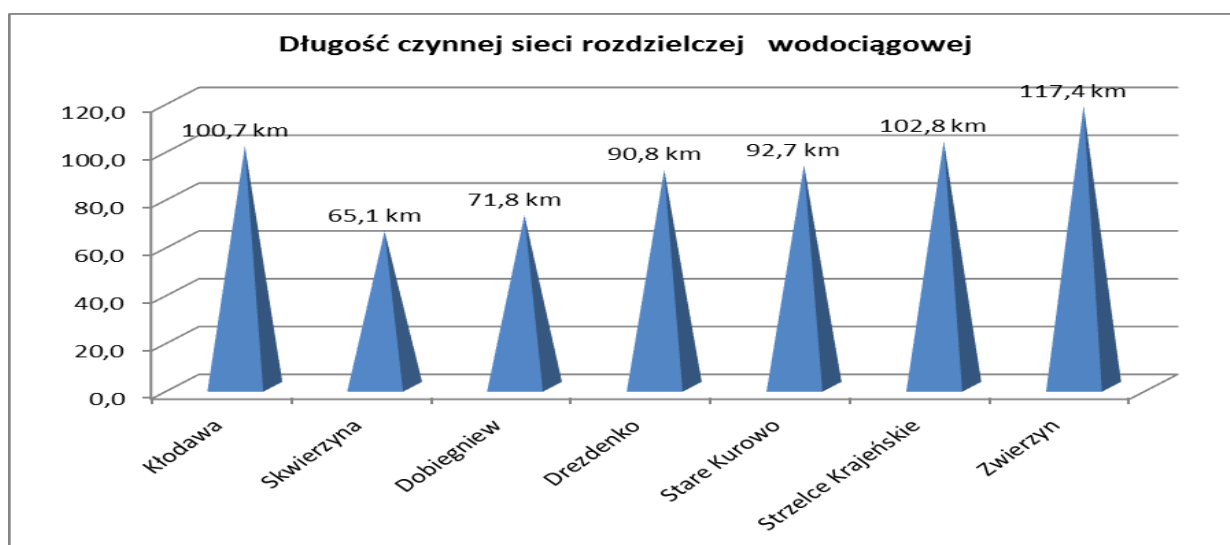

Na podstawie analizy infrastruktury kulturalnej terenów objętych diagnozą można wysnuć wniosek, iż dostęp do kultury, zarówno dla mieszkańców, jak i odwiedzających region turystów, jest utrudniony, a stała oferta kulturalna ukierunkowana przede wszystkim na sezon letni. Jest to szczególnie widoczne jesienią i zimą, kiedy liczba festynów, festiwali, przeglądów i innych cyklicznych imprez kulturalnych jest znacznie mniejsza.

Infrastruktura techniczna

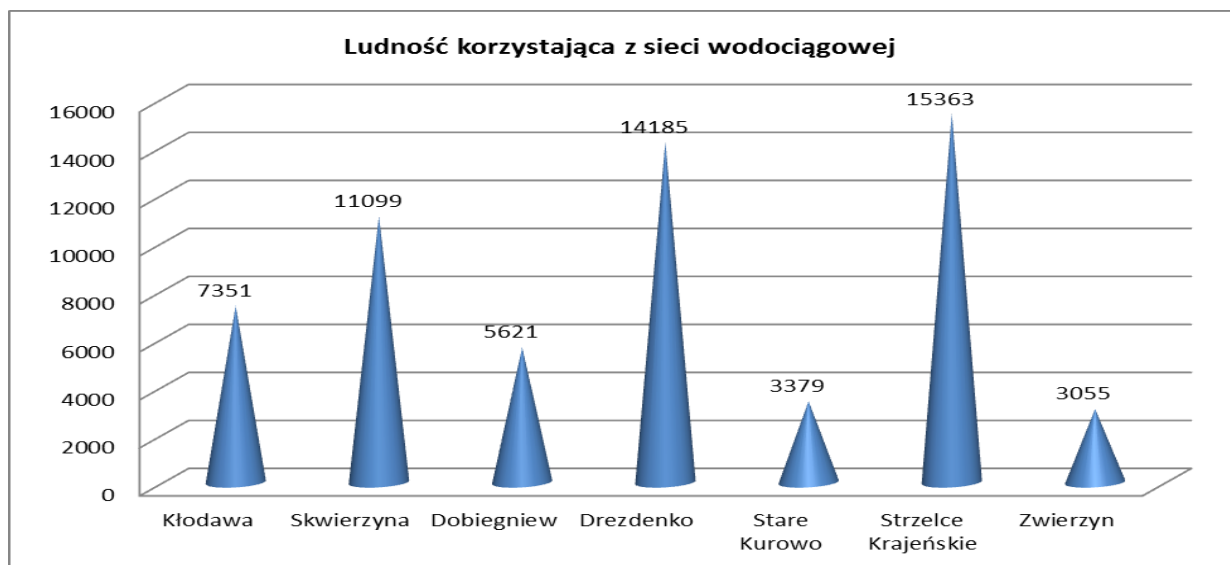
Sieć dróg jest dobrze rozwinięta, dostępność komunikacyjna regionu jest bardzo dobra. Przez teren objęty diagnozą przebiegają drogi krajowe (63,80 km), wojewódzkie (232,53 km), powiatowe (331,21 km) oraz gminne (1161,98 km). Na terenie objętym diagnozą dość dobrze rozwinięta jest infrastruktura techniczna. Najbardziej rozwinięta jest sieć wodociągowa, której łączna długość wynosi ponad 640 km. Dostarcza ona wodę do ponad 60 tys. odbiorców. Gmina Zwierzyn pod tym względem jest najlepiej rozwinięta. Długość czynnej sieci wynosi tu 117,4 km, natomiast najsłabiej rozwiniętą sieć posiada Gmina Skwierzyna – 65,1 km.

Wykres nr 14: Długość czynnej sieci wodociągowej w km

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

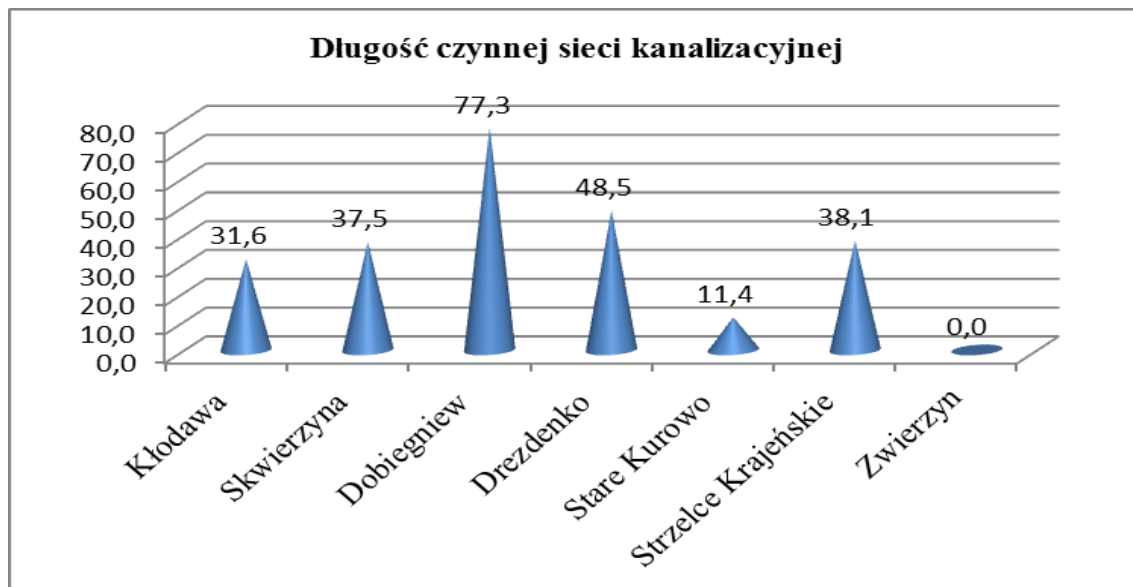
Wykres nr 15: Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (w os.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Również dobrze rozwinięta jest sieć kanalizacyjna, której łączna długość na terenie objętym RLGD wynosi 244,4 km. Pod tym względem najbardziej rozwinięta jest Gmina Dobiegniew, gdzie długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi 77,3 km. Gmina Zwierzyn nie posiada sieci kanalizacyjnej.

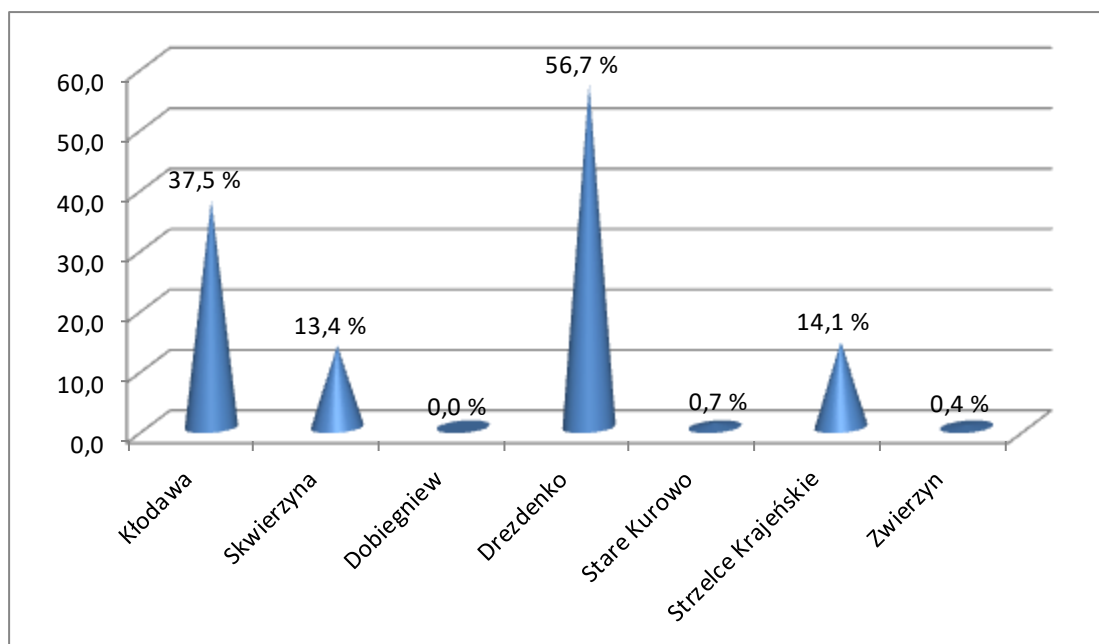
Wykres nr 16: Sieć kanalizacyjna na obszarze objętym LSR (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dobrze rozwinięta jest sieć energetyczna, do której dostęp ma prawie 100 % mieszkańców. Najslabiej rozwiniętą siecią jest sieć gazowa, która ze względu na swoją małą powszechność jest w ciągłej rozbudowie. Jak do tej pory największą czynną sieć gazową posiada Gmina Kłodawa – 126,5 km oraz Gmina Skwierzyna – 69,9 km.

Wykres nr 17: Ludność korzystająca z instalacji gazowej w % względem ogółu ludności na obszarze objętym LSR

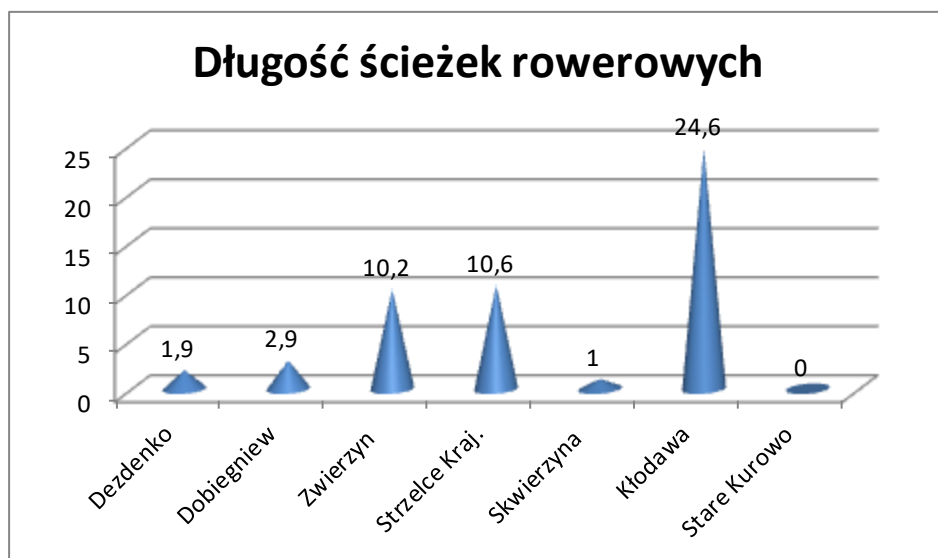

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Infrastruktura turystyczno-rekreacyjna

Ze względu na swoje usytuowanie, blisko wielkich ośrodków miejskich (min. Berlin, Poznań, Gorzów) i warunki przyrodnicze tereny RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” należy uznać za szczególnie kwalifikujące się do rozwoju wszystkich form turystyki, zarówno aktywnej, jak i biernej, odpowiadającej różnym grupom społecznym i wiekowym. Jednak region ten posiada słabo rozbudowaną infrastrukturę turystyczną, a istniejąca wymaga gruntownej modernizacji, ze względu na wysoki stopień amortyzacji i brak zgodności z obowiązującymi obecnie standardami europejskimi i wymaganiami turystów.

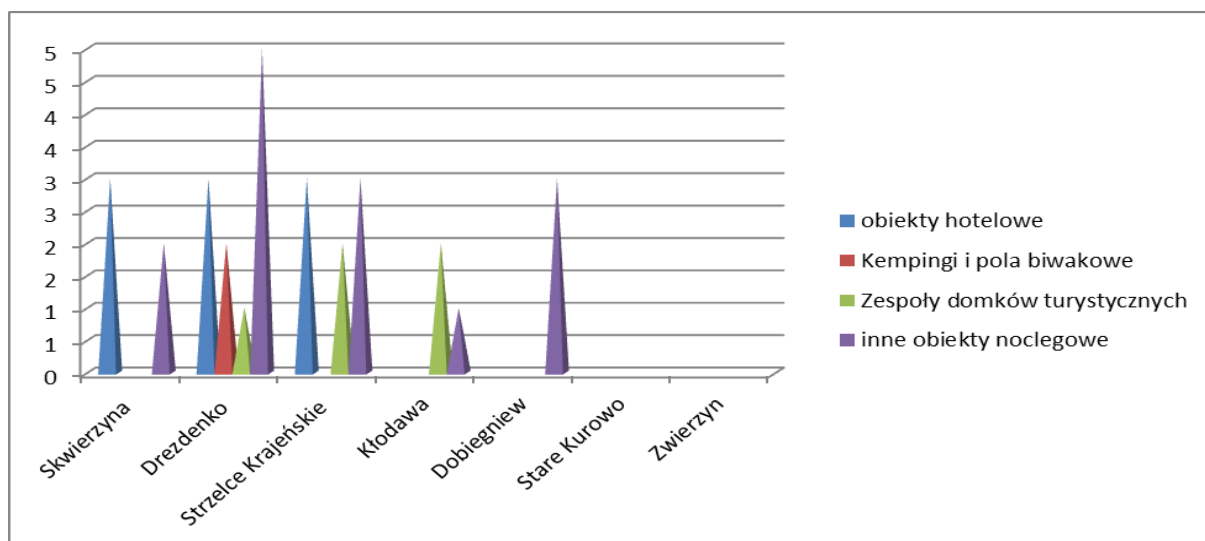
Wykres nr 18: Długość ścieżek rowerowych w gminach w km

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Szczególne braki zauważalne są w kwestii punktów informacji turystycznej, które działają zazwyczaj jako komórki Urzędów Gmin, a obsługę turysty traktują jako dodatkowe, obciążające zajęcie. Jedynie w Strzelcach Krajeńskich informacja turystyczna zlokalizowana jest w centrum miasta i obsługuje turystów niezależnie od godzin funkcjonowania Urzędu Miasta. W każdej gminie brakuje profesjonalnego, zintegrowanego podejścia do promocji turystyki oraz instytucji zajmujących się promocją i rozwojem turystyki. Diagnoza obiektów infrastruktury turystycznej i paraturystycznej, pozwala wymienić wiele z nich, zauważa się jednak brak współpracy zarówno w gminach, jak i w regionie.

Wykres nr 19: Turystyczne obiekty noclegowe w 2013 r.

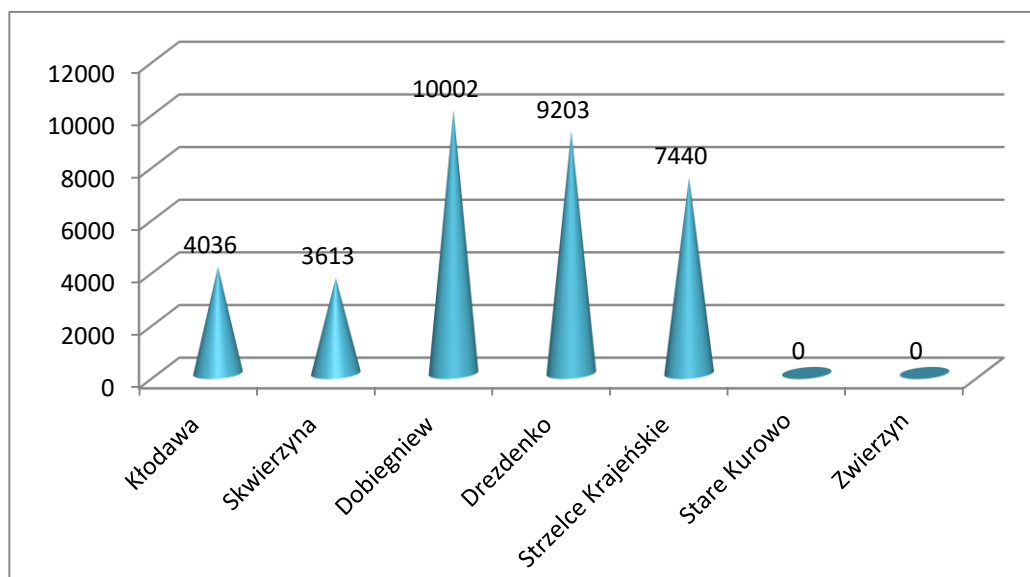

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W każdej gminie funkcjonują prywatne i publiczne pola campingowe i namiotowe. Jednak w każdym przypadku niedostatecznie należy ocenić ich wyposażenie pod względem dostępu do sanitariatów, natrysków, punktów gastronomicznych, energii, bieżącej wody pitnej etc. W Drezdenku i Skwierzynie funkcjonują liczne hotele o wyższych standardach (trzy i cztery gwiazdki wg kryteriów standaryzacji usług hotelarskich) a w tym również zlokalizowane w zabytkowych obiektach jak Hotel „Pałac Mierzęcin” , „Pałac Wiejce”, Villa Drawa, Villa Morena. Na terenie RLGD miejsca noclegowe oferują również Szkolne Schroniska Młodzieżowe oraz Przystań Żeglarska

Panta Rhei nad jeziorem Osiek, jednak zarówno stan techniczny i sanitarny, jak również wyposażenie noclegowe i kuchenne tych obiektów coraz częściej nie są akceptowane przez turystów odwiedzających te tereny. W wszystkich gminach zarejestrowanych jest obecnie kilka, a nawet kilkanaście podmiotów świadczących usługi agroturystyczne.

Wykres nr 20: Liczba udzielonych noclegów w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Działalność ta rozwija się dynamicznie w ostatnich latach i stanowi dodatkowe ważne źródło utrzymania dla wielu rodzin żyjących dotychczas jedynie z rolnictwa i rybactwa. Sytuacja zmieniła się na korzyść dzięki wsparciu realizacji operacji środkami unijnymi pochodzącymi między innymi z programu PO RYBY 2007-2013. Powstały nowe bazy noclegowe o wysokim standardzie posiadające w swej ofercie usługi gastronomiczne z wykorzystaniem produktów rybnych, jako turystycznego produktu lokalnego, a także dodatkowe atrakcje turystyczne. Należą do nich na przykład „Willa Stanisław” w Chrapowie oraz Ośrodek „Azy!” w Mironicach.

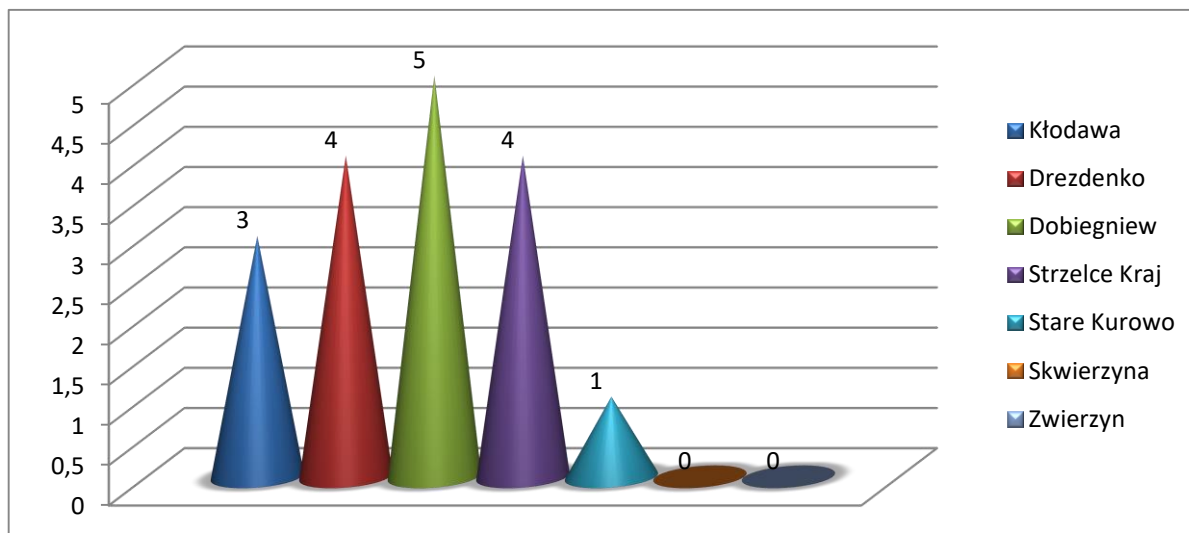
3.3 Opis działalności rybackiej

Gospodarka rybacka

Na terenie RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” funkcjonuje około 20 gospodarstw rybackich o łącznej powierzchni ponad 6200 ha. W rzeczywistości działalność rybacka prowadzona jest przez znacznie większą ilość podmiotów, jednak nie wszystkie są w stanie odpowiednio udokumentować ten fakt.

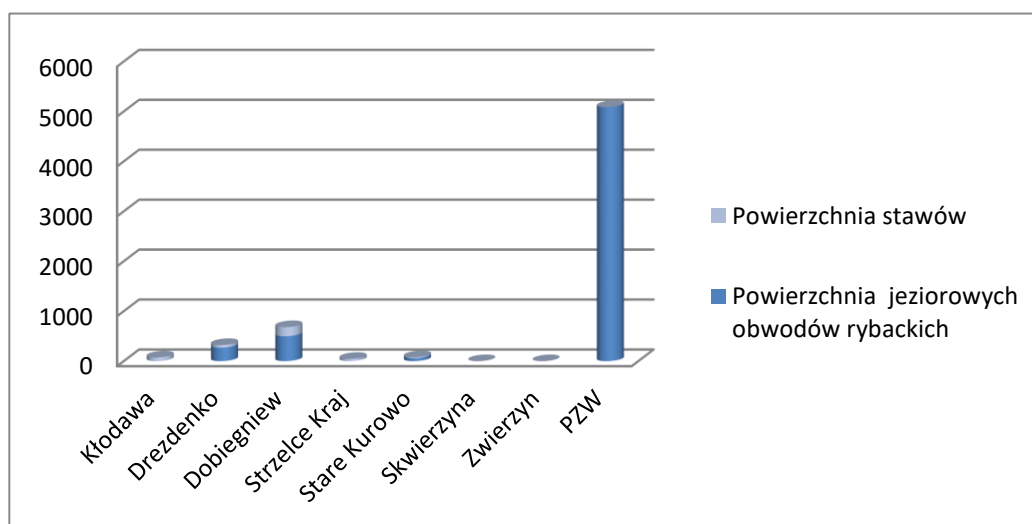
Największa koncentracja działalności rybackiej przypada na gminy Dobiegniew i Drezdenko. W Gminie Skwierzyna nie występują żadne gospodarstwa rybackie. Średnio na jedną gminę przypada ponad 2 gospodarstwa rybackie.

Wykres nr 21: Gospodarstwa Rybackie w Gminach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez rybaków

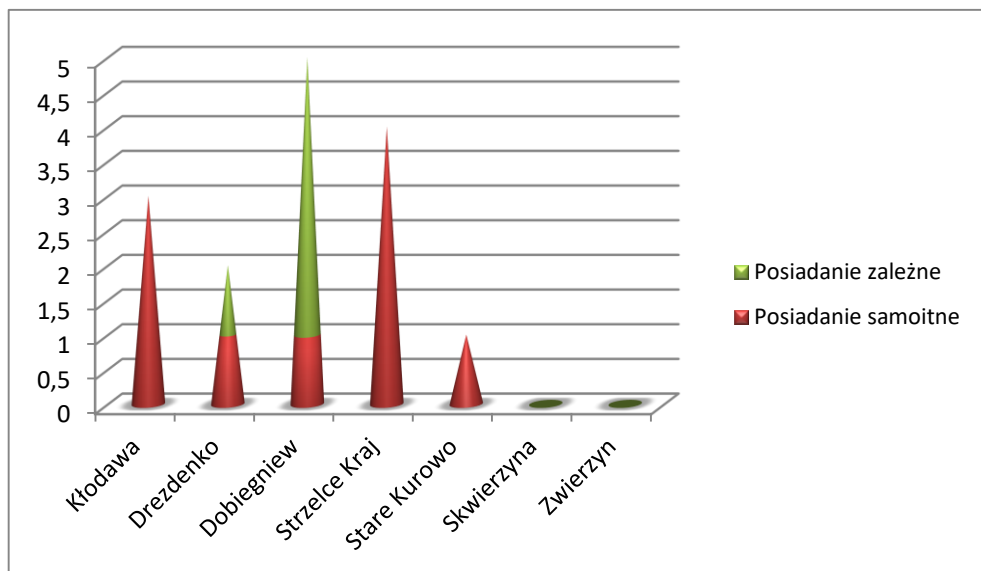
Wykres nr 22: Powierzchnia stawów i jeziorowych obwodów rybackich w ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez rybaków

Największą grupę gospodarstw rybackich, bo ponad 2/3 pod względem własnościowym stanowią gospodarstwa samoistne. Pod tym względem dominuje Gmina Drezenko, Kłodawa i Strzelce Kraj. Pod względem dzierżawy dominuje Gmina Dobiegniew. Gospodarstwa dzierżawione stanowią około 1/3 ogólnej liczby gospodarstw rybackich.

Wykres nr 23: Ilość gospodarstw rybackich w posiadaniu zależnym i samoistnym w podziale na Gminy

Źródło: opracowanie na własne na podstawie danych udostępnionych przez rybaków

Na terenie objętym diagnozą w 90 % występuje hodowla karpia. Gospodarstwa rybackie RLGD nie zajmują się hodowlą ryb łososiowatych, do których zaliczane są m.in. łososie i pstrągi. Właściciele i dzierżawcy gospodarstw rybackich zatrudniają łącznie ponad 130 osób (osoby zatrudnione na stałe i sezonowo). Pod względem zatrudnienia dominuje Gmina Drezdenko. Na obszarze objętym LSR brak jest przetwórstwa ryb oraz nowoczesnych giełd ryb. Gospodarka rybacka to nie tylko zarejestrowani właściciele gospodarstw rybackich, to również amatorzy wędkarze, którzy łowią z łodzi, z lodu oraz z brzegu, jak i niestety ciągle niezarejestrowani właściciele.

Gospodarstwa rybackie

W latach 2007-2013 na obszarze objętym LSROR funkcjonowało około 40 gospodarstw rybackich, dziś ich liczba zmniejszyła się aż o połowę - na obszarze objętym LSR jest ich już tylko ok 20. Trudności związane z prowadzeniem gospodarstwa m.in. walka z kłusownictwem, biurokracja w zalegalizowaniu i prowadzeniu działalności rybackiej, wielość podmiotów będących dysponentami akwenów, ograniczenia w zagospodarowaniu akwenów na terenach objętych różnymi formami ochrony, rosnąca konkurencja na rynku ryb (niskie ceny importowanych ryb), dystrybucja ryb przez hipermarkety, coraz większe zapotrzebowanie na produkty przetworzone, przeregulowany system prawny dotyczący gospodarki wodnej oraz problemy natury przyrodniczej m.in. brak możliwości walki z kormoranami, bobrami spowodowały, iż rybactwo nie jest już tak atrakcyjnym zawodem jak kiedyś. Praca rybaka wiąże się z dużym zaangażowaniem i poświęceniem, to praca od świtu do nocy, od poniedziałku do piątku, a młode społeczeństwo nawet nie ma gdzie wykształcić się w zawodzie rybaka, ponieważ na obszarze objętym LSR nie ma szkoły rybackiej. Infrastruktura mimo inwestycji zrealizowanych w ramach PO RYBY 2007-2013 wymaga wprowadzenia jeszcze wielu udogodnień. Obecne gospodarstwa rybackie są nadal małe, posiadają przestarzały sprzęt, a magazyny do przechowywania płodów wymagają inwestycji. Drogi dojazdowe są w złym stanie i mają ograniczony dostęp do mediów. Właściciele gospodarstw w małym stopniu wykorzystują internet i inne dostępne źródła komunikacji werbalnej i niewerbalnej do promocji swoich gospodarstw rybackich.

Charakterystyka wybranych podmiotów rybackich.

1. Polski Związek Wędkarski Okręg w Gorzowie Wlkp.

Liczba obwodów rybackich 41 o powierzchni 5087,115 ha, liczba jeziorowych obwodów rybackich 32 o powierzchni 2852,71 ha, Liczba obwodów rybackich ustanowionych na zbiornikach zaporowych 1 o powierzchni 194,19 ha, liczba rzecznych obwodów rybackich 8 o powierzchni 2040,25 ha.

PZW dzięki środkom finansowym z PO RYBY 2007-2013 m.in.

1. zakupił sprzęt i wyposażenie dla Społecznej Straży Rybackiej w celu zachowania różnorodności biologicznej i chronionych gatunków ryb na obszarze Pojezierza Dobiegniewskiego,
2. zbudował platformę geolokalizacyjną wraz z aplikacjami służącej do zwalczania zagrożeń dla środowiska,
3. wybudował budynek socjalno-sanitarnego z polem kampingowym, plac zabaw i siłownię zewnętrzną w Sarbiewie.

2. Gospodarstwo Rybackie Janusza Margana

Ilość jeziorowych obwodów rybackich 3, powierzchnia jeziorowych obwodów rybackich – 58 ha, powierzchnia stawów – 21 ha. Zatrudnienie -12 osób (na stałe i sezonowo). Dzięki pieniądzą z PO RYBY 2007 -2013 właściciel przebudował i zagospodarował zniszczony zbiornik retencyjny. Basen który dotąd zarastał roślinnością został oczyszczony i pogłębiony, a także przemianowany na łowisko specjalne. Dziś w basenach można złowić pokaźne amury czy karpie. Dzięki zbudowanej infrastrukturze turystycznej rybę można na miejscu upiec lub uwędzić.

3. „Hod –Ryb” Ryszard Jerzyński

Powierzchnia jeziorowych obwodów rybackich - 260 ha, powierzchnia stawów ziemnych - 162 ha. Ilość jezior - 8, ilość obiektów stawowych - 3. Zatrudnienie 13 osób (na stałe i sezonowo). Gospodarstwo Ryszarda Jerzyńskiego należy do jednych z najbardziej ekologicznych w regionie. Stawy ulokowane są w granicach Drawieńskiego Parku Narodowego, co wymaga od właściciela wyjątkowej pieczołowitości w hodowli. Jednak dzięki temu jakość ryb też jest wyższa od przeciętnej. Przepływowe stawy zasilane krystaliczną wodą z pobliskich cieków stwarzają znakomite warunki do zdrowego wzrostu karpia, linów, szczupaków, pstrągów czy sandaczy. Gospodarstwo w ramach dofinansowania PO RYBY 2007-2013 zakupiło samochód wraz z basenami, niezbędny to transportu ryb i sprzedaży. Właściciel gospodarstwa zajmuje się również sprzedażą zezwoleń wędkarskich.

4. Sieja Sp. z o.o. Ryszard Karlicki

Powierzchnia dzierzawionych obwodów rybackich - 178 ha. Zatrudnienie – 2 osoby. Spółka Sieja od wielu lat zajmuje się gospodarką rybacką, ale dopiero niedawno doczekała inwestycji w infrastrukturę. Za środki z dofinansowania PO RYBY 2007-2013 właściciel stworzył budynek, który służy dziś za duży rybacki magazyn. Wszystko po to by do sprzedaży trafiały tylko świeże sztuki ryb. Właściciel gospodarstwa zajmuje się również sprzedażą zezwoleń wędkarskich.

5. Akme Sp. z o.o. Zdzisław Wiśniewski

Ilość jezior – 6. Powierzchnia jezior - 237,25 ha. Zatrudnienie – 40 osób (na stałe i sezonowo).

Liczba sprzedanych zezwoleń wędkarskich w 2013 r. – 68 całorocznych, 212 okresowych.

4. ANALIZA SWOT.

Analiza SWOT obszaru przeprowadzona została w pięciu grupach tematycznych, ponieważ uwarunkowane to jest spojrzeniem na obszar zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Podejście to determinuje patrzenie na obszar przez pryzmat kilku wzajemnie warunkujących się aspektów – przyrodniczego, społecznego oraz gospodarczego, a także turystyki, która jest ważną dziedziną gospodarki w tym regionie oraz infrastruktury technicznej, która warunkuje i określa stopień rozwoju. Aby można mówić o rozwoju zrównoważonym żaden z tych aspektów nie może być traktowany priorytetowo w stosunku do pozostałych przy założeniu, że ich wykorzystanie na

rzecz rozwoju nie powinno odbywać się kosztem przyszłych pokoleń. To założenie wykorzystane zostało przy pracach nad całym dokumentem Lokalnej Strategii Rozwoju.

	MOCNE STRONY	Odniesienie do diagnozy	SŁABE STRONY	Odniesienie do diagnozy
CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	<ul style="list-style-type: none"> • Bogate, wieloletnie tradycje rybackie, wędkarskie i łowieckie w gminach RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie”. 	Rozdział 3.3	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczające współdziałanie różnych sektorów, podmiotów i organizacji. 	Rozdział 3.2
	<ul style="list-style-type: none"> • Obszar bogaty w jeziora, rzeki i stawy. Duże areale wodne, tereny łowieckie. 	Rozdział 3.1	<ul style="list-style-type: none"> • Kłusownictwo. • Zanik rodzimych gatunków ryb w rzekach i jeziorach. 	Rozdział 3.3 Rozdział 3.1
	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka jakość środowiska przyrodniczego, niski stopień degradacji przemysłowej i antropogenicznej oraz występowanie obszarów cennych przyrodniczo, w tym objętych siecią Natura 2000. 	Rozdział 3.1	<ul style="list-style-type: none"> • Pewna grupa rybaków nie posiada sformalizowanej działalności rybackiej. 	Rozdział 3.3
	<ul style="list-style-type: none"> • Obszary wodne, cenne przyrodniczo, podlegające szczególnej ochronie: Drawieński Park Narodowy, Barlinecko - Gorzowski Park Krajobrazowy. 	Rozdział 3.1	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostateczna współpraca pomiędzy rybakami: słaby poziom zorganizowania środowiska rybackiego, małe zaangażowanie rybaków we wspólne inicjatywy. 	Rozdział 3.3
	<ul style="list-style-type: none"> • Istotny i pozytywny wpływ rybactwa na środowisko przyrodnicze: współtworzenie i urozmaicenie przez rybactwo krajobrazu, wpływ na wykorzystanie przestrzeni, ukształtowanie terenu, pozytywny wpływ na bioróżnorodność obszaru. 	Rozdział 3.1	<ul style="list-style-type: none"> • Stagnacja technologiczno-produkcyjna: regres technologiczny gospodarstw rybackich, brak zorganizowania sprzedaży, zdominowanie hodowli przez karpia, niski stopień przetwarzania surowca rybnego. 	Rozdział 3.3
	<ul style="list-style-type: none"> • Duża liczba organizacji społecznych. 	Rozdział 3.2	<ul style="list-style-type: none"> • Mała liczba organizacji działających na rzecz rybactwa. 	Rozdział 3.3
	<ul style="list-style-type: none"> • Kilka dobrze funkcjonujących instytucji wspierających przedsiębiorców (usługi doradcze, szkoleniowe). 	Rozdział 3.2	<ul style="list-style-type: none"> • Brak specyfiki wyróżniającej rybactwo RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” w kraju. 	Rozdział 3.3
	<ul style="list-style-type: none"> • Racjonalna gospodarka rybacko-łowiecka. 	Rozdział 3.3	<ul style="list-style-type: none"> • Niska świadomość społeczna na temat ochrony środowiska i gospodarki odpadami. 	Rozdział 3.2
	<ul style="list-style-type: none"> • Rybactwo działalnością wzbogacającą lokalną strukturę gospodarczą: oferta spędzania wolnego czasu – wędkarstwo jako forma rekreacji, różne formy oferowania ryb: sprzedaż ryb na miejscu, znane w regionie placówki gastronomiczne oferujące dania z ryb. 	Rozdział 3.3	<ul style="list-style-type: none"> • Mała liczba punktów odbioru śmieci, dzikie wysypiska na terenach leśnych. 	Rozdział 3.2
	<ul style="list-style-type: none"> • Dobry stan ekosystemu, dzięki dobrze rozwiniętej infrastrukturze wodno – kanalizacyjnej, szczególnie na terenach miejskich oraz braku uciążliwego przemysłu. 	Rozdział 3.2	<ul style="list-style-type: none"> • Stale obecne negatywne zachowania części mieszkańców wpływające na degradację środowiska naturalnego, w tym zanieczyszczenie wód powierzchniowych. 	Rozdział 3.2
	<ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcze społeczeństwo. Wzrost liczby firm. 	Rozdział 3.2	<ul style="list-style-type: none"> • Mała liczba oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych na terenach wiejskich – braki w infrastrukturze kanalizacyjnej. 	Rozdział 3.2
	<ul style="list-style-type: none"> • Rosnące zainteresowanie samorządów działalnością organizacji pozarządowych oraz działaniami obywatelskimi. 	Rozdział 3.2	<ul style="list-style-type: none"> • Niskie wykorzystanie Odnawialnych Źródeł Energii. 	Rozdział 3.2
	<ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne tereny rekreacyjno-turystyczne łatwo dostępne dla mieszkańców pobliskich miast (Gorzów, Szczecin, Poznań, Zielona 	Rozdział 3.1	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom życia mieszkańców regionu. Utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia. 	Rozdział 3.2
			<ul style="list-style-type: none"> • Nadal słaba integracja społeczności lokalnej oraz słabo rozwinięte więzi sąsiedzkie. 	Rozdział 3.2
			<ul style="list-style-type: none"> • Wykluczenie społeczne ludności zamieszkującej obszar działania RLGD (ubóstwo, alkoholizm, bezdomność). 	Rozdział 3.2
		<ul style="list-style-type: none"> • Zróżnicowany poziom nauczania, duża 		

<p>Góra) oraz mieszkańców Niemiec.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tereny szczególnie bliskie mieszkańcom Niemiec, ze względu na uwarunkowania historyczne. Tereny naszego regionu należały przed rokiem 1945 do Niemiec. • Sprzyjające warunki do rozwoju turystyki i agroturystyki. • Coraz większe zainteresowanie branżą turystyczną ze strony przedsiębiorców. • Znane szlaki spływów kajakowych na Drawie „Szlak Jana Pawła II” oraz Obrze, a także historyczne szlaki wodne na Noteci i Warcie. • Tereny sprzyjające sportom wodnym, w tym szczególnie żeglowaniu, dzięki sieci jezior połączonych kanałami. • Różnorodność kulturowa obszaru, ze względu na obecność na tych terenach ludności napływowej z różnych części Polski oraz osób mieszkających na terenach polskich przed II wojną światową. • Zachowane dziedzictwo historyczne obszaru świadczące o bogatej i urozmaiconej przeszłości obszaru. • Rozwijająca się aktywność mieszkańców obszaru w dziedzinie kultury oraz rosnące zainteresowanie mieszkańców uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych. • Realizacja licznych imprez kulturalnych – jednorazowych i cyklicznych promujących obszar i cieszących się wzrastającym zainteresowaniem osób spoza regionu. • Dobry stan techniczny i wystarczająca ilość szkół oraz boisk szkolnych, dobrze rozwinięta sieć bibliotek i domów kultury, świetlic wiejskich. • Nawyk solidnej pracy, osiąganie sukcesu zawodowego poparte wytrwałym dążeniem do celu. • Możliwość rozwoju gospodarczego, uzbrojone tereny inwestycyjne – preferencje i ulgi podatkowe. Atrakcyjność obszaru dla inwestorów z zewnątrz. • Coraz większe zaangażowanie szkół w działalność na rzecz środowiska. 	<p>Rozdział 3.1</p> <p>Rozdział 3.1</p> <p>Rozdział 3.2, 3.1, 3.3</p> <p>Rozdział 3.1</p> <p>Rozdział 3.1</p> <p>Rozdział 3.1</p> <p>Rozdział 3.1</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p>	<p>dysproporcja między nauczaniem w miastach i na terenach wiejskich oraz niski poziom wykształcenia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak szkół zawodowych. Utrudniony dostęp do specjalistycznych szkoleń do zdobywania kwalifikacji zawodowych. • Brak wykwalifikowanej siły roboczej dla potrzeb gospodarki rybackiej. • Niska znajomość języków obcych. Niskie wykorzystanie narzędzi internetowych, komputerowych. • Brak bieżącej konserwacji melioracyjnej (oczyszczanie ze śmieci i roślinności, umacnianie brzegów rzek). Zniszczone urządzenia melioracyjne na rzekach (przepławki, mnichy, zastawy, przepusty pod drogami). • Braki w infrastrukturze turystycznej: nierównomierne rozmieszczenie turystycznych obiektów noclegowych, braki w systemie informacyjnym na szlakach turystycznych i ścieżkach rowerowych, brak oznakowani, słabo rozwinięta sieć gospodarstw agroturystycznych, niedostatecznie rozwinięta baza hotelowo gastronomiczna, niepełne zagospodarowanie istniejących akwenów. • Zdegradowane połączenia wodne między jeziorami i rzekami, brak punktów wodowania. • Mała liczba turystów korzystających z miejsc noclegowych na pobyt dłuższy niż 1 dzień. • Brak dobrej promocji miejsc noclegowych i oferty turystycznej dla turystów, myśliwych i wędkarzy. • Niewystarczająca promocja obszaru oraz niska współpraca gmin w zakresie promocji. Niedostateczne ekonomiczne wykorzystanie lokalnych imprez. • Braki w lokalnej infrastrukturze komunikacyjnej – słaba dostępność infrastruktury drogowej dla mieszkańców wsi, niska jakość nawierzchni dróg, konieczność budowania obwodnic, wyprowadzania ruchu kołowego poza centra miejscowości, duże obciążenie głównych arterii komunikacyjnych, natężenie hałasu i emisja spalin, braki w miejscach parkingowych. • Braki w infrastrukturze telekomunikacyjnej na terenach wiejskich. Słaby dostęp do 	<p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p>
--	---	---	---

			<p>Internetu na terenach wiejskich oraz niewystarczający na terenie miast. Istnieją miejsca gdzie nie ma możliwości podłączenia Internetu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Słaby dostęp do internetu, brak bezpłatnych punktów dostępu do Internetu. • Bariery architektoniczne dla osób starszych i niepełnosprawnych. • Ciągłe zbyt mały dostęp do infrastruktury rekreacyjno-sportowej. • Słaby dostęp do specjalistycznych usług medycznych. Wiele do życzenia pozostawiają stan techniczny i wyposażenie placówek służby zdrowia. • Niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. 	<p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p>
	SZANSE	Odniesienie do diagnozy	ZAGROŻENIA	Odniesienie do diagnozy
CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrastająca konsumpcja ryb. • Ogólnopolskie akcje promujące spożywanie ryb. Wypromowanie ryb i potraw z ryb, jako produktu turystycznego. • Utrzymujący się dobry popyt na karpia: tradycja świąteczna, świadomość, że karp jest „zdrowy”, rosnący popyt na produkty spożywcze o cechach zdrowej żywności. • Wzrost znaczenia i atrakcyjności lokalnych kultur, folkloru, interesujących odmienności historycznych dla osób odwiedzających • Dynamiczny rozwój nowych form i typów turystyki zwiększający możliwości wykorzystywania posiadanych potencjałów, w tym wzrost znaczenia niszowych typów turystyki; wzrost zainteresowania usługami turystycznymi i rekreacyjnymi opartymi na wykorzystaniu walorów kulturowych i przyrodniczych. • Zmiany stylu życia, nowe modele spędzania czasu wolnego: wzrost zainteresowania mieszkańców miast turystyką wiejską, rekreacją, wypoczynkiem weekendowym poza miastem. • Nasilenie się trendu do osiedlania się na wsi. • Bliska odległość do Szczecina, Poznania i Berlina, gdzie mamy połączenia międzynarodowe kolejkowe i lotnicze. • Rozwój komunikacji telefonicznej stacjonarnej i mobilnej oraz 	<p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.2</p> <p>Rozdział 3.1</p> <p>Rozdział 3.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rosnąca konkurencja na rynku ryb: rosnący import ryb, niskie ceny importowanych ryb, często niepełnowartościowych, a nawet szkodliwych (np. pangia). • Dystrybucja ryb przez hipermarkety: dumpingowe ceny, zaopatrywanie się w ryby za granicą. • Postawy klientów: rosnące zapotrzebowanie na produkty przetworzone, niska świadomość konsumentów o jakości nabywanych ryb. • Sezonowość produkcji i popytu na ryby. • Przeregulowany (za dużo przepisów) system prawny dotyczący gospodarki wodnej. • Konieczność sprostania rygorystycznym normom produkcji rolnej, produkcji żywności, świadczenia usług gastronomicznych. • Ograniczenia w zagospodarowaniu akwenów na terenach objętych różnymi formami ochrony. • Chemiczne skażenie wód gruntowych. • Obniżanie poziomu wód gruntowych. • Brak dbałości o jakość wody. • Wielość podmiotów będących dysponentami akwenów: ANR, RZGW, Urząd Marszałkowski. • Negatywne dla rybactwa konsekwencje polityki ekologicznej – przenoszenie kosztów polityki środowiskowej na rybaków. • Brak skutecznych mechanizmów egzekwowania przestrzegania ochrony środowiska. 	<p>Rozdział 3.3</p> <p>Rozdział 3.3</p> <p>Rozdział 3.3</p> <p>Rozdział 3.3</p> <p>Rozdział 3.3</p> <p>Rozdział 3.3</p> <p>Rozdział 3.3</p> <p>Rozdział 3.1</p> <p>Rozdział 3.1</p> <p>Rozdział 3.1</p> <p>Rozdział 3.3</p> <p>Rozdział 3.3</p>

<ul style="list-style-type: none"> • szerokopasmowego internetu. • Wzrastający poziom wykształcenia społeczeństwa. • Rozwój edukacji, zwłaszcza na szczeblu średnim i wyższym, w kraju i w województwie lubuskim skutkujący zwiększeniem dostępnej oferty, z której mogą skorzystać mieszkańcy obszaru. • Wzrost społecznego zainteresowania ekologią. • Wzrost świadomości społecznej dotyczącej wykorzystania funduszy europejskich. • Pozytywne wzorce rozwoju obszarów wiejskich oraz doświadczenia związane z wdrażaniem programów typu Leader+ w Unii Europejskiej mogące stać się inspiracją dla rozwoju obszaru. • Stworzenie atrakcyjnych warunków do zamieszkania na naszym terenie. • Utworzenie stref inwestycyjnych zorientowanych na małe i średnie przedsiębiorstwa przemysłu nieuciążliwe/lekkiego. • Bliskość granicy z Niemcami w kontekście wymiany handlowej. 	Rozdział 3.2	• Skomplikowane procedury pozyskiwania środków UE oraz długi czas oczekiwania na refundacje środków.	Rozdział 3.2
	Rozdział 3.2	• Odływ młodych ludzi poza granice naszego kraju.	Rozdział 3.2
	Rozdział 3.2	• Starzejące się społeczeństwo.	Rozdział 3.2
	Rozdział 3.2	• Pogorszenie się sytuacji na rynku pracy.	Rozdział 3.2
	Rozdział 3.2	• Negatywne zjawiska społeczne: ogólnokrajowa tendencja wzrostu patologii społecznych, wzrost przestępczości, zwłaszcza wśród młodzieży, negatywne społecznie skutki bezrobocia, ubożenie części społeczeństwa, brak poszanowania dla własności.	Rozdział 3.2
	Rozdział 3.2, 3.3	• Niestabilna polityka państwa: zmiany przepisów prawnych, niejasne, niestabilne prawo; dowolność interpretacji.	
	Rozdział 3.3	• Niestabilność polskiej waluty. Perspektywa wejścia waluty Euro na polski rynek	
	Rozdział 3.2		
	Rozdział 3.2		
	Rozdział 3.1		

Ogólne wytyczne dotyczące analizy SWOT determinują także konkretne rodzaje zachowań w odniesieniu do poszczególnych grup czynników, to jest:

- ❖ wzmacnianie sił i budowanie na swych mocnych stronach,
- ❖ eliminowanie lub osłabianie znaczenia słabości,
- ❖ wykorzystywanie szans i poszukiwanie nowych sposobności rozwojowych,
- ❖ przeciwdziałanie zagrożeniom i ich unikanie.

Dlatego też, analiza SWOT stała się jedną z podstaw ustalania celów rozwoju oraz wytyczania operacji zawartych w niniejszej strategii.

Wnioski wynikające z opisu obszaru i analizy SWOT, ze szczególnym uwzględnieniem problemów i potrzeb sektora rybactwa.

Analiza sił i słabości jako wewnętrznych cech obszaru wpływających, lub mogących wpływać, na strategiczny rozwój wskazuje, że Pojezierze Dobiegniewskie dysponuje wartościowymi atutami. Przede wszystkim, obszar posiada doskonale warunki naturalne pozwalające na rozwój wielofunkcyjny. Bogactwo terenów pod względem naturalnym, społecznym i gospodarczym pozwala na rozwój w zakresie rybactwa, leśnictwa, rolnictwa, przetwórstwa, turystyki, rzemiosła, a także kultury i edukacji. Dodatkowo, siła walorów naturalnych wzmacniana jest przez dobre położenie komunikacyjne i geograficzne. Te grupy sił, wraz z tradycjami historycznymi i atutami kulturalnymi, wskazują na potencjalne kierunki rozwoju i sugerują możliwość podtrzymania pewnych dotychczasowych kierunków rozwoju – pod warunkiem ich modernizacji, na co rozpoznane siły również pozwalają – przy równoczesnym wprowadzaniu kierunków nowych, bardziej perspektywicznych.

Obszar RLGD Pojezierze Dobiegniewskie powinien wykorzystać rentę płynącą z położenia, a w szczególności bliskość rynku niemieckiego. Trasy dojazdowe do granicy mogą stać się swego rodzaju szlakami handlowo-usługowymi, w których dominować będą małe rodzinne biznesy usługowe: hotele, handel, gastronomia. Poprzez stworzenie dogodnych warunków inwestycyjnych, zwiększenie zaplecza lokalowo-usługowego oraz poprawę stanu technicznego dróg, sprawić można, że obszar stanie się atrakcyjny pod względem inwestycyjnym. Korzystne położenie geograficzne, a także występowanie szeregu atrakcji przyrodniczych i kulturalnych stwarza dobre warunki dla rozwijania nowych funkcji gospodarczych. W szczególności, warto zwrócić uwagę na rozwój różnych działalności opierających się na produktach lokalnych, wśród których ważne miejsce zajmują produkty rybactwa. Bogate tradycje gospodarstw rybackich, stwarzają szansę na rozwój branży rybackiej na naszych terenach. Obszar bogaty w jeziora, rzeki oraz stawy od lat słynie z dobrych praktyk rybackich i wędkarskich. W powiązaniu z takim kierunkiem oraz przy wykorzystaniu posiadanego doświadczenia rozwijać można różne formy i typy turystyki. Praktycznie, we wszystkich miejscowościach Pojezierza Dobiegniewskiego znajdują się cenne potencjały dla rozwijania turystyki opartej o wykorzystanie zasobów wodnych. Liczne szlaki kajakowe oraz szlaki żeglugi śródlądowej stwarzają doskonałe warunki do rozwoju aktywnych form wypoczynku nad rzekami i jeziorami. Infrastruktura turystyczna wymaga jednak sporych nakładów inwestycyjnych, w analizie wskazaliśmy bowiem, na spore zaniedbania w istniejącym potencjale: niedrożne są kanały między jeziorami, brak oznakowań szlaków kajakowych, brak informacji turystycznych o miejscach noclegowych, punktach gastronomicznych. Przy ogromnej atrakcyjności terenów, region nie promuje się jako atrakcyjny dla turystów, z powodu braków jakie zauważamy w szeroko rozumianej infrastrukturze. W kontekście wzbogacania lokalnej struktury gospodarczej należy zwrócić uwagę na rozszerzanie oferty gastronomicznej opierającej się na tradycjach kuchni regionalnej, w tym szczególnie na produktach rybnych. Te działania powinny przełożyć się na następujące efekty:

- powstanie nowych miejsc pracy i dodatkowy rynek zbytu produkcji rybackiej,
- miejsca pracy i rynki zbytu przyspieszą proces restrukturyzacji miejscowej gospodarki rybackiej i spowodują szybki i widoczny wzrost zamożności mieszkańców.

W najbliższych latach powinno się dołożyć wszelkich starań do poprawy wizerunku turystycznego obszaru RLGD Pojezierze Dobiegniewskie poprzez szeroko prowadzoną promocję obszaru w kraju i za granicą. Rolę wiodącą i inspirującą w propagowaniu turystyki powinny tworzyć zasoby naturalne i kulturowe obszaru. Spodziewana poprawa wizerunku turystycznego nie może jednak ograniczać się wyłącznie do rozpropagowania walorów turystycznych. Pod tym pojęciem kształtować się powinny opinie dotyczące wielu różnych elementów składających się na jakość życia i wypoczynku. Pozytywne odczucia turystów skutkować będą wygenerowaniem szerszego strumienia przyjezdnych i w przyszłości stanowić będą podstawę identyfikacji obszaru jako regionu atrakcyjnego turystycznie.

Równocześnie, rozwój obszaru hamowany jest przez szereg wewnętrznych czynników o charakterze negatywnym. W pierwszym rzędzie, należy zwrócić uwagę na braki infrastrukturalne. Dotyczą one zarówno infrastruktury technicznej jak i społecznej. Niedostatki infrastruktury komunikacyjnej utrudniają otwarcie obszaru na zewnątrz, brakuje bowiem komunikacji kolejowej do większości miejscowości na obszarze RLGD. Dotarcie utrudnia także uboga sieć połączeń autobusowych. Dodatkowo, odczuwalne są braki w infrastrukturze turystycznej, rekreacyjnej i sportowej, co stoi w kolizji ze zdefiniowanymi wcześniej zamierzeniami rozwoju turystyki. Szczególnie dotkliwe są ograniczenia w rozszerzaniu sieci Internet na terenie gmin wchodzących w skład RLGD.

Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości jest ze wszech miar potrzebny na obszarze Pojezierza Dobiegniewskiego, nie tylko w branży rybackiej i turystycznej. Jest on możliwy we wszystkich dziedzinach gospodarki rynkowej, w tym w produkcji i usługach, o ile technologie prowadzonej działalności nie będą łamały zasady rozwoju zrównoważonego.

Rozwój przedsiębiorczości wymaga jednak wielu przedsięwzięć w kilku zasadniczych kierunkach przełamujących dotychczasową inercję:

- ❖ konieczny jest rozwój systemu doradztwa dla sektora MSP, w tym szczególnie ważna jest pomoc dla sektora rybactwa
- ❖ promocja i dostępność nowoczesnych form zabezpieczenia małych i średnich przedsięwzięć w biznesie
- ❖ miejscowe planowanie przestrzenne powinno wyraźnie wyodrębnić strefy biznesu, jako przyszłe generatory rozwoju całego obszaru. Takie strefy mogą być organizowane i technicznie zarządzane w miastach i większych ośrodkach gminnych.

Rozwijanie wspomnianych funkcji gospodarczych można opierać na licznych zidentyfikowanych szansach w otoczeniu, chociażby takich, które związane są z modą na zdrowy styl życia i ekologią. Z drugiej jednak strony, należy sobie uzmysłowić fakt zaostrzającej się konkurencji innych obszarów. Przykładowo, rozwój turystyki wymaga zdecydowanej poprawy infrastruktury. Atrakcje turystyczne obszaru muszą zostać obudowane systemem różnorodnych usług na wysokim poziomie, odpowiednimi urządzeniami eksponującymi te atrakcje, a oferta turystyczna powinna być prezentowana z wykorzystaniem narzędzi promocji dostosowanych do oczekiwań i możliwości potencjalnych grup odbiorców. Rozwój rybactwa wymaga przełamania barier rynkowych i naturalnych, ważnym zagadnieniem jest poprawa gospodarowania zasobami wodnymi obszaru. Wskazane jest kształtowanie nowych funkcji towarzyszących rybactwu, mogących wspierać rozwój gospodarstw rybackich. Zakres tych funkcji jest szeroki i obejmuje działalności od przetwórstwa ryb, aż po funkcje turystyczne i agroturystyczne.

Do silnych potencjałów obszaru Pojezierza Dobiegniewskiego zaliczyć należy kapitał ludzki i społeczny, które to kapitały tworzą realne możliwości wdrożenia LSR. Widoczne jest znaczne zaangażowanie mieszkańców w rozwój swoich miejscowości. Ważnym podmiotem w ramach społeczności lokalnej są środowiska rybackie aktywnie działające na rzecz rozwoju obszaru. Rozwój obszaru oraz wykorzystanie posiadanych potencjałów warunkowane są przez dalsze doskonalenie kapitału ludzkiego, wzmacnianie wizerunku obszaru oraz podnoszenie kompetencji w zakresie absorbowania szans z otoczenia. Na szczególną uwagę zasługują trendy odzwierciedlające zmiany postaw i aktywności mieszkańców obszaru. Dotyczy to zarówno aktywności gospodarczej jak i społecznej. Z coraz większą intensywnością mieszkańcy obszaru inwestują w swój rozwój osobowy. Chodzi tutaj zwłaszcza o wykształcenie i nabywanie nowych kwalifikacji. Grupą bardzo aktywną w tym zakresie są środowiska rybackie poszukujące możliwości rozwijania swoich kompetencji w różnych kontekstach.

Reasumując, wnioski wynikające z analizy SWOT uzasadniają skoncentrowanie LSR na czterech zagadnieniach:

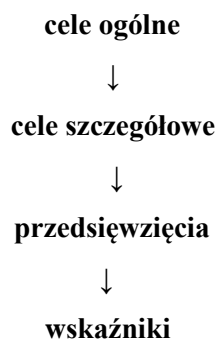
- a. Poprawa warunków funkcjonowania rybactwa, zwrócenie w tym kontekście uwagi na czynniki i procesy w ramach środowiska naturalnego, infrastruktury, edukacji, poprawa klimatu społecznego i politycznego wokół rybactwa, zarówno na Pojezierzu Dobiegniewskim, jak i w szerszym otoczeniu;
- b. Wykorzystywanie rybactwa oraz kluczowych lokalnych potencjałów – przyroda, kapitał społeczny, kapitał kulturowy – do rozwoju nowych funkcji gospodarczych i społecznych;
- c. Otwieranie lokalnej gospodarki na otoczenie, a w szczególności podnoszenie zdolności rybactwa do funkcjonowania na regionalnym i ponadregionalnym rynku; podnoszeniu pozycji konkurencyjnej sprzyjać będzie podejmowanie działań dotyczących hodowli, przetwórstwa, marketingu;
- d. Podnoszenie poziomu aktywności mieszkańców na rzecz rozwoju społeczności lokalnych i swoich miejscowości, wykorzystywanie siły i doskonalenie kapitału relacyjnego obszaru, podejmowanie nowych inicjatyw łączących lokalne podmioty, zwiększanie partycypacji mieszkańców w kształtowaniu rozwoju swoich miejscowości;

szczególnym wyzwaniem jest zawiązanie współpracy w środowisku rybackim. Przeciwdziałanie bezrobociu i pomoc grupom defaworyzowanym.

5. CELE I WSKAŹNIKI.

5.1 Logika realizacji LSR i proces formułowania celów ogólnych, celów szczegółowych i przedsięwzięć dla potrzeb LSR.

Cele wynikają ze słabych stron, jakie zostały zidentyfikowane w wyniku analizy SWOT oraz z konsultacji z lokalną społecznością i naszym zdaniem są zbieżne z celami w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 508/2014 z dnia 15 maja 2014 r. Znaczącą cechą słabych stron jest to, że przeszkadzają nam w osiągnięciu wizji rozwoju regionu i realizacji LSR. Dlatego zostały przyjęte cele, które pomogą nam rozwiązać te problemy. Cele, sprecyzowane i pożądane przez daną społeczność stany, które chcemy osiągnąć, powinny być konkretne i mierzalne, realistyczne, osiągalne, określone w czasie, czyli takie, o których można powiedzieć, że zostały wykonane lub nie. Cele powinniśmy osiągać w całości i w pełni. Przy realizacji planu opartego o zrównoważony rozwój cele muszą być zharmonizowane ze środowiskiem przyrodniczym. Granicą podejmowanych działań jest trwałość zasobów przyrodniczych. W wyniku naszych wspólnych działań ustaliliśmy, że stawiamy przed sobą realizację trzech celów ogólnych. Osiągnięcie każdego z nich realizowane poprzez kilka celów szczegółowych. Cele szczegółowe osiągniemy, przyjmując do wykonania konkretne przedsięwzięcia.

Cele ogólne powinny zostać osiągnięte w perspektywie długofalowej, realny wydaje się horyzont czasowy do 2023 roku. Cele szczegółowe osiągnięte będą na koniec realizacji przedsięwzięć zapisanych w LSR, tj. do końca 2020 roku. Założone cele zostaną osiągnięte poprzez realizowanie operacji przedstawionych w poniższej tabeli. Operacje te będą mogły uzyskać wsparcie w ramach środków przewidzianych na realizację celów LSR. Zostały one opracowane na podstawie informacji pozyskanych z postulatów i opinii wysuniętych przez potencjalnych beneficjentów podczas przeprowadzonych warsztatów, indywidualnych spotkań konsultacyjnych, dialogów oraz ankiet.

1.0	CEL OGÓLNY - Zrównoważone wykorzystanie zasobów obszaru RLGD na rzecz rozwoju gospodarczego – zgodny z celami: Podnoszenie wartości produktów, tworzenie miejsc pracy, zachęcanie młodych ludzi i propagowanie innowacji na wszystkich etapach łańcucha dostaw produktów w sektorze rybołówstwa i akwakultury, Wspieranie różnicowania działalności w ramach rybołówstwa przemysłowego i poza nim, wspieranie uczenia się przez całe życie i tworzenia miejsc pracy na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, Powierzenie społecznościom rybackim ważniejszej roli w rozwoju lokalnym oraz zarządzaniu lokalnymi zasobami rybołówstwa i działalnością morską.					
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Poprawa jakości funkcjonujących gospodarstw rybackich				
1.2		Wspieranie różnicowania działalności w ramach rybołówstwa przemysłowego i poza nim. Propagowanie innowacji na wszystkich etapach łańcucha dostaw produktów w sektorze rybołówstwa i akwakultury i poza nim.				
1.3		Rozwój przedsiębiorczych postaw wśród mieszkańców, w szczególności wzrost przedsiębiorczości ludzi młodych				
1.4		Infrastrukturalne i sprzętowe wsparcie różnicowania działalności gospodarstw rybackich				
1.5		Wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami przyrodniczymi jezior i rzek				
2.0	CEL OGÓLNY - Wzrost aktywności społeczno – gospodarczej mieszkańców pojezierza dobiegniewskiego – zgodny z celami: Podnoszenie wartości produktów, tworzenie miejsc pracy, zachęcanie młodych ludzi i propagowanie innowacji na wszystkich etapach łańcucha dostaw produktów w sektorze rybołówstwa i akwakultury, Wspieranie różnicowania działalności w ramach rybołówstwa przemysłowego i poza nim, wspieranie uczenia się przez całe życie i tworzenia miejsc pracy na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, Propagowanie dobrostanu społecznego i dziedzictwa kulturowego na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym dziedzictwa kulturowego rybołówstwa i akwakultury oraz morskiego dziedzictwa kulturowego, Powierzenie społecznościom rybackim ważniejszej roli w rozwoju lokalnym oraz zarządzaniu lokalnymi zasobami rybołówstwa i działalnością morską.					
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Zrównoważenie rynku pracy, dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb zmieniającej się struktury gospodarczej obszaru i zwiększenie zatrudnienia poprzez tworzenie nowych miejsc pracy				
2.2		Wspieranie inicjatyw społecznych zmierzających do tworzenia przyjaznego rybackiego otoczenia oraz wzrost aktywności i współpracy organizacji pozarządowych, podmiotów gospodarczych (sektor rybacki, handlowy i gastronomiczny) i samorządów				
2.3		Promocja i wspieranie inicjatyw społecznych i edukacyjnych na rzecz rozwoju obszaru pojezierza dobiegniewskiego				
3.0	CEL OGÓLNY - Rozwój turystyki bazującej na zasobach przyrodniczych i kulturowych regionu – zgodny z celami: Wspieranie różnicowania działalności w ramach rybołówstwa przemysłowego i poza nim, wspieranie uczenia się przez całe życie i tworzenia miejsc pracy na obszarach rybackich i obszarach akwakultury Wspieranie i wykorzystywanie atutów środowiska na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym operacje na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, Propagowanie dobrostanu społecznego i dziedzictwa kulturowego na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym dziedzictwa kulturowego rybołówstwa i akwakultury oraz morskiego dziedzictwa kulturowego, Powierzenie społecznościom rybackim ważniejszej roli w rozwoju lokalnym oraz zarządzaniu lokalnymi zasobami rybołówstwa i działalnością morską.					
3.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Ochrona środowiska wodnego i dziedzictwa przyrodniczego w celu utrzymania jego atrakcyjności.				
3.2		Wspieranie i wykorzystywanie atutów środowiska, w tym środowiska wodnego oraz propagowanie dobrostanu społecznego i dziedzictwa kulturowego na obszarach rybackich i akwakultury				
3.3		Poprawa stanu technicznego atrakcji turystycznych i obiektów dziedzictwa kulturowego regionu				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
W1.0	Dochody własne gmin z obszaru RLGD		mln zł	17,1	17,2	Dane statystyczne GUS

W2.0	Zmniejszenie udziału procentowego bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze RLGD	%	12,59	12,50	Dane statystyczne GUS					
W3.0	Liczba udzielonych noclegów	Osoby	35500	38000	Dane statystyczne GUS					
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru				
w1.1	Liczba gospodarstw rybackich zmodernizowanych w okresie realizacji LSR	Szt.	0	2	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)					
w1.2	Liczba nowoutworzonych przedsiębiorstw	Szt.	0	2	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)					
w1.3	Liczba osób biorących udział w szkoleniach, zawodach, konkursach	Osoby	0	50	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)					
w1.4	Liczba przedsiębiorstw nie związanych z sektorem rybackim utworzonych w okresie LSR	Szt.	0	2	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)					
w1.5	Liczba osób korzystających z energooszczędnych technologii	Osoby	0	3	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)					
w2.1	Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych lub liczba rozwiniętych działalności gospodarczych	Osoby	0	4	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)					
w2.2	Liczba osób uczestniczących w imprezach	Osoby	0	400	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)					
w2.3	Liczba osób korzystających z obiektów pełniących funkcje społeczno-kulturalne, edukacyjne, sportowo-rekreacyjne,	Osoby	200	400	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)					
w3.1	Ilość osób korzystających z obiektów wykorzystujących ekologiczne źródła zasilania	Osoby	0	50	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)					
w3.2	Wzrost natężenia ruchu turystycznego na szlakach turystycznych	Osoby	150	300	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)					
w3.3	Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z obiektów turystycznych	Osoby	0	10	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)					
PRZEDSIĘWZIĘCIA		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu					Źródło danych/ sposób pomiaru	
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość				
						Początkowa 2014 rok	Pośrednia 31.12.2018 r.	Końcowa 2022 rok		
				31.12.2018 r.	31.12.2022 r.					
1.1.1	Budowa małej infrastruktury na terenie gospodarstw rybackich	Otwarty katalog wnioskodawców, w tym preferowani rybacy	Konkurs	Liczba gospodarstw rybackich wyposażonych w elementy małej infrastruktury	Szt.	0	0	1	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
1.1.2	Podejmowanie lub rozwój działalności w zakresie tworzenia i rozwijania łańcucha dostaw produktów wraz z poprawą	Otwarty katalog wnioskodawców, w tym preferowani	Konkurs	Liczba zakupionych maszyn, urządzeń i pojazdów	Szt.	0	0	7	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana

	systemu sprzedaży bezpośredniej produktów rybactwa, w tym tworzenie nowych miejsc pracy lub utrzymanie już istniejących miejsc pracy	rybacy		Liczba utworzonych miejsc pracy, w tym samozatrudnienie oraz utrzymanych miejsc pracy	Szt.	0	0	3	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
1.2.1	Inwestycje związane z podejmowaniem lub rozwojem działalności gospodarczej poza sektorem rybackim o charakterze innowacyjnym wraz z tworzeniem nowych miejsc pracy lub utrzymaniem już istniejących miejsc pracy	Otwarty katalog wnioskodawców, w tym preferowani rybacy	Konkurs	Liczba przedsiębiorstw, w których wprowadzono innowacyjne rozwiązania	Szt.	0	1	4	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
				Liczba przedsiębiorstw świadczących innowacyjne usługi na rzecz lokalnej społeczności	Szt.	0	0	4	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
				Liczba utworzonych miejsc pracy, w tym samozatrudnienie oraz utrzymanych miejsc pracy	Szt.	0	1	7	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
1.2.2	Rozwój usług na rzecz lokalnej społeczności, w tym zakup sprzętu niezbędnego do rozpoczęcia działalności gospodarczej	Otwarty katalog wnioskodawców, w tym preferowani rybacy	Konkurs	Liczba zakupionych maszyn, urządzeń i pojazdów	Szt.	0	2	2	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
1.2.3	Budowa, rozbudowa lub remont baz noclegowych i gastronomicznych, w tym utworzenie nowych miejsc pracy lub utrzymanie już istniejących miejsc pracy	Otwarty katalog wnioskodawców, w tym preferowani rybacy	Konkurs	Liczba wybudowanych, rozbudowanych lub remontowanych baz noclegowych i gastronomicznych	Szt.	0	2	8	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
				Liczba utworzonych miejsc pracy, w tym samozatrudnienie oraz utrzymanych miejsc pracy	Szt.	0	2	8	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
1.3.1	Organizacja szkoleń i kursów	Otwarty katalog	Konkurs,	Liczba godzin	Godziny	0	12	30	Podpisanie umowy	Operacja (etap

	podnoszących kwalifikacje zawodowe, w tym wspieranie działań ułatwiających kształcenie się osób z sektora rybackiego	wnioskodawców, w tym preferowani rybacy	aktywizacja, projekt współpracy	przeprowadzonych szkoleń					o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	operacji) zakończona, płatność dokonana
1.3.2	Aktywizacja społeczności poprzez udział w konkursach, zawodach lokalnych, spotkaniach pozwalających na wymianę doświadczeń.	Otwarty katalog wnioskodawców, w tym preferowani rybacy	Konkurs, aktywizacja, projekt współpracy	Liczba przeprowadzonych konkursów, zawodów i spotkań	Szt.	0	8	17	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
1.3.3	Organizacja warsztatów mających na celu wymianę doświadczeń w zakresie produkcji rybackiej dla przedstawicieli sektora rybackiego, okołorybackiego, przedstawicieli samorządów oraz członków RLGD		projekt współpracy	Liczba godzin warsztatów	godziny	0	0	20	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
1.4.2	Budowa, przebudowa lub remont obiektów wraz z ich wyposażeniem, w których jest lub ma być prowadzona działalność gospodarcza poza sektorem rybackim, w tym tworzenie nowych miejsc pracy lub utrzymanie już istniejących miejsc pracy.	Otwarty katalog wnioskodawców, w tym preferowani rybacy	Konkurs	Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów, w których ma być lub jest prowadzona działalność gospodarcza	Szt.	0	1	1	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
				Liczba utworzonych miejsc pracy, w tym samozatrudnienie oraz utrzymanych miejsc pracy	Szt.	0	1	1	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
1.5.1	Pozainwestycyjne działania prowadzące do lepszego gospodarowania zasobami wodnymi.	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba zorganizowanych konferencji lub warsztatów	Szt.	0	0	1	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
2.1.1	Cykl szkoleń mających na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, w tym osób z sektora rybackiego do wykorzystania funduszy UE dla celów podejmowania i rozwoju dotychczasowej działalności	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba godzin przeprowadzonych szkoleń	Godziny	0	10	34	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
2.1.2	Tworzenie nowych miejsc pracy lub utrzymanie miejsc pracy poprzez podejmowanie działalności gospodarczej lub rozwój już istniejącej działalności.	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba utworzonych miejsc pracy, w tym samozatrudnienie oraz utrzymanych miejsc pracy	Szt.	0	15	22	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana

2.2.1	Działania utrwalające pozycję rybackiego w społecznościach lokalnych, w tym organizacja imprez integrujących środowiska rybackie ze społecznościami lokalnymi, organizacja „dni otwartych” w wiodących gospodarstwach i instytucjach związanych z rybackim dla popularyzacji akwakultury Pojezierza Dobiegniewskiego, wdrażanie projektów edukacyjnych wykorzystujących zasoby sektora rybackiego	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs, projekt współpracy	Liczba zorganizowanych imprez	Szt.	0	6	12	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
				Liczba wdrożonych projektów edukacyjnych	Szt.	0	1	2	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
2.3.1	Budowa, remont lub wyposażenie obiektów pełniących funkcje społeczno-kulturalne, edukacyjne, sportowo-rekreacyjne, w tym ich dostosowanie do osób niepełnosprawnych	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba wybudowanych, wyremontowanych lub wyposażonych obiektów pełniących funkcje społeczno-kulturalne, edukacyjne, sportowo-rekreacyjne	Szt.	0	2	7	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
2.3.2	Doposażenie organizacji pozarządowych w sprzęt na realizację przez te organizacje projektów ważnych dla społeczności lokalnych.	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba zakupionego sprzętu	Szt.	0	1	4	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
2.3.3	Wspieranie inicjatyw podejmowanych przez koła zainteresowań, świetlice, inne podmioty zajmujące się organizacją czasu wolnego mieszkańców, pielęgnowaniem dziedzictwa kulturalnego, edukacją.	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs, aktywizacja	Liczba godzin przeprowadzonych spotkań	Godziny	0	4	4	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
3.1.1	Organizacja obozów edukacyjnych i wszelkich akcji proekologicznych dla dzieci i młodzieży związanych z promowaniem rybackiego i wędkarstwa.	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs, projekt współpracy	Liczba zorganizowanych obozów lub akcji proekologicznych	Szt.	0	0	2	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana

3.1.2	Zachowanie lub odtwarzanie różnorodności biologicznej.	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba przeprowadzonych akcji proekologicznych	Szt.	0	0	1	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
3.1.3	Przywrócenie lub zabezpieczenie potencjału produkcyjnego sektora rybactwa lub odtworzenie stanu pierwotnego środowiska zniszczonego w wyniku klęski żywiołowej lub szkód wyrządzonych działalnością gatunków chronionych zwierząt, w tym rekultywacja jezior.	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba zrehabilitowanych jezior	Szt.	0	1	1	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
3.1.4	Odtwarzanie i remont zbiorników małej retencji	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba zmodernizowanych zbiorników małej retencji	Szt.	0	0	4	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
3.1.5	Modernizacja źródeł zasilania energii z wykorzystaniem ekologicznych źródeł energii.	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba obiektów wykorzystujących ekologiczne źródła zasilania	Szt.	0	0	3	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
3.2.1	Działania na rzecz przeciwdziałania kłusownictwu oraz ochrony przyrody	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Zakup sprzętu, maszyn, urządzeń i pojazdów	Szt.	0	4	7	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
				Liczba przeprowadzonych szkoleń z zakresu przeciwdziałania kłusownictwu oraz ochrony przyrody	Szt.	0	0	1	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
3.2.2	Budowa, rozbudowa, modernizacja plaży, stanic wodnych, pomostów, punktów wodowania jednostek pływających	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba zbudowanych, rozbudowanych i zmodernizowanych obiektów	Szt.	0	1	2	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
3.2.3	Wyznaczanie, odtwarzanie, budowa, rozbudowa lub oznakowanie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, wodnych) wraz z towarzyszącą im infrastrukturą turystyczną.	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba kilometrów wyznaczonych, odtworzonych, zbudowanych, rozbudowanych lub oznakowanych szlaków turystycznych	Km	0	20	138	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana

3.2.5	Opracowanie wydawnictw przyrodniczych, przewodników, ulotek, stron internetowych lub map po regionie uwzględniających miejsca i obiekty promujące dziedzictwo kulturowe na obszarach rybackich i akwakultury	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs, projekt współpracy	Liczba wydanych publikacji, ulotek, założonych stron internetowych lub map	Szt.	0	2	8	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
3.2.6	Tworzenie miejsc promujących rybactwo, wędkarstwo oraz rybackie dziedzictwo kulturowe	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba miejsc promujących rybactwo, wędkarstwo oraz rybackie dziedzictwo kulturowe	Szt.	0	0	2	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana
3.3.1	Inwestycje związane z dostosowaniem obiektów turystycznych do osób niepełnosprawnych	Otwarty katalog wnioskodawców	Konkurs	Liczba obiektów turystycznych dostosowanych do osób niepełnosprawnych	Szt.	0	0	4	Podpisanie umowy o dofinansowanie (udzielenie wsparcia na operację)	Operacja (etap operacji) zakończona, płatność dokonana

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników	
<p>Stagnacja technologiczno-produkcyjna: regres technologiczny gospodarstw rybackich, brak zorganizowania sprzedaży, zdominowanie hodowli przez karpia, niski stopień przetwarzania surowca rybnego. Pewna grupa rybaków nie posiada sformalizowanej działalności rybackiej. Brak specyfiki wyróżniającej rybactwo RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” w kraju. Niski poziom życia mieszkańców regionu. Utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia. Wykluczenie społeczne ludności zamieszkującej obszar działania RLGD (ubóstwo, alkoholizm, bezdomność). Niedostateczna współpraca pomiędzy rybakami: słaby poziom zorganizowania środowiska rybackiego,</p>	<p>Zrównoważone wykorzystanie zasobów obszaru RLGD na rzecz rozwoju gospodarczego</p>	<p>Poprawa jakości funkcjonujących gospodarstw rybackich</p>	<p>Budowa małej infrastruktury na terenie gospodarstw rybackich</p>	<p>Liczba gospodarstw rybackich wyposażonych w elementy małej infrastruktury</p>	<p>Liczba gospodarstw rybackich zmodernizowanych w okresie realizacji LSR</p>	<p>Dochody własne gmin z obszaru RLGD</p>	<p>Rosnąca konkurencja na rynku ryb: rosnący import ryb, niskie ceny importowanych ryb, często niepełnowartościowych. Dystrybucja ryb przez hipermarkety: dumpingowe ceny, zaopatrywanie się w ryby za granicą. Postawy klientów: rosnące zapotrzebowanie na produkty przetworzone, niska świadomość konsumentów o jakości nabywanych ryb. Sezonowość produkcji i popytu na ryby. Wzrastająca konsumpcja ryb. Ogólnopolskie akcje promujące spożywanie ryb. Wypromowanie ryb i potraw z ryb, jako produktu turystycznego. Utrzymujący się dobry popyt na karpia: tradycja świąteczna, świadomość, że karp jest „zdrowy”, rosnący popyt na produkty spożywcze o cechach zdrowej żywności. Wzrost świadomości społecznej dotyczącej wykorzystania funduszy europejskich.</p>	
			<p>Podejmowanie lub rozwój działalności w zakresie tworzenia i rozwijania łańcucha dostaw produktów wraz z poprawą systemu sprzedaży bezpośredniej produktów rybactwa, w tym tworzenie nowych miejsc pracy lub utrzymanie już istniejących miejsc pracy</p>	<p>Liczba zakupionych maszyn, urządzeń i pojazdów</p>				<p>Liczba utworzonych miejsc pracy, w tym samozatrudnienie oraz utrzymanych miejsc pracy</p>
			<p>Inwestycje związane z podejmowaniem lub rozwojem działalności gospodarczej poza sektorem rybackim o charakterze innowacyjnym, w tym wykorzystującej wodny potencjał obszaru rybackiego wraz tworzeniem nowych miejsc pracy lub utrzymaniem już istniejących miejsc pracy</p>	<p>Liczba przedsiębiorstw, w których wprowadzono innowacyjne rozwiązania</p>				<p>Liczba nowoutworzonych przedsiębiorstw</p>
		<p>Wsparanie różnicowania działalności w ramach rybołówstwa przemysłowego. Propagowanie innowacji na wszystkich etapach łańcucha dostaw produktów w sektorze rybołówstwa i akwakultury</p>	<p>Liczba utworzonych miejsc pracy, w tym samozatrudnienie oraz utrzymanych miejsc pracy</p>					

<p>małe zaangażowanie rybaków we wspólne inicjatywy. Braki w infrastrukturze turystycznej: nierównomierne rozmieszczenie turystycznych obiektów noclegowych, braki w systemie informacyjnym na szlakach turystycznych i ścieżkach rowerowych, brak oznakowani, słabo rozwinięta sieć gospodarstw agroturystycznych, niedostatecznie rozwinięta baza hotelowo gastronomiczna, niepełne zagospodarowanie istniejących akwenów. Brak dobrej promocji miejsc noclegowych i oferty turystycznej dla turystów, myśliwych i wędkarzy. Słaby dostęp do specjalistycznych usług medycznych. Wiele do życzenia pozostawiają stan techniczny i wyposażenie placówek służby zdrowia</p>			<p>Rozwój usług na rzecz lokalnej społeczności, w tym zakup sprzętu niezbędnego do rozpoczęcia działalności gospodarczej</p>	<p>Liczba zakupionych maszyn, urządzeń i pojazdów</p>			
			<p>Budowa, rozbudowa lub remont baz noclegowych i gastronomicznych, w tym utworzenie nowych miejsc pracy lub utrzymanie już istniejących miejsc pracy</p>	<p>Liczba wybudowanych, rozbudowanych lub remontowanych baz noclegowych i gastronomicznych</p>			
				<p>Liczba utworzonych miejsc pracy, w tym samozatrudnienie oraz utrzymanych miejsc pracy</p>			
		<p>Rozwój przedsiębiorczych postaw wśród mieszkańców, w szczególności wzrost przedsiębiorczości ludzi młodych</p>	<p>Organizacja szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe, w tym wspieranie działań ułatwiających kształcenie się osób z sektora rybackiego</p>	<p>Liczba godzin przeprowadzonych szkoleń</p>			<p>Liczba osób biorących udział w szkoleniach, zawodach, konkursach</p>
			<p>Aktywizacja społeczności poprzez udział w konkursach, zawodach lokalnych, spotkaniach pozwalających na wymianę doświadczeń.</p>	<p>Liczba przeprowadzonych konkursów, zawodów i spotkań</p>			
		<p>Infrastrukturalne i sprzętowe wsparcie różnicowania działalności gospodarstw rybackich</p>	<p>Działania wspierające rozwijanie i różnicowanie działalności gospodarstw rybackich: modernizacja i zakup sprzętu do poprawy stanu technicznego obiektów</p>	<p>Liczba zakupionego sprzętu</p>			<p>Liczba przedsiębiorstw nie związanych z sektorem rybackim utworzonych w okresie LSR</p>

			akwaturystyki, związanej z nimi infrastruktury, zabezpieczeń stawów przed kłusownikami (monitoring, ogrodzenie, oświetlenie)				
			Budowa, przebudowa lub remont obiektów wraz z ich wyposażeniem, w których jest lub ma być prowadzona działalność gospodarcza poza sektorem rybackim, w tym tworzenie nowych miejsc pracy lub utrzymanie już istniejących miejsc pracy.	Liczba zmodernizowanych obiektów, w których ma być lub jest prowadzona działalność gospodarcza			
				Liczba utworzonych miejsc pracy, w tym samozatrudnienie oraz utrzymanych miejsc pracy			

		Wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami przyrodniczymi jezior i rzek	Inwestycyjne i pozainwestycyjne działania prowadzące do lepszego gospodarowania zasobami wodnymi, w tym: wdrażanie wodooszczędnych technologii w rybactwie i gospodarce, informowanie mieszkańców na temat wykorzystywania energooszczędnych technologii Wykonywanie prac melioracyjnych w celu zwiększenia dostępnego zasobu wody	Liczba wdrożonych technologii prowadzących do lepszego gospodarowania zasobami wodnymi	Liczba osób korzystających z energooszczędnych technologii		
Niewystarczające współdziałanie różnych sektorów, podmiotów i organizacji. Niskie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Niski poziom życia mieszkańców regionu. Utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia. Nadal słaba integracja społeczności lokalnej oraz słabo rozwinięte więzi sąsiedzkie. Wykluczenie społeczne ludności zamieszkującej obszar działania RLGD (ubóstwo, alkoholizm,	Wzrost aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców Pojezierza Dobiegniewskiego	Zrównoważenie rynku pracy, dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb zmieniającej się struktury gospodarczej obszaru i zwiększenie zatrudnienia poprzez tworzenie nowych miejsc pracy	Cykl szkoleń mających na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, w tym osób z sektora rybackiego do wykorzystania funduszy UE dla celów podejmowania i rozwoju dotychczasowej działalności Tworzenie nowych miejsc pracy lub utrzymanie miejsc pracy poprzez podejmowanie działalności gospodarczej lub rozwój już istniejącej działalności.	Liczba godzin przeprowadzonych szkoleń Liczba utworzonych miejsc pracy, w tym samozatrudnienie oraz utrzymanych miejsc pracy	Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych lub liczba rozwiniętych działalności gospodarczych	Zmniejszenie udziału procentowego bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze RLGD	Odptyw młodych ludzi poza granice naszego kraju. Starzejące się społeczeństwo. Pogorszenie się sytuacji na rynku pracy. Negatywne zjawiska społeczne: ogólnokrajowa tendencja wzrostu patologii społecznych, wzrost przestępczości, zwłaszcza wśród młodzieży, negatywne społecznie skutki bezrobocia, ubożenie części społeczeństwa, brak poszanowania dla własności. Niestabilność polskiej waluty. Perspektywa wejścia waluty Euro na polski rynek. Nasilenie się trendu do osiedlania się na wsi. Zmiany stylu życia, nowe modele

<p>bezdromność). Zróźnicowany poziom nauczania, duŒa dysproporcja międy nauczaniem w miastach i na terenach wiejskich oraz niski poziom wykształcenia. Brak szkół zawodowych. Utrudniony dostęp do specjalistycznych szkoleń do zdobywania kwalifikacji zawodowych. Brak wykwalifikowanej siły roboczej dla potrzeb gospodarki rybackiej. Niska znajomość języków obcych. Niskie wykorzystanie narzędzi internetowych, komputerowych. Brak dobrej promocji miejsc noclegowych i oferty turystycznej dla turystów, myśliwych i wędkarzy. Niewystarczająca promocja obszaru oraz niska współpraca gmin w zakresie promocji. Niedostateczne ekonomiczne wykorzystanie lokalnych imprez. Braki w lokalnej infrastrukturze komunikacyjnej – słaba dostępność infrastruktury drogowej</p>		<p>Wspieranie inicjatyw społecznych zmierzających do tworzenia przyjaznego rybackiego otoczenia oraz wzrost aktywności i współpracy organizacji pozarządowych, podmiotów gospodarczych (sektor rybacki, handlowy i gastronomiczny) i samorządów</p>	<p>Działania utrwalające pozycję rybackiego w społecznościach lokalnych, w tym organizacja imprez integrujących środowiska rybackie ze społecznościami lokalnymi, organizacja „dni otwartych” w wiodących gospodarstwach i instytucjach związanych z rybackim dla popularyzacji akwakultury Pojezierza Dobiegniewskiego, wdrażanie projektów edukacyjnych wykorzystujących zasoby sektora rybackiego</p>	<p>Liczba zorganizowanych imprez</p>	<p>Liczba osób uczestniczących w imprezach</p>	<p>spędzania czasu wolnego: wzrost zainteresowania mieszkańców miast turystyką wiejską, rekreacją, wypoczynkiem weekendowym poza miastem. Dynamiczny rozwój nowych form i typów turystyki zwiększający możliwości wykorzystywania posiadanych potencjałów, w tym wzrost znaczenia niszowych typów turystyki; wzrost zainteresowania usługami turystycznymi i rekreacyjnymi opartymi na wykorzystaniu walorów kulturowych i przyrodniczych Wzrastający poziom wykształcenia społeczeństwa. Wzrost świadomości społecznej dotyczącej wykorzystania funduszy europejskich</p>
		<p>Promocja i wspieranie inicjatyw społecznych i edukacyjnych na rzecz rozwoju obszaru pojezierza dobiegniewskiego</p>	<p>Budowa, remont lub doposażenie obiektów pełniących funkcje społeczno-kulturalne, edukacyjne, sportowo-rekreacyjne, w tym ich</p>	<p>Liczba wdrożonych projektów edukacyjnych</p>	<p>Liczba wybudowanych, wyremontowanych lub doposażonych obiektów pełniących</p>	

dla mieszkańców wsi, niska jakość nawierzchni dróg, konieczność budowania obwodnic, wyprowadzania ruchu kołowego poza centra miejscowości, duże obciążenie głównych arterii komunikacyjnych, natężenie hałasu i emisja spalin, braki w miejscach parkingowych. Braki w infrastrukturze telekomunikacyjnej na terenach wiejskich. Słaby dostęp do Internetu na terenach wiejskich oraz niewystarczający na terenie miast Słaby dostęp do internetu, brak bezpłatnych punktów dostępu do Internetu. Bariery architektoniczne dla osób starszych i niepełnosprawnych. Ciągłe zbyt mały dostęp do infrastruktury rekreacyjno- sportowej. Niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.			dostosowanie do osób niepełnosprawnych	obiektów pełniących funkcje społeczno-kulturalne, edukacyjne, sportowo-rekreacyjne	edukacyjne, sportowo-rekreacyjne,		
			Doposażenie organizacji pozarządowych w sprzęt na realizację przez te organizacje projektów ważnych dla społeczności lokalnych.	Liczba zakupionego sprzętu			
			Wspieranie inicjatyw podejmowanych przez koła zainteresowań, świetlice, inne podmioty zajmujące się organizacją czasu wolnego mieszkańców, pielęgnowaniem dziedzictwa kulturalnego, edukacją.	Liczba godzin przeprowadzonych spotkań			
Kłusownictwo. Zanik rodzimych gatunków ryb w rzekach i jeziorach. Niska świadomość społeczna na temat ochrony środowiska i gospodarki	Rozwój turystyki bazującej na zasobach przyrodniczych i kulturowych regionu	Ochrona środowiska wodnego i dziedzictwa przyrodniczego w celu utrzymania jego atrakcyjności.	Organizacja obozów edukacyjnych i wszelkich akcji proekologicznych dla dzieci i młodzieży związanych z promowaniem rybactwa i wędkarstwa.	Liczba zorganizowanych obozów	Ilość osób korzystających z obiektów wykorzystujących ekologiczne źródła zasilania	Liczba udzielonych noclegów	Konieczność sprostania rygorystycznym normom produkcji rolnej, produkcji żywności, świadczenia usług gastronomicznych. Ograniczenia w zagospodarowaniu akwenów na terenach objętych

<p>odpadami. Stale obecne negatywne zachowania części mieszkańców wpływające na degradację środowiska naturalnego, w tym zanieczyszczenie wód powierzchniowych. Zdegradowane połączenia wodne między jeziorami i rzekami, brak punktów wodowania.</p> <p>Bariery architektoniczne dla osób starszych i niepełnosprawnych. Brak bieżącej konserwacji melioracyjnej (oczyszczanie ze śmieci i roślinności, umacnianie brzegów rzek).</p> <p>Zniszczone urządzenia melioracyjne na rzekach (przepławki, mnichy, zastawy, przepusty pod drogami).</p> <p>Niewystarczająca promocja obszaru oraz niska współpraca gmin w zakresie promocji</p>		Zachowanie lub odtwarzanie różnorodności biologicznej.	Liczba przeprowadzonych akcji proekologicznych		<p>różnymi formami ochrony. Chemiczne skażenie wód gruntowych.</p> <p>Obniżanie poziomu wód gruntowych.</p> <p>Brak dbałości o jakość wody.</p> <p>Wielość podmiotów będących dysponentami akwenów: ANR, RZGW, Urząd Marszałkowski.</p> <p>Brak skutecznych mechanizmów egzekwowania przestrzegania ochrony środowiska.</p> <p>Negatywne zjawiska społeczne: ogólnokrajowa tendencja wzrostu patologii społecznych, wzrost przestępczości, zwłaszcza wśród młodzieży, negatywne społecznie skutki bezrobocia, ubożenie części społeczeństwa, brak poszanowania dla własności.</p> <p>Wzrost społecznego zainteresowania ekologią.</p> <p>Wzrost świadomości społecznej dotyczącej wykorzystania funduszy europejskich.</p> <p>Dynamiczny rozwój nowych form i typów turystyki zwiększający możliwości wykorzystywania posiadanych potencjałów, w tym wzrost znaczenia niszowych typów turystyki; wzrost zainteresowania usługami turystycznymi i rekreacyjnymi opartymi na wykorzystaniu walorów kulturowych i przyrodniczych.</p>	
		Przywrócenie lub zabezpieczenie potencjału produkcyjnego sektora rybactwa lub odtworzenie stanu pierwotnego środowiska zniszczonego w wyniku klęski żywiołowej lub szkód wyrządzonych działalnością gatunków chronionych zwierząt, w tym rekultywacja jezior.	Liczba zrehabilitowanych jezior			
		Odtwarzanie i remont zbiorników małej retencji	Liczba zmodernizowanych zbiorników małej retencji			
		Modernizacja źródeł zasilania energii z wykorzystaniem ekologicznych źródeł energii.	Liczba obiektów wykorzystujących ekologiczne źródła zasilania			
	<p>Wspieranie i wykorzystywanie atutów środowiska, w tym środowiska wodnego oraz propagowanie dobrostanu społecznego i dziedzictwa kulturowego na obszarach rybackich i akwakultury</p>	Wyznaczanie, odtwarzanie, budowa, rozbudowa lub oznakowanie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, wodnych) wraz z towarzyszącą im infrastrukturą turystyczną.	Liczba kilometrów wyznaczonych, odtworzonych, zbudowanych, rozbudowanych lub oznakowanych szlaków turystycznych			<p>Wzrost natężenia ruchu turystycznego na szlakach turystycznych</p>
		Budowa, adaptacja zbiorników wodnych w celach komercyjnych i	Liczba zbudowanych i zaadoptowanych			

			turystycznych.	zbiorników wodnych			
			Opracowanie wydawnictw przyrodniczych, przewodników, ulotek, stron internetowych lub map po regionie uwzględniających miejsca i obiekty promujące dziedzictwo kulturowe na obszarach rybackich i akwakultury	Liczba wydanych publikacji, ulotek, założonych stron internetowych lub map			
			Tworzenie Izb Pamięci, Skansenów wraz z nowo utworzonymi miejscami pracy lub utrzymaniem już istniejących miejsc pracy, ze szczególnym uwzględnieniem rybackiego dziedzictwa kulturowego.	Liczba nowoutworzonych Izb Pamięci i Skansenów			
			Działania na rzecz przeciwdziałania kłusownictwu	Zakup sprzętu, maszyn, urządzeń i pojazdów			
			Budowa, rozbudowa, modernizacja plaży, stanic wodnych, pomostów, punktów wodowania jednostek pływających	Liczba zbudowanych, rozbudowanych i zmodernizowanych obiektów			

		Poprawa stanu technicznego atrakcji turystycznych i obiektów dziedzictwa kulturowego regionu	Inwestycje związane z dostosowaniem obiektów turystycznych do osób niepełnosprawnych	Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z obiektów turystycznych			
--	--	--	--	---	--	--	--

5.2 Cele i komplementarność LSR.

Określona specyfika obszaru, związane z nią problemy zidentyfikowane w analizie SWOT oraz opisane w Programie Operacyjnym „Rybacko i Morze” cele, stanowiły punkt wyjścia do pracy nad celami dla niniejszego dokumentu. Cele przyjęte w ramach tej Strategii są odpowiedzią na potrzeby obszaru Pojezierza Dobiegniewskiego. Realizacja działań przyczyni się do poprawy sytuacji sektora rybackiego i wpłynie na wzrost jakości życia mieszkańców obszaru. Poniższa tabela zawiera zestawienie celów ogólnych oraz uzasadnienie wynikające z sytuacji obszaru i analizy SWOT.

CELE OGÓLNE	Uzasadnienie celów wynikające z sytuacji obszaru i analizy SWOT – kluczowe czynniki i procesy
<p>ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW OBSZARU RLGD NA RZECZ ROZWOJU GOSPODARCZEGO</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Negatywne dla rybackiego konsekwencje polityki ekologicznej – przenoszenie kosztów polityki środowiskowej na rybaków: <ul style="list-style-type: none"> • brak dopłat z tytułu kosztów wynikających z funkcjonowania sieci Natura 2000, • brak rekompensat za koszty środowiskowe - brak możliwości walki z kormoranami, • brak rekompensat za szkody wyrządzone przez drapieżniki ❖ Różnorodność podmiotów będących właścicielami terenów związanych z gospodarką wodną ❖ Obniżanie poziomu wód gruntowych ❖ Niedostateczna dbałość o jakość wody ❖ Konieczność sprostania rygorystycznym normom produkcji rolnej, produkcji żywności, świadczenia usług gastronomicznych ❖ Sezonowość produkcji i popytu na ryby ❖ Stagnacja technologiczno-produkcyjna: regres technologiczny gospodarstw rybackich, brak zorganizowania sprzedaży, zdominowanie hodowli przez karpia, niski stopień przetwarzania surowca rybnego. ❖ Brak wykwalifikowanej siły roboczej dla potrzeb gospodarki rybackiej. ❖ Rosnąca konkurencja na rynku ryb: <ul style="list-style-type: none"> • rosnący import ryb, • niskie ceny importowanych ryb, często niepełnowartościowych, a nawet szkodliwych (np. panga). ❖ Dystrybucja ryb przez hipermarkety: <ul style="list-style-type: none"> • dumpingowe ceny, • zaopatrywanie się w ryby za granicą.
<p>WZROST AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO – GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW POJEZIERZA DOBIEGNIIEWSKIEGO</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Niedostateczna współpraca pomiędzy rybakami: słaby poziom zorganizowania środowiska rybackiego, małe zaangażowanie rybaków we wspólne inicjatywy. ❖ Bogate, wieloletnie tradycje rybackiego w gminach Pojezierza Dobiegniewskiego ❖ Stale obecne negatywne zachowania części mieszkańców wpływające na degradację składowych środowiska naturalnego, w tym zanieczyszczenie wód powierzchniowych. ❖ Kilka dobrze funkcjonujących instytucji wspierających przedsiębiorców (usługi doradcze, szkoleniowe). ❖ Otwarcie podmiotów rybackiego na nowatorskie idee i rozwiązania: <ul style="list-style-type: none"> • zainteresowanie podnoszeniem kwalifikacji, • poszukiwanie informacji, • rosnące zainteresowanie podmiotów rybackiego nawiązywaniem współpracy.
<p>ROZWÓJ TURYSTYKI BAZUJĄCEJ NA ZASOBACH PRZYRODNICZYCH I KULTUROWYCH REGIONU</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Niewystarczająca promocja obszaru oraz niska współpraca gmin w zakresie promocji. Niedostateczne ekonomiczne wykorzystanie lokalnych imprez. ❖ Mała liczba turystów korzystających z miejsc noclegowych na pobyt dłuższy niż jeden dzień. ❖ Braki w infrastrukturze turystycznej: nierównomierne rozmieszczenie turystycznych obiektów noclegowych, braki w systemie informacyjnym na szlakach turystycznych i ścieżkach rowerowych, słabo rozwinięta sieć gospodarstw agroturystycznych, niedostatecznie rozwinięta baza hotelowo gastronomiczna, niepełne zagospodarowanie atrakcyjnych turystycznie akwenów ❖ Zdegradowane połączenia wodne między jeziorami i rzekami ❖ Kłusownictwo

6. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.

W ramach LSR będą realizowane następujące typy operacji:

1. Operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż RLGD i wybieranych przez Radę, a następnie przedkładanych do weryfikacji do SW
2. Operacje własne realizowane samodzielnie przez RLGD, które nie spotkały się z zainteresowaniem innych wnioskodawców.
3. Projekty współpracy.

W celu stworzenia sprawnego i czytelnego dla potencjalnych beneficjentów systemu przyznawania wsparcia z budżetu RLGD, opracowano następujący zestaw procedur:

1. Procedura ogłaszania naboru i przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji
2. Procedura oceny i wyboru operacji:
  - 2.1. ocena zgodności formalnej operacji
  - 2.2. ocena zgodności operacji z LSR
  - 2.3. ocena operacji na podstawie lokalnych kryteriów wyboru
  - 2.4. ustalanie wysokości kwoty wsparcia
3. Procedura zmiany lokalnych kryteriów wyboru
4. Procedura wyłączenia członka Rady od udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność w procesie oceny
5. Procedura wniesienia protestu od decyzji Rady,
6. Procedura realizacji operacji własnych RLGD.

W procedurze wyboru operacji Przewodniczący Rady pełni rolę arbitra i rozstrzyga kwestie sporne. Dodatkowo, w posiedzeniach Rady w celu sprawnej obsługi technicznej, udział bierze pracownik biura. **Rada dokonuje oceny zgodności operacji z LSR w oparciu o niedyskryminujące i przejrzyste procedury wyboru oraz obiektywne kryteria wyboru operacji, które pozwalają uniknąć konfliktów interesów oraz gwarantują, że co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru pochodzi od partnerów niebędących instytucjami publicznymi. Procedura przeprowadzania głosowania zawarta jest w Regulaminie Rady.**

Procedura ogłaszania naboru i przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji.

1. RLGD, która jest stroną umowy ramowej podaje ogłoszenie o naborze wniosków o udzielenie wsparcia na operacje realizowane przez inne podmioty niż RLGD, po uzgodnieniu terminu naboru tych wniosków z zarządem województwa. RLGD występuje o uzgodnienie terminu naboru o udzielenie wsparcia na operacje realizowane przez inne podmioty niż RLGD nie później niż 30 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia biegu terminu składania tych wniosków. RLGD zamieszcza ogłoszenie o naborze wniosków o udzielenie wsparcia na operacje realizowane przez inne podmioty niż RLGD, nie wcześniej niż 30 dni i nie później niż 14 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia biegu terminu składania tych wniosków.

Informacja, o której mowa powyżej, jest zamieszczana przez RLGD na jej stronie internetowej oraz na tablicy znajdującej się w jej siedzibie. Ogłoszenie terminu naboru poprzedzone jest szkoleniami dla potencjalnych beneficjentów i doradztwem dla zainteresowanych.

2. W sprawie przyjmowania wniosków przez RLGD, Zarząd Stowarzyszenia podejmuje uchwałę w sprawie ogłoszenia/rozpoczęcia naboru wniosków o udzielenie wsparcia w ramach środków przewidzianych na realizację LSR.

3. RLGD przygotowuje treść ogłoszenia o naborze wniosków o udzielenie wsparcia.
4. Treść ogłoszenia zawiera w szczególności:
  - nazwa RLGD,
  - formy wsparcia i zakres tematyczny operacji,
  - termin i miejsce składania wniosków o udzielenie wsparcia,
  - sposób składania wniosków o udzielenie wsparcia (biuro RLGD: adres, godziny otwarcia),
  - zasady ubiegania się o pomoc (warunki udzielenia wsparcia, informacje dotyczące kryteriów wyboru operacji wraz ze wskazaniem minimalnej liczby punktów, której uzyskanie jest warunkiem wyboru operacji),
  - informacja, gdzie można uzyskać szczegółowe informacje (strony internetowe: RLGD i urzędów gmin; osoba do kontaktu w biurze RLGD i urzędach gmin, etc.),
  - informacja, gdzie można pobrać dokumentację konkursową: biuro RLGD, strony internetowe urzędów gmin, etc.,
  - informacja o ważnych dokumentach konkursowych: Lokalna Strategia Rozwoju Obszarów Rybackich, formularz wniosku o udzielenie wsparcia, formularz wniosku o płatność, wzór umowy o udzielenie wsparcia, inne dokumenty,
  - wskazanie wysokości limitu środków w ramach ogłaszanego naboru wraz z informacją o możliwości ograniczenia wysokości kwoty pomocy (jeśli dotyczy),
  - informację o wymaganych dokumentach, potwierdzających spełnienie warunków udzielenia wsparcia oraz kryteriów wyboru operacji.
5. Ogłoszenie o naborze wniosków zostanie umieszczone m.in. na:
  - stronach internetowych: RLGD oraz urzędów gmin,
  - tablicach ogłoszeń: j.w.,
  - w prasie lokalnej.
6. Miejsce i sposób składania wniosków:
  - wniosek o udzielenie wsparcia na operację realizowaną przez inny podmiot niż RLGD składa się do RLGD, bezpośrednio w Biurze Stowarzyszenia (w godzinach otwarcia Biura i dyżurów pracowników), osobiście lub za pośrednictwem osoby upoważnionej lub przez pełnomocnika,
  - wniosek o udzielenie wsparcia na operację własną RLGD składa się do zarządu województwa, z którym RLGD zawarła umowę ramową.
7. Przyjmowanie wniosków:
  - w formie papierowej; oryginał wypełniony komputerowo z podaniem spisu treści i liczby załączników, kopia wniosku z załącznikami,
  - upoważniona osoba wydaje potwierdzenie przyjęcia wniosku,
  - na pierwszej stronie wniosku pracownik biura przystawia pieczętkę Stowarzyszenia, wpisuje datę oraz numer wniosku (znak sprawy), liczbę złożonych załączników oraz składa podpis,
  - oficjalne zamknięcie listy następuje w dniu zakończenia terminu składania wniosków.
8. Wycofanie wniosków:
  - wnioskodawca po pisemnym zawiadomieniu RLGD ma prawo wycofać wniosek,
  - kopia wycofanego wniosku pozostaje w RLGD wraz z oryginałem wniosku o jego wycofanie,
  - dokumenty zwracane są wnioskodawcy bezpośrednio lub korespondencyjnie na jego wniosek,

Biuro RLGD zestawia złożone wnioski w zbiorczą listę wniosków o dofinansowanie operacji dla danego działania.

Procedura oceny i wyboru operacji.

Nabór wniosków o dofinansowanie operacji będzie prowadzony zgodnie z wytycznymi Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy na realizację operacji w ramach priorytetu 4 „Zwiększanie zatrudnienia i spójności terytorialnej”, objętego Programem Operacyjnym Rybactwo i Morze 2014-2020 RLGD będzie dokonywać oceny zgodności wniosków z LSR i wyboru operacji stosując opisaną niżej procedurę.

1. Rada dokonuje oceny zgodności operacji z LSR, wyboru operacji oraz ustala kwotę wsparcia w terminie nie dłuższym niż 45 dni od dnia zakończenia terminu składania wniosków o udzielenie wsparcia na posiedzeniu Rady zwołanym zgodnie z regulaminem Rady,
2. Członkowie Rady w okresie, co najmniej 7 dni przed posiedzeniem otrzymują z Biura dokumenty w formie kopii w wersji elektronicznej, drukowanej lub mogą mieć udostępnione do wglądu w Biurze RLGD,
3. W celu zabezpieczenia, przejrzystości, jawności i bezstronności procedury oceny wniosku członkowie Rady dokonują w dniu posiedzenia złożenia oświadczenia, że nie ma przeszkód do oceny wniosku danego wnioskodawcy (procedura wyłączenia członka Rady w przypadku zaistnienia sytuacji, która może wywoływać wątpliwość, co do jego bezstronności – w Regulaminie Rady). Deklaracja poufności i bezstronności stanowi załącznik do Regulaminu Rady. Dodatkowo Biuro RLGD prowadzi rejestr interesów, który pozwala na identyfikację charakteru powiązań członków organu decyzyjnego z wnioskodawcami.
4. Głosowanie nad projektami odbywa się za pomocą kart oceny: 1 – karta oceny formalnej, 2 - karta oceny zgodności operacji z LSR oraz 3 - karta oceny operacji według ustalonych kryteriów. Głosowanie odbywa się zgodnie z Regulaminem Rady. Karty oceny stanowią załączniki do strategii i Regulaminu Rady.
5. W przypadku operacji, które w ramach oceny uzyskały tę samą liczbę punktów zostanie przeprowadzona dodatkowa ocena w zakresie: poziomu zatrudnienia, wysokości wkładu własnego, spełnienia wskaźników – produktu rezultatu i oddziaływania.
6. Uchwały podjęte przez Radę Przewodniczącą przekazuje Zarządowi zgodnie z terminami określonymi w regulaminie
7. Wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia protestu od decyzji Rady.
8. RLGD w terminie 7 dni od dnia zakończenia wyboru operacji:
  - o informuje wnioskodawcę o wyniku zgodności operacji z LSR lub wyniku wyboru, w tym oceny w zakresie spełniania przez jego operację kryteriów wyboru wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację, a w przypadku pozytywnego wyniku wyboru informację zawierającą wskazanie czy operacja mieści się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze tych wniosków – wskazując przyczyny niezgodności, a w przypadku negatywnego wyniku wyboru informację o możliwości wniesienia protestu,
  - o zamieszcza na swojej stronie internetowej listę operacji zgodnych z LSR oraz listę operacji wybranych ze wskazaniem, które z nich mieszczą się w limicie środków w ogłoszeniu o naborze wniosków.
9. RLGD w terminie 7 dni od dnia dokonania wyboru operacji przekazuje zarządowi województwa wnioski o udzielenie wsparcia dotyczące wybranych operacji wraz z dokumentami potwierdzającymi dokonanie wyboru operacji.

Ocena formalna jest pierwszym etapem oceny operacji. Dokonuje się jej za pomocą czterech kryteriów, wynikających z wymogów stawianych przed wnioskodawcą i zgłaszaną przez niego operacją, a zawartych w

dokumentacji prawnej konkursu. Podczas oceny formalnej nie stosuje się punktacji w ramach poszczególnych kryteriów, a jedynie sprawdza wypełnienie danego kryterium przez wnioskodawcę oraz zgłaszaną przez niego operację, na podstawie informacji zawartych we wniosku. Oceny formalnej dokonuje zespół powołany zgodnie z § 12 ust.1 Regulaminu Rady Członkowie zespołu dokonują indywidualnie oceny formalnej przy użyciu „Karty Oceny Formalnej” stawiając znak „X” w odpowiednim polu formularza.

Poniższa tabela zawiera zestaw kryteriów formalnych, jakie musi spełniać wnioskodawca i projekt.

Lp.	Nazwa kryterium	Opis kryterium
1.	Terminowość złożenia wniosku.	RLGD, która jest stroną umowy ramowej podaje ogłoszenie o naborze wniosków o udzielenie wsparcia na operacje realizowane przez inne podmioty niż RLGD, po uzgodnieniu terminu naboru tych wniosków z zarządem województwa. RLGD występuje o uzgodnienie terminu naboru o udzielenie wsparcia na operacje realizowane przez inne podmioty niż RLGD nie później niż 30 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia biegu terminu składania tych wniosków. RLGD zamieszcza ogłoszenie o naborze wniosków o udzielenie wsparcia na operacje realizowane przez inne podmioty niż RLGD, nie wcześniej niż 30 dni i nie później niż 14 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia biegu terminu składania tych wniosków. Rada za pomocą Karty Oceny Formalnej ocenia prawidłowość złożenia wniosku pod kątem terminu.
2.	Wniosek sporządzono na obowiązującym formularzu.	Formularz wniosku o przyznanie pomocy udostępnia zarząd województwa lubuskiego, nie później niż w dniu podania do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania wniosków. Rada RLGD za pomocą Karty Oceny Formalnej sprawdza, czy wniosek został złożony na prawidłowym formularzu.
3.	Identyfikacja wnioskodawcy	Rada sprawdza, czy we wniosku podano dane pozwalające na identyfikację wnioskodawcy – nazwa, adres.
4.	Projekt spełnia warunek lokalizacji.	Rada sprawdza czy projekt jest realizowany na obszarze objętym LSR RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie”
5.	Zgodność z zakresem tematycznym	Rada sprawdza czy operacja jest zgodna z zakresem tematycznym wskazanym w ogłoszeniu o naborze
6.	Zgodność z formą wsparcia	Rada sprawdza czy operacja jest zgodna z formą wsparcia wskazaną w ogłoszeniu o naborze (refundacja albo premia)

Aby operacja mogła być uznana przez oceniającego za zgodną pod względem formalnym z LSR muszą być spełnione wszystkie kryteria formalne.

Na podstawie wypełnionych „Kart Oceny Formalnej” Przewodniczący Zespołu przygotowuje i przedstawia na posiedzenie Rady informację na temat oceny formalnej operacji dokonanej przez zespół.

Ostateczną decyzję w sprawie oceny formalnej operacji podejmuje Rada w drodze głosowania zwykłą większością głosów, biorąc pod uwagę wyniki oceny formalnej dokonanej przez zespół.

Uwaga: Uznanie operacji przez Radę za formalnie zgodną, skutkuje przekazaniem operacji do oceny zgodności operacji z LSR.

Procedura oceny zgodności operacji z LSR polega na dokonaniu oceny zgodności celów i zakresu operacji z celami ogólnymi, szczegółowymi i przedsięwzięciami zapisanymi w LSR. Ocena zgodności z LSR jest dokonywana indywidualnie przez członków Rady (na podstawie instrukcji) poprzez wypełnienie imiennych karty oceny zgodności.

W karcie oceny zgodności operacji z LSR, członkowie rady odpowiadają na pytania:

- Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów ogólnych LSR?
- Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych LSR?
- Czy realizacja operacji jest zgodna z przedsięwzięciami zaplanowanymi w LSR?

Uznanie operacji za zgodną z LSR skutkuje przekazaniem operacji do dalszej oceny według lokalnych kryteriów wyboru. Operacja, która nie zostanie uznana za zgodną z LSR nie podlega dalszej ocenie.

Operacja zostanie uznana za zgodną z LSR, jeżeli będzie zgodna z:

- Warunkami uzyskania wsparcia w ramach LSR
- Co najmniej jednym celem ogólnym,
- Co najmniej jednym celem szczegółowym,
- Co najmniej jednym przedsięwzięciem zapisanym w LSR.

Do dalszej oceny na podstawie lokalnych kryteriów wyboru zostaną przekazane operacje uznane przez Radę za zgodne z LSR - większością głosów, zgodnie z Regulaminem Rady.

Procedura oceny operacji na podstawie lokalnych kryteriów wyboru polega na dokonaniu oceny operacji zakwalifikowanych wcześniej, jako operacji zgodnych z LSR. Ocena odbywa się na podstawie lokalnych kryteriów wyboru. Zasadniczym celem tej procedury jest wybór operacji, które w największym stopniu mogą realizować założenia LSR. Ocena dokonywana jest indywidualnie przez członków Rady na imiennych kartach oceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru. Wynik oceny jest ustalany jako średnia arytmetyczna wszystkich indywidualnych ocen. Każdy z członków Rady ma obowiązek uzasadnienia przyznania punktów na etapie oceny projektów polegający na wypełnieniu tabeli „Uzasadnienie przyznania punktów”, odpowiedniej do typu ocenianej operacji. Na podstawie wyników oceny operacji według lokalnych kryteriów RLGD sporządza się listę ocenionych operacji.

Wybór operacji

1. Rada wybiera do dofinansowania operacje zgodne z LSR, które zajmują najwyższe miejsca na sporządzonej liście ocenionych operacji po zakończeniu procedury wyboru. Rada wybiera do finansowania operacje w kolejności odpowiadającej miejscu operacji na liście ocenionych operacji, do wyczerpania limitu środków przeznaczonych na dany nabór.
2. Dla każdej rozpatrywanej operacji Rada podejmuje uchwałę o wybraniu lub niewybraniu tej operacji do dofinansowania. Decyzja Rady w sprawie wybrania bądź niewybrania operacji do finansowania zapada w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy składu Rady. W poszczególnych głosowaniach nie biorą udziału członkowie Rady wyłączeni na podstawie przepisów §15 ust. 3 i 4 Regulaminu Rady.

Za operacje **niewybrane** Rada uznaje operacje spełniające co najmniej jeden z następujących warunków:

- operacja nie spełnia kryteriów formalnych,
- operacja jest niezgodna z LSR.

Zgodnie z podjętą decyzją Rady, Zarząd RLGD przygotowuje listy operacji wybranych i niewybranych, które publikuje się na stronie internetowej RLGD i na tablicy ogłoszeń w biurze RLGD.

W terminie 45 dni od dnia, w którym zakończył się nabór wniosków, Wnioskodawcom przekazuje się informację o:

- wybraniu lub nie wybraniu ich operacji do finansowania - wskazując przyczyny niewybrania, przy czym w roku, w którym Stowarzyszenie po raz ostatni poda do publicznej wiadomości informacje o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy na dany rodzaj operacji, w piśmie powiadamiającym wnioskodawcę o wybraniu operacji wskazuje się również, czy operacja ta mieści się w ramach limitu dostępnych środków określonego w informacji o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy.

W terminie 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy na dany rodzaj operacji Zarząd Stowarzyszenia przekazuje właściwemu zarządowi województwa listę operacji wybranych i niewybranych do dofinansowania wraz z uchwałami w sprawie wyboru operacji oraz złożonymi wnioskami o przyznanie pomocy. Przekazywana dokumentacja z wyboru operacji powinna być podpisana przez członków lub członka Rady zgodnie z zasadami przyjętymi w RLGD.

Tabela 11. Etapy i harmonogram oceny operacji

	CZYNNOŚĆ	TERMIN	ODPOWIE-DZIALNOŚĆ	ZAPISY (DOKUMENTY)
0	Dzień zakończenia naboru wniosków	0 dzień		
1	Przygotowanie materiałów i dokumentów związanych z rozpatrywanymi operacjami dla członków Rady	1-6 dzień	Kierownik biura	
2	Zawiadomienie członków Rady i Zarządu o miejscu, terminie i porządku posiedzenia Rady, przesłanie członkom Rady materiałów i dokumentów związanych z porządkiem posiedzenia	6-7 dzień	Kierownik biura	Pismo zawiadamiające o posiedzeniu Rady
3	Podanie do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie na stronie internetowej RLGD informacji o miejscu, terminie i porządku posiedzenia Rady	7 dzień	Prezes Zarządu	
4	Posiedzenie Rady - ocena formalna, ocena zgodności operacji z LSR, ocena operacji wg lokalnych kryteriów wyboru	12-37 dzień	Przewodniczący Rady	Karty oceny stanowić załączniki do LSR
5	Sporządzenie i opublikowanie protokołu z posiedzenia oraz listy ocenionych operacji	37 dzień	Przewodniczący Rady	Lista ocenionych operacji, protokół z posiedzenia Rady, uchwały Rady w sprawie operacji wybranych i nie wybranych do dofinansowania
6	Rzesłanie wnioskodawcom pisemnej informacji o wynikach oceny wniosków dokonanej przez Radę, miejscu na liście rankingowej i możliwości wniesienia protestu	39 dzień	Prezes Zarządu	Pisma do wnioskodawców informujące o wynikach oceny wniosków
10	Przekazanie właściwemu zarządowi województwa listy operacji wybranych i niewybranych do dofinansowania wraz z dokumentami potwierdzającymi dokonanie wyboru operacji	Nie później niż 44 dzień	Prezes Zarządu	Uchwały Rady w sprawie wyboru operacji wybranych i nie wybranych do dofinansowania, protokoły z posiedzenia Rady, listy obecności członków Rady podczas głosowania, oświadczenie o zachowaniu bezstronności podczas głosowania, pisemną informację dotyczącą składu Rady i przynależności do sektora, dokumenty potwierdzające przynależność członków Radu do sektora, karty oceny operacji w ramach oceny kryteriów wyboru oraz zgodności z LSR, ewidencja doradztwa, rejestr interesów.

Procedura ustalanie kwoty wsparcia.

Decyzja w sprawie ustalenia kwoty wsparcia podejmowana jest w formie uchwały Rady w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy składu Rady. Maksymalna kwota pomocy ustalana jest przez Radę:

1. Do 300 tys. złotych na jednego beneficjenta w okresie realizacji programu poza jednostkami sektora publicznego w ramach jednego działania,
2. Do 300 tys. złotych na jednego beneficjenta w okresie realizacji programu przez jednostkę sektora publicznego w ramach jednego działania.

Rada RLGD ma prawo pomniejszyć wnioskowaną kwotę pomocy o nie więcej niż 20% wysokości wnioskowanej kwoty dla jednostek sektora publicznego oraz o nie więcej niż 30% wysokości wnioskowanej kwoty dla innych podmiotów.

Procedura zmiany lokalnych kryteriów wyboru.

W celu zapewnienia efektywniejszej realizacji LSR, Walne Zgromadzenie na wniosek Rady i członków Zarządu ma prawo do zmiany lokalnych kryteriów wyboru projektów. Może się to stać w ramach aktualizacji LSR. Uprawnieni do wystąpienia o zmianę lokalnych kryteriów wyboru są wszyscy członkowie Rady i Zarządu. Zgłaszają pisemną propozycję zmian wraz ze szczegółowym uzasadnieniem. Propozycje zmian są rozpatrywane i uchwalane na Walnym Zgromadzeniu. W przypadku zmiany lokalnych kryteriów wyboru będą one obowiązywać dla konkursów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian.

Procedura wyłączenia członka Rady od udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność w procesie oceny

W razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność członka Rady w procesie oceny wprowadza się niniejszą procedurę. Niniejsza procedura ma także za zadanie zapobieganie sytuacjom, w których członkowie Rady ocenialiby operacje złożone przez wnioskodawców, z którymi są w pewnych formalnych lub nieformalnych zależnościach, uzasadniających wątpliwość, co do bezstronności w procesie oceny i wyboru.

Członkowie Rady każdorazowo przed oceną operacji będą proszeni o wypełnienie deklaracji bezstronności i poufności według wzoru załączonego, do Regulaminu Rady. W deklaracji bezstronności i poufności zawarte jest również oświadczenie członka Rady o zobowiązaniu do zachowania w tajemnicy wszystkich informacji i treści dokumentów dostępnych przy dokonywaniu oceny i wyboru. Zapis o wyłączeniu członka Rady od głosowania znajduje się w § 15 Regulaminu Rady.

Procedura wniesienia protestu od decyzji Rady

Od negatywnej oceny zgodności z LSR, albo niezyskania przez operację minimalnej liczby punktów, albo wyniku wyboru, który powoduje, że operacja nie mieści się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze wniosków o udzielanie wsparcia, każdemu wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia protestu. Protest wnosi się w terminie 7 dni od dnia doręczenia informacji o wyniku zgodności operacji z LSR lub wyniku wyboru, w tym oceny w zakresie spełniania przez jego operację kryteriów wyboru wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację, a w przypadku pozytywnego wyniku wyboru informację zawierającą wskazanie czy operacja mieści się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze tych wniosków – wskazując przyczyny niezgodności.

Protest wnoszony jest w formie pisemnej i zawiera oznaczenie instytucji właściwej do rozpatrzenia protestu, oznaczenie wnioskodawcy, numer wniosku o dofinansowanie operacji, wskazanie kryteriów wyboru, z których oceną wnioskodawca się nie zgadza wraz z uzasadnieniem, wskazanie zarzutów o charakterze proceduralnym w zakresie

przeprowadzonej oceny, jeżeli zdaniem wnioskodawcy naruszenia takie miały miejsce, wraz z uzasadnieniem, podpis wnioskodawcy lub osoby upoważnionej do jego reprezentowania, z załączeniem oryginału lub kopii dokumentu poświadczającego umocowanie takiej osoby do reprezentowania wnioskodawcy. Na prawo wnioskodawcy do wniesienia protestu nie wpływa negatywnie błędne pouczenie lub brak pouczenia o możliwości wniesienia protestu. Oprócz wyżej wymienionych elementów protest powinien zawierać również informacje w jakim zakresie wnioskodawca nie zgadza się z oceną wniosku wraz z uzasadnieniem.

Protest wnoszony jest za pośrednictwem RLGD. RLGD informuje o wniesionym proteście zarząd województwa, przez który protest jest rozpatrywany i niezwłocznie przekazuje niezbędne dokumenty.

Procedura oceny operacji własnych.

Realizację operacji własnych planuje Zarząd. Informacja na temat zamiaru realizacji operacji własnej zostanie zamieszczona przez biuro RLGD na stronie internetowej Stowarzyszenia z oznaczeniem daty publikacji wraz ze wskazaniem, że operacja ta będzie realizowana przez RLGD jako operacja własna pod warunkiem, że nikt inny uprawniony do wsparcia w terminie 30 dni od dnia zamieszczenia informacji nie zgłosi do RLGD zamiaru realizacji takiej operacji. Wniosek na operację przygotowuje Zarząd na obowiązującym formularzu w formie papierowej i elektronicznej po czym wraz z załącznikami przedkłada Przewodniczącemu Rady. Następnie Przewodniczący Rady niezwłocznie po otrzymaniu wniosku wyznacza termin posiedzenia Rady w celu dokonania oceny operacji oraz udostępnia złożone dokumenty pozostałym członkom Rady w sposób określony w Regulaminie Rady. Ocena operacji następuje w terminie nie dłuższym niż 14 dni od dnia złożenia wniosku. Ocena operacji dokonywana jest na posiedzeniu Rady i polega na ocenie formalnej wniosku, ocenie zgodności operacji z LSR oraz ocenie według lokalnych kryteriów wyboru operacji. Operacja, która została uznana za zgodną z LSR i w wyniku oceny według lokalnych kryteriów wyboru uzyskała co najmniej minimalną wymaganą liczbę punktów jest przez Radę wybierana do realizacji. Operacja, która została uznana za niezgodną z LSR i w wyniku oceny według lokalnych kryteriów wyboru nie uzyskała minimalnej wymaganej liczby punktów nie jest przez Radę wybierana do realizacji. Rada podejmuje uchwałę zwykłą większością głosów o wyborze operacji do realizacji.

Kryteria oceny operacji w ramach LSR.

Ustalenie przez RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie” lokalnych kryteriów oceny operacji było jednym z trudniejszych elementów w procesie przygotowania LSR. Uczestnicy prac nad strategią mieli świadomość dużego wpływu kryteriów na kierunki udzielanego w przyszłości wsparcia ze środków RLGD. Zaproponowane w niniejszym dokumencie lokalne kryteria oceny i wyboru operacji stanowią próbę odzwierciedlenia przyjętej przez RLGD polityki rozwoju, zmierzającej do jak najpełniejszego osiągnięcia celów LSR. Ze względu na różne cele i charakter poszczególnych środków, zdecydowano, iż stosowane będą różne zestawy lokalnych kryteriów wyboru. Aby operacja mogła zostać wybrana do dofinansowania przez Radę RLGD musi uzyskać, co najmniej 30% maksymalnej liczby punktów w ocenie według lokalnych kryteriów oceny przewidzianych dla danego środka (zakresu operacji). Niedopuszczalna jest punktacja ułamkowa. Możliwe jest przyznawanie jedynie punktów całkowitych. Zgodnie z zastosowaną metodologią punktacji można zdobyć **minimum 0 pkt, maximum 10 pkt** za spełnienie jednego kryterium w ramach lokalnych kryteriów wyboru operacji. Dodatkowo w ramach oceny każdego kryterium zastosowano system oceny, obejmujący trójskalową punktację zgodnie z którą za spełnienie danego kryterium można odpowiednio uzyskać: **0 pkt lub 5 pkt lub 10 pkt**. Konstrukcja kryteriów będzie wskazywać na preferowanie operacji mających pozytywny wpływ nie tylko na wzrost poziomu zatrudnienia, ale również na sektor rybacki.

Ocena dokonywana będzie indywidualnie przez członków Rady na imiennych kartach oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru. Wynik głosowania w sprawie oceny operacji wg kryteriów lokalnych kryteriów wyboru, dokonuje

się w taki sposób, że sumują się oceny punktowe wyrażone na kartach stanowiących ważne oddane głosy w pozycji „suma punktów”, dzieląc przez liczbę ważnie oddanych głosów, do dwóch miejsc po przecinku. Miejsce operacji na liście rankingowej określi średnia arytmetyczna wszystkich indywidualnych ocen. W przypadku innego od zamierzonego oddziaływania lokalnych kryteriów oceny operacji RLGD będzie mogła dokonać ich zmiany w drodze aktualizacji LSR. Lokalne kryteria wyboru, podobnie jak sama LSR, będą ewoluowały w czasie, co będzie mogło powodować potrzebę ich zmiany lub pewnej modyfikacji do zmieniających się uwarunkowań i potrzeb.

Procedura zmiany lokalnych kryteriów została sformułowana już na etapie opracowania LSR, stwarzając gwarancję ewentualnego uruchomienia w przyszłości swoistego mechanizmu naprawczego w sytuacji, gdyby np. zaproponowane początkowo zestawy kryteriów selekcji nie przynosiły oczekiwanych rezultatów lub wręcz w niekorzystny sposób realizowały politykę wsparcia RLGD zapisaną w LSR. Zmiany te zostały przewidziane w statucie RLGD, który powierza tą kompetencję Walnemu Zebraniu Członków, dając jednocześnie członkom Rady RLGD, wśród których są przedstawiciele sektora rybackiego i członkom Zarządu prawo wnioskowania o zmianę tych kryteriów. Wniosek o zmianę lokalnych kryteriów oceny operacji wraz z pisemnym uzasadnieniem będzie rozpatrzony na najbliższym Walnym Zebraniu Członków. W przypadku zmiany lokalnych kryteriów będą one obowiązywały wyłącznie dla konkursów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian.

Ocena innowacyjności jest zasadniczo oceną subiektywną członków Rady. Każdy z nich podczas oceny wniosku o dofinansowanie, nie tylko w ramach kryterium innowacyjności, uzasadnia swój wybór wypełniając kartę „Uzasadnienie Wyboru Punktów”. Punkty za kryterium dotyczące innowacyjności projektu będą przyznawane, jeśli oceniana operacja spełnia przynajmniej jeden z poniższych warunków:

- realizacja operacji spowoduje dostarczenie usługi lub produktu (w tym turystycznego), dotychczas nie oferowanego na danym obszarze;
- realizacja operacji przewiduje zastosowanie nowych sposobów organizacji lub zarządzania, wcześniej nie stosowanych na danym obszarze;
- operacja przewiduje budowę, przebudowę lub remont obiektów, które byłyby z punktu widzenia technologicznego/wizualnego nowatorska;
- operacja przewiduje zrealizowanie inwestycji, jakiej dotychczas nie było na danym obszarze;
- operacja przewiduje nowatorskie, wcześniej nie stosowane na danym obszarze wykorzystanie jego zasobów.

7. PLAN DZIAŁANIA

Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju odbywać się będzie przy jak najszerszym udziale lokalnej społeczności zamieszkującej obszar RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie”. Służyć temu będzie zasada pełnej jawności realizowanych działań. Za główny cel działań Biura RLGD przyjmuje się prowadzenie intensywnych kampanii informacyjno-promocyjnej, która zapewni szerokie upowszechnianie informacji na temat RLGD i LSR oraz wyczerpującą i łatwą w odbiorze informację na temat możliwości wykorzystania środków w ramach LSR.

W ramach promocji i informacji, RLGD w pierwszym okresie wdrażania skupi się na działaniach zapewniających szeroką informację i promocję założeń LSR, zasad i harmonogramu ogłaszania konkursów na finansowanie konkretnych operacji. W tym celu wykorzystane zostaną tradycyjne oraz bardziej nowoczesne narzędzia komunikacji społecznej. Za bezpośredni kontakt ze społecznością lokalną odpowiedzialne będzie Biuro RLGD. W godzinach pracy przynajmniej jeden pracownik będzie obecny i będzie dysponował aktualną informacją o działaniach RLGD, konkursach oraz udostępniał wzory wniosków i instrukcję ich wypełniania. Obecnie na obszarze RLGD niewiele podmiotów ma doświadczenie w tworzeniu aplikacji konkursowych i pozyskiwanie w ten sposób środków na swoją

działalność. Zadaniem RLGD będzie zorganizowanie szkoleń i warsztatów, skierowanych do rybaków, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, pozwalających potencjalnym beneficjentom na nabycie niezbędnych umiejętności i kwalifikacji. Drugim ważnym zadaniem będzie aktywizacja mieszkańców do wspólnych działań społecznych.

W ramach wdrażania LSR planuje się ogłoszenie 8 konkursów tematycznych, w tym 4 nabory na działanie „Podnoszenie wartości produktów, tworzenie miejsc pracy, zachęcanie młodych ludzi i propagowanie innowacji na wszystkich etapach łańcucha dostaw produktów w sektorze rybołówstwa i akwakultury”, 7 naborów na działanie „Wspieranie zróżnicowania działalności w ramach rybołówstwa przemysłowego i poza nim, wspieranie uczenia się przez całe życie i tworzenia miejsc pracy na obszarach rybackich”, 5 naborów na działanie „Wspieranie i wykorzystywanie atutów środowiska na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym działania na rzecz łagodzenia zmiany klimatu”, 7 naborów na działanie „Propagowanie dobrostanu społecznego i dziedzictwa kulturowego na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym dziedzictwa kulturowego rybołówstwa i akwakultury oraz morskiego dziedzictwa kulturowego” oraz 5 naborów na działanie „Powierzenie społecznościom rybackim ważniejszej roli w rozwoju lokalnym oraz zarządzaniu lokalnymi zasobami rybołówstwa i działalnością morską”.

Przewiduje się przeprowadzenie konkursów: w roku 2017 w I połowie i II połowie roku, w 2018 w II połowie roku, w 2019 w II połowie roku, w 2020 w I połowie i II połowie roku, w I połowie 2021 roku oraz w I połowie 2022 roku.

Ilość naborów będzie uzależniona od poziomu realizacji wskaźników oraz od wydatkowanych kwot na wdrażanie operacji w ramach LSR. Nie przewiduje się podziału na beneficjentów podczas składania wniosków, czyli w ramach rundy konkursowej będą składali wnioski wszyscy uprawnienia beneficjenci.

Po każdym przeprowadzonym konkursie Biuro RLGD będzie na bieżąco monitorować stopień realizacji wskaźników, natomiast będą one również poddane badaniom ewaluacyjnym. Badania dokonane będą dwukrotnie na przełomie 2018/2019 oraz 2020/2021, a w roku 2022 zostanie przeprowadzona ewaluacja końcowa. Ponadto ze względu na konieczność wymiany dobrych praktyk na terenie kraju oraz za granicą planuje się zrealizować w latach 2018-2021 sześć projektów współpracy, w tym jeden projekt krajowy oraz pięć projektów zagranicznych. W poszczególnych latach planuje się: w 2018 roku oraz w 2019 roku po dwa projekty współpracy zagranicznej oraz w 2021 roku jeden projekt współpracy krajowej i jeden projekt współpracy zagranicznej. Celem wyjazdów w ramach projektów współpracy jest nawiązanie współpracy i wymiana doświadczeń, oraz zapoznanie się ze strukturą grup rybackich, ich działalnością, specyfiką, sposobami promocji obszaru zwłaszcza w kontekście adaptacji kluczowych rozwiązań na naszym terenie, a także prężnie działających podmiotów gospodarczych, w tym zwiedzanie lokalnych gospodarstw, farm rybackich z uwzględnieniem zastosowania rozwiązań technologicznych oraz sposobów promowania produktów rybactwa i spożywania ryb. Projekty współpracy mogą obejmować współpracę z krajowymi i zagranicznymi LGD, w ilości większej niż zakładana jest ilość projektów współpracy tj. w ramach jednego projektu współpracy może uczestniczyć więcej niż dwie LGD.

Na operacje związane z utworzeniem miejsc pracy lub utrzymaniem istniejących miejsc pracy zostanie przeznaczony 50 % środków finansowych przeznaczonych w budżecie na wdrażanie operacji w ramach LSR.

Zaplanowane założenia przyczynią się do zrealizowania zamierzonych celów.

8. BUDŻET LSR

W celu zaplanowania wydatkowania środków opracowano budżet na poszczególne lata na całość LSR, którego założeniem jest korzystanie tylko z jednego funduszu EFSI. Budżet zawiera podział na poszczególne zakresy wsparcia tj. wdrażanie operacji w ramach LSR, wdrażanie projektów współpracy, koszty bieżące i aktywizacja. Zakłada się jednak elastyczność polegającą na możliwości wykorzystania środków niewydatkowanych w danym roku w kolejnych dwóch latach.

Wysokość wsparcia finansowego w ramach LSR

Rok	Wsparcie finansowe PO RYBY			
	Wdrażanie operacji w ramach LSR w PLN	Wdrażanie projektów współpracy w PLN	Koszty bieżące i aktywizacja w PLN	Razem EFSI
2016	0,00	0,00	107 844,78	107 844,78
2017	1 391 298,00	0,00	169 597,31	1 560 895,31
2018	2 730 454,34	198 227,16	219 488,75	3 148 170,25
2019	2 608 060,00	199 128,00	270 000,00	3 077 188,00
2020	1 636 286,00	0,00	271 530,00	1 907 816,00
2021	1 153 133,42	202 644,84	270 000,00	1 625 778,26
2022	80 768,24	0,00	270 000,00	350 768,24
2023	0,00	0,00	221 539,16	221 539,16
Razem 2016-2023	9 600 000,00	600 000,00	1 800 000,00	12 000 000,00

Wysokość wsparcia finansowego w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań:

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	Razem EFSI
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	x	x	x	9 600 000,00	x	9 600 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	x	x	x	600 000,00	x	600 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	x	x	x	1 740 000,00	x	1 740 000,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	x	x	x	60 000,00	x	60 000,00
Razem	x	x	x	12 000 000,00	x	12 000 000,00

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy na realizację operacji w ramach priorytetu 4 „Zwiększanie zatrudnienia i spójności terytorialnej”, objętego Programem Operacyjnym Rybactwo i Morze 2014-2020 wysokość wkładu własnego w ramach kosztów bieżących i aktywizacji oraz projektów współpracy wynosi 5%.

9. PLAN KOMUNIKACJI

Komunikacja w procesie tworzenia i wdrażania LSR jest warunkiem nieodzownym w osiągnięciu założonych efektów. Podstawowym warunkiem w planowaniu skutecznej komunikacji jest jej obustronność, a więc komunikacja na linii RLGD – społeczność lokalna – RLGD. Takie podejście pozwala na pozyskiwanie informacji zwrotnej i służy

transparentności działań RLGD co jest niezwykle ważne w budowaniu zaufania do RLGD. Celem strategicznym w strategii komunikacji jest zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku naszej RLGD. Działania komunikacyjne prowadzone będą poprzez zastosowanie odpowiednich metod i narzędzi komunikacji dobranych stosowanie do określonych grup docelowych. Grupy docelowe, do których kierowane będą poszczególne działania komunikacyjne wynikają z LSR i zapisanych tam celów ogólnych i szczegółowych. Wśród tych grup są: społeczność lokalna i wchodzące w jej skład grupy społeczne oraz grupy defaworyzowane, faktyczni i potencjalni beneficjenci, w tym między innymi przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz partnerzy społeczni i gospodarczy, w tym podmioty i organizacje turystyczne.

Stosowane działania komunikacyjne oraz wykorzystywane w tym celu środki przekazu podlegać będą cyklicznym badaniom efektów jakie przynoszą i porównywaniu ich z zakładanymi efektami. Jeżeli w wyniku monitoringu lub ewaluacji stwierdzi się, że któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądanych efektów zostanie zastosowany plan naprawczy. Plan ten polegać będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych i ich udoskonaleniu lub wprowadzeniu innych, które w ocenie RLGD będą bardziej odpowiednie w drodze do celu. Całkowity budżet przewidziany na działania komunikacyjne w okresie realizacji LSR wynosi **60 000,00 zł**.

	Cel komunikacji	Działanie komunikacyjne	Adresaci	Środki/narzędzia komunikacji	Wskaźniki	Planowane efekty
II połowa 2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej celach, zasadach przyznawania dofinansowania, typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR, procedurach oceny i wyboru operacji	Kampania informacyjna o głównych założeniach LSR	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru grupy defaworyzowane	Artykuły w prasie lokalnej, lokalnych mediach, artykuły na portalach społecznościowych i stronach internetowych, artykuły na portalach RLGD i UG, spotkania informacyjno-konsultacyjne la mieszkańców RLGD, drukowane materiały informacyjno-promocyjne;	Ilość stron internetowych na których umieszczono ogłoszenia i artykuły, liczba komunikatów, liczba rozesłanych maili, liczba spotkań w roku, liczba osób uczestniczących w spotkaniach	Wzrost zainteresowania działalnością RLGD i wdrażaniem LSR przez osoby defaworyzowane
II połowa 2016	Pozyskanie informacji zwrotnej nt. trafności doboru sposobu informowania o LSR	Badanie trafności doboru sposobu prezentowania informacji oraz zainteresowania uczestnictwem w działaniach RLGD	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru grupy defaworyzowane	Wywiad nt. działań środków komunikowania; W przypadku artykułów prasowych: ankieta internetowa zamieszczona na portalu RLGD; W przypadku spotkań: ankieta audytoryjna	Liczba ankiet, liczba osób wyrażających swoją opinie	Wzrost zainteresowania działalnością RLGD i wdrażaniem LSR przez osoby defaworyzowane

II połowa 2016	Poinformowanie potencjalnych beneficjentów na temat założeń i możliwości skorzystania ze środków finansowych na tworzenie lub rozwój działalności gospodarczej	Kampania informacyjna	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, rolnicy, mieszkańcy obszaru, grupy defaworyzowane	Artykuły płatne w prasie lokalnej, mediach lokalnych; spoty radiowe, informacje na portalu RLGD i UG; ogłoszenia w siedzibach instytucji; portalach społecznościowych; Poczta elektroniczna (baza danych potencjalnych wnioskodawców);	Liczba opublikowanych artykułów, liczba wysłanych mail'i;	Wzrost zainteresowania mieszkańców działalnością RLGD, pobudzenie społeczności lokalnej do włączenia się w realizację LSR
II połowa 2016	Poinformowanie o szkoleniach realizowanych na lata 2016-2018 i rozpoczęciu naborów na te szkolenia	Kampania informacyjna	Osoby ze zdefiniowanych grup defaworyzowanych; Animatorzy zajęć w obiektach publicznych; Potencjalni wnioskodawcy, zainteresowani tworzeniem mikroprzedsiębiorstw i rozwojem działalności gospodarczej; organizacje społeczne, społeczność lokalna;	Artykuły w prasie lokalnej, mediach lokalnych; na portalu LGD i UG; ogłoszenia w siedzibach instytucji; portalach społecznościowych; Poczta elektroniczna (baza danych potencjalnych wnioskodawców);	Liczba opublikowanych artykułów, liczba wysłanych mail'i;	Wzrost zainteresowania mieszkańców działalnością RLGD, pobudzenie społeczności lokalnej do włączenia się w realizację LSR. Wzrost liczby mieszkańców rozpoznających RLGD.
II połowa 2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach pozyskiwania środków i o terminach przyjmowania wniosków aplikacyjnych	Spotkania Informacyjno Konsultacyjne, dotyczące zasad opracowywania wniosków na poszczególne przedsięwzięcia realizowane w latach 2016-2018	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, osoby fizyczne chcące działalność gospodarczą, rolnicy, osoby z grup defaworyzowanych, mieszkańcy obszaru	Spotkania bezpośrednie, prezentacje, materiały informacyjne	Liczba wydrukowanych materiałów promocyjnych, liczba osób biorących udział w spotkaniach	Wzrost wiedzy społeczności lokalnej w tym osób defaworyzowanych na temat możliwości realizacji projektów.

I połowa 2017	Pozyskanie informacji zwrotnej dotyczącej oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem przeprowadzenia ew. korekt w tym zakresie, np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, doskonalenia umiejętności komunikacyjnych	Badanie satysfakcji wnioskodawców dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowania wniosków aplikacyjnych o wsparcie projektowanych działań	Wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji	Ankieta skierowana drogą elektroniczną na adresy e-mail wnioskodawców	Liczba wysłanych mail'i	Uzyskanie informacji zwrotnej dot. satysfakcji wnioskodawców z otrzymywanego wsparcia w przygotowaniu wniosków.
I połowa 2017	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach pozyskiwania środków i o terminach przyjmowania wniosków aplikacyjnych	Spotkania Informacyjno Konsultacyjne, kampania informacyjna dotycząca zasad opracowywania wniosków na poszczególne przedsięwzięcia realizowane w latach 2016-2018	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, osoby fizyczne chcący działalność gospodarczą, rolnicy, osoby z grup defaworyzowanych, mieszkańcy obszaru	Spotkania Bezpośrednie, prezentacje, materiały informacyjne	Liczba wydrukowanych materiałów promocyjnych, liczba osób biorących udział w spotkaniach	Wzrost wiedzy społeczności lokalnej w tym osób defaworyzowanych na temat możliwości realizacji projektów.
II połowa 2017	Poinformowanie o tematyce i terminach szkoleń dot. planowanych konkursów	kampania informacyjna	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, osoby fizyczne chcący działalność gospodarczą, rolnicy, osoby z grup defaworyzowanych, mieszkańcy obszaru	artykuły na stronach internetowych,	liczba opublikowanych artykułów, liczba wysłanych mail'i;	Wzrost wiedzy społeczności lokalnej w tym osób defaworyzowanych na temat możliwości realizacji projektów.
I połowa 2018	Poinformowanie potencjalnych beneficjentów na temat założeń i możliwości skorzystania ze środków finansowych na tworzenie lub	Kampania informacyjna	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, rolnicy, mieszkańcy obszaru, grupy defaworyzowane		Liczba pozyskanych ankiet. Liczba opublikowanych artykułów.	Wzrost zainteresowania mieszkańców działalnością RLGD, pobudzenie społeczności lokalnej do włączenia się w realizację LSR

	rozwój działalności gospodarczej					
II połowa 2018	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach pozyskiwania środków i o terminach przyjmowania wniosków aplikacyjnych	Spotkania informacyjno Konsultacyjne, dotyczące zasad opracowywania wniosków na poszczególne przedsięwzięcia realizowane w latach 2016-2018	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, osoby fizyczne chcący działalność gospodarczą, rolnicy, osoby z grup defaworyzowanych, mieszkańcy obszaru	Artykuły płatne w prasie lokalnej, mediach lokalnych; spoty radiowe, informacje na portalu RLGD i UG; ogłoszenia w siedzibach instytucji; portalach społecznościowych; Poczta elektroniczna (baza danych potencjalnych wnioskodawców); Spotkania Bezpośrednie, prezentacje, materiały informacyjne.	Liczba opublikowanych artykułów. Liczba wydrukowanych materiałów promocyjnych, liczba osób biorących udział w spotkaniach	Wzrost wiedzy społeczności lokalnej w tym osób defaworyzowanych na temat możliwości realizacji projektów.
II połowa 2018	Pozyskanie informacji zwrotnej dotyczącej oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem przeprowadzenia ew. korekt w tym zakresie, np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, doskonalenia umiejętności komunikacyjnych	Badanie satysfakcji wnioskodawców dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowania wniosków aplikacyjnych o wsparcie projektowanych działań	Wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji	Ankieta skierowana drogą elektroniczną na adresy e-mail wnioskodawców lub przekazana wnioskodawcom bezpośrednio w biurze RLGD	Liczba pozyskanych ankiet	Uzyskanie informacji zwrotnej dot. satysfakcji wnioskodawców z otrzymywanego wsparcia w przygotowaniu wniosków.
I połowa 2019	Poinformowanie o tematyce i terminach szkoleń dot. planowanych konkursów	Kampania informacyjna	Beneficjenci realizujący projekty	Artykuły na stronach internetowych,	Liczba opublikowanych artykułów, liczba wysłanych mail'i;	Wzrost wiedzy społeczności lokalnej w tym osób defaworyzowanych na temat rozliczania projektów unijnych.
II połowa 2019	Poinformowanie o tematyce i terminach szkoleń dot. planowanych konkursów	Kampania informacyjna	Beneficjenci realizujący projekty	artykuły na stronach internetowych,	liczba opublikowanych artykułów, liczba wysłanych mail'i;	Wzrost wiedzy społeczności lokalnej w tym osób defaworyzowanych na temat rozliczania projektów unijnych.

II połowa 2019	Pozyskanie informacji zwrotnej dotyczącej oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem przeprowadzenia ew. korekt w tym zakresie, np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, doskonalenia umiejętności komunikacyjnych	Badanie satysfakcji wnioskodawców dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD	Wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji	Ankieta skierowana drogą elektroniczną na adresy e-mail wnioskodawców	Liczba wysłanych mail'i	Uzyskanie informacji zwrotnej dot. satysfakcji wnioskodawców z otrzymywanego wsparcia w przygotowaniu wniosków.
II połowa 2020	Poinformowanie lokalnej społeczności o efektach realizacji LSR, pozyskanie informacji zwrotnej na temat realizacji LSR	Kampania informacyjna	Lokalna społeczność, samorządowcy, przedsiębiorcy, członkowie RLGD	Spotkania integracyjno-informacyjne	Liczba opublikowanych artykułów, liczba osób uczestniczących w spotkaniach integracyjno-informacyjnych	Przekazanie informacji na temat efektów realizacji LSR wraz z promocją działalności RLGD
I połowa 2021	Poinformowanie lokalnej społeczności o efektach realizacji LSR, pozyskanie informacji zwrotnej na temat realizacji LSR	Kampania informacyjna	Lokalna społeczność, samorządowcy, przedsiębiorcy, członkowie RLGD	Spotkania integracyjno-informacyjno-promocyjne	Liczba przeprowadzonych spotkań integracyjno-informacyjno-promocyjnych	Przekazanie informacji na temat efektów realizacji LSR wraz z promocją działalności RLGD
II połowa 2021	Poinformowanie lokalnej społeczności o efektach realizacji LSR, pozyskanie informacji zwrotnej na temat realizacji LSR	Kampania informacyjna	Lokalna społeczność, samorządowcy, przedsiębiorcy, członkowie RLGD	Spotkania integracyjno-informacyjno-promocyjne	Liczba przeprowadzonych spotkań integracyjno-informacyjno-promocyjnych	Przekazanie informacji na temat efektów realizacji LSR wraz z promocją działalności RLGD

10. INNOWACYJNOŚĆ

Podejście innowacyjne w ramach realizowanych przedsięwzięć będzie miało wielowymiarowy charakter. Innowacyjność będzie polegała na pozyskiwaniu nowych pomysłów rozwiązywania problemów na obszarze objętym LSR. Innowacyjność będzie sposobem na rozwiązywanie problemów kulturowych i społecznych na terenie RLGD. Przy realizacji przedsięwzięć stosowana innowacyjność, będzie dotyczyła przede wszystkim obszaru RLGD. Przedsięwzięcia mogą mieć charakter nowatorski w skali obszaru gminy przynależącej do RLGD pomimo iż były stosowane już przez inne środowiska, ponieważ na obszarze danej gminy będzie to coś innego, wcześniej nie stosowanego. Dodatkowo punktowana będzie innowacyjność w skali całego obszaru RLGD.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach celu 1 ogólnego polegającego na zrównoważonym wykorzystaniu zasobów obszaru RLGD na rzecz rozwoju gospodarczego będzie polegało na wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań organizacyjnych, technologii i sposobów zarządzania przedsiębiorstwami mających wpływ na ich rozwój i wzrost konkurencyjności. Zastosowanie nowych produktów czy procesów przyczyni się do zmiany funkcjonowanie tradycyjnego rynku oraz zwiększy przydatność danego produktu czy usługi.

W ramach celu 2 ogólnego odnoszącego się do wzrostu aktywności społeczno-gospodarczej Pojezierza Dobiegniewskiego, przedsięwzięcia wpisujące się w ten cel będą wykorzystywały innowacyjne podejście w następujących aspektach: zaadaptowanie miejsc użyteczności publicznej w tym świetlice, place zabaw, domy kultury, obiekty sportowo-rekreacyjnych, realizowanie szkoleń, programów edukacyjnych, nowych form aktywizacji i integracji w zakresie współpracy z różnymi grupami społecznymi, szczególnie defaworyzowanymi.

Realizując cel 3 ogólny dotyczący rozwoju turystyki bazującej na zasobach przyrodniczych i kulturowych regionu nowatorskie podejście przedsięwzięć będzie polegało na zastosowaniu innowacyjnych form ochrony przyrody, promocji, działań na rzecz ochrony środowiska.

11. ZINTEGROWANIE

Lokalna Strategia Rozwoju Pojezierza Dobiegniewskiego nie jest jedynym dokumentem strategicznym określającym cele i przedsięwzięcia istotne z punktu widzenia rozwoju tego obszaru.

Podobne Strategie opracowały władze samorządowe, powiatowe czy wojewódzkie. Zatem istotnym jest, by cele LSR wpisywały się w założenia programowe dokumentów wyższego szczebla, były wobec nich komplementarne i integralne. Równie ważnym jest, by korespondowały z programami unijnymi na lata 2014-2020. Tylko taka korelacja celów LSR z zapisami innych dokumentów strategicznych - regionalnych i krajowych pozwoliła na pełną identyfikację potrzeb, pełniejsze spojrzenie na rozwój regionu, na zaplanowanie działań wspólnych i niewykluczających się, gwarantujących zrównoważony rozwój.

Cele i przedsięwzięcia LSR komplementarne są z dokumentami planistycznymi gmin wchodzących w skład RLGD Pojezierze Dobiegniewskie:

Strategia Rozwoju Gminy Dobiegniew
Strategią Rozwoju Gminy Zwierzyn,
Strategia Rozwoju Gminy Stare Kurowo,
Strategią Rozwoju Miasta i Gminy Drezdenko,
Strategią Rozwoju Miasta i Gminy Skwierzyna,
Strategią Rozwoju Gminy Strzelce Krajeńskie,
Strategia Rozwoju Gminy Kłodawa.

Zapisy tych dokumentów wykorzystane zostały do prac nad diagnozą obszaru oraz na etapie planowania strategicznego w ramach LSR monitorowana była ich zgodność z proponowanymi do realizacji celami i przedsięwzięciami w ramach LSR. Realizacja celów LSR oraz komplementarnych zapisów lokalnych dokumentów strategicznych przyczynią się do zrównoważonego rozwoju regionu.

12. MONITORING I EWALUACJA

Funkcjonowanie RLGD będzie na bieżąco monitorowane i poddawane badaniom ewaluacyjnym w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działań. Ewaluacja będzie niezbędna do sprawnego wydatkowania

środków publicznych w ramach LSR, a także szybkiego reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarczego na terenie RLGD. W przypadku ewaluacji własnej zwrócić uwagę należy na 2 aspekty: **wdrażanie LSR oraz funkcjonowanie RLGD.**

Elementy podlegające procesowi monitorowania.

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich pobierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro RLGD (ocena własna)	Sprawozdania beneficjentów	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźnika
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Biuro RLGD (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkursów	Na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR
Budżet RLGD (funkcjonowanie RLGD, wdrażanie LSR)	Biuro RLGD (ocena własna)	Rejestr danych	Na bieżąco	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych
Pracownicy Biura RLGD - Funkcjonowanie biura	Zarząd RLGD	Ankiety	Na bieżąco	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa

Elementy podlegające procesowi ewaluacji.

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich pobierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność RLGD, pracownicy i funkcjonowanie biura	Biuro RLGD (ocena własna)/W przypadku ewaluacji końcowej eksperci zewnętrzni	Badania ankietowe, opinie i wnioski beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinia członków stowarzyszenia	Ocena roczna w latach 2017-2020 dokonywana w drugim kwartale roku kolejnego. W roku 2016 na koniec roku dotycząca doboru trafności sposobu informowania o LSR. Na koniec roku 2022 dokonana będzie ewaluacja końcowa	Ocena poprawności i działalności prowadzonej przez stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR.
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	Biuro RLGD (ocena własna)/W przypadku ewaluacji końcowej eksperci zewnętrzni	Badania ankietowe wśród mieszkańców prowadzone bezpośrednio lub za pomocą strony internetowej, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, opinia członków stowarzyszenia	Ocena roczna w latach 2017-2020 dokonywana w drugim kwartale roku kolejnego. W roku 2016 na koniec roku dotycząca doboru trafności sposobu informowania o LSR. Na koniec roku 2022 dokonana będzie ewaluacja końcowa	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona jako liczba osób, które uzyskały informację na temat RLGD oraz skuteczność animacji społeczności.

Stopień realizacji celów LSR - stopień realizacji wskaźników	Biuro RLGD (ocena własna)/W przypadku ewaluacji końcowej eksperci zewnętrzni	Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych RLGD, informacje uzyskane od właściwych podmiotów wdrażających	Ocena dwuletnia dokonywana na przełomie 2018/2019 oraz 2020/2021, za wyjątkiem roku 2022 kiedy na koniec roku dokonana będzie ewaluacja końcowa	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów.
Harmonogram rzeczowo-finansowy LSR (wdrażanie LSR)	Zarząd RLGD	Rejestr danych, informacje uzyskane od właściwych podmiotów wdrażających	Raz na kwartał. Ostatnia wykonywana w roku 2022	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR
Budżet LSR (Funkcjonowanie RLGD)	Biuro RLGD (ocena własna)/W przypadku ewaluacji końcowej eksperci zewnętrzni	Rejestr danych	Ocena dwuletnia dokonywana na przełomie 2018/2019 oraz 2020/2021, za wyjątkiem roku 2022 kiedy na koniec roku dokonana będzie ewaluacja końcowa	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowanych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.

Ważnym elementem oceny funkcjonowania RLGD będzie badanie opinii mieszkańców obszaru na temat działalności RLGD Pojezierze Dobiegniewskie oraz na temat roli i wpływu RLGD na rozwój obszaru.

Ewaluacja i monitoring muszą być realizowane na bieżąco, a z końcem każdego roku powinny być zbierane wnioski. W przypadku ewaluacji dwukrotnie (przełom 2018/2019 oraz 2020/2021) należy wykorzystać je do aktualizacji LSR. Po zakończeniu realizacji Strategii w 2022 roku dokonana powinna być ewaluacja końcowa. Za realizację tych działań odpowiedzialny będzie zarząd RLGD. Za gromadzenie danych do ewaluacji odpowiada biuro RLGD. W przypadku zgłaszanych przez członków Partnerstwa nieprawidłowości we wdrażaniu LSR do działań związanych z monitoringiem i ewaluacją włączona zostanie komisja rewizyjna.

Do oceny poziomu realizacji założonych celów LSR będą wykorzystywane określone wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania. Wartość początkowa tych wskaźników dotyczy roku poprzedzającego rok składania wniosku o wybór strategii do realizacji przez RLGD Pojezierze Dobiegniewskie czyli 2014, natomiast ich wartość docelowa dotyczy ostatniego roku realizacji LSR czyli 2022.

Wyniki przeprowadzonych badań ewaluacyjnych wraz z wnioskami i propozycjami zmian Zarząd przedstawi na Walnym Zebraniu Członków Stowarzyszenia oraz zamieści na stronie internetowej RLGD. Uzyskane wyniki będą wykorzystywane przez Zarząd i Walne Zgromadzenie Członków Stowarzyszenia do podejmowania decyzji prowadzących do aktualizacji LSR oraz usprawnienia działalności RLGD, szczególnie w zakresie:

- ❖ organizacji pracy biura RLGD, np. zmiany rodzaju stanowisk, zakresu obowiązków na poszczególnych stanowiskach, a nawet warunków techniczno-lokalowych,
- ❖ zmian w składzie organów Stowarzyszenia, np. Rady lub Zarządu,
- ❖ zmian w funkcjonowaniu RLGD jako partnerstwa i stowarzyszenia, w tym zmiany procedur, regulaminów, a nawet Statutu Stowarzyszenia,
- ❖ działań promocyjnych, integracyjnych i rozwoju partnerstwa.

13. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.

Założone w LSR cele i operacje zostały ocenione w zakresie potencjalnego oddziaływania na środowisko. Przeprowadzona analiza uwzględniła następujące zagadnienia:

1. W zakresie skutków:

a) dla środowiska

Planowane działania, co do zasady ukierunkowane są na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska, przewidują również ograniczenie negatywnych oddziaływań istniejących instalacji i budowę specjalistycznych urządzeń ograniczających wpływ działalności człowieka na środowisko naturalne.

b) realizacji ustaleń LSR

Realizacja LSR umożliwi ograniczenie negatywnego oddziaływania zarówno na poszczególne elementy środowiska (powietrze, powierzchnię ziemi, glebę, kopaliny, wody powierzchniowe i podziemne, klimat, zwierzęta i rośliny) uwzględniając ich wzajemne powiązania, jak również na ekosystemy i krajobraz.

2. W zakresie oceny:

a) stanu i funkcjonowania środowiska oraz jego zasobów

Podjęcie działań, określonych w LSR zwiększy odporność środowiska na degradację, umożliwi również rewitalizację obszarów zdegradowanych. Brak realizacji zadań może doprowadzić do nasilenia antropopresji na środowisko, co może skutkować wprowadzeniem istotnych zmian w ekosystemie, jak również może w niektórych przypadkach narazić zdrowie i życie ludzi (np. zanieczyszczenie i skażenie wód), skutkować to może m.in.:

- wzrostem ilości wytwarzanych odpadów,
- zagrożeniem jakości wód podziemnych, powierzchniowych i gleb,
- szybszym zużyciem zasobów naturalnych,
- niską estetyką krajobrazu.

b) rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych

Proponowane rozwiązania uwzględniają przyjęte rozwiązania i ustalenia, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wrażliwych na oddziaływanie człowieka. Są również zgodne z istniejącym stanem prawnym oraz obowiązującymi aktami prawa miejscowego, w szczególności zawartymi w aktach o utworzeniu obszarów i obiektów chronionych oraz w planach ochrony.

c) zagrożeń dla środowiska

LSR i określone w nim operacje przewidują, co do zasady ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko i zdrowie ludzi na terenie działania RLGD.

d) zmian w krajobrazie

Proponowane zadania uwzględniają ważną rolę ochrony krajobrazu. Nie przewidywane są działania, zmierzające do negatywnych zmian w krajobrazie. Wszelkie formy zagospodarowania terenu, będą wkomponowywane w istniejący krajobraz z zachowaniem lokalnych form.

Realizacja LSR wpłynie m.in. na poprawę stanu środowiska całego obszaru. Ważnym celem Strategii jest również ochrona bioróżnorodności ekosystemów wodnych.

Obszar Pojezierza Dobiegniewskiego posiada wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe. Charakterystyczne jest urozmaicenie terenu i różnorodność siedliskowa. Zanieczyszczenie poszczególnych komponentów środowiska jest stosunkowo niewielkie, uwzględniając wartości średnie dla kraju i obowiązujące normy. Realizacja założeń LSR wpłynie na poprawę stanu środowiska, w szczególności w zakresie:

- ograniczenia zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych,
- ograniczenia stopnia eutrofizacji,
- poprawy walorów krajobrazowych.

Zaplanowane działania nie będą powodować ryzyka wystąpienia poważnej awarii w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska, ani oddziaływania transgranicznego. Podjęcie działań w celu zapobiegania, ograniczania bądź kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań nie jest konieczne, wobec przewidywanego braku ich wystąpienia. Zgodnie z art. 57 pkt. 2 i art. 58 pkt 2 w związku z art. 48 ust 1 i 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, wystąpiono do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim oraz do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gorzowie Wielkopolskim o uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu pod nazwą Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru Rybackiej Lokalnej Grupy Działania „Pojezierze Dobiegniewskie”.

Procedura aktualizacji LSR

§1

Użyte sformułowania i skróty w niniejszej procedurze oznaczają:

Stowarzyszenie - Stowarzyszenie Rybacka Lokalna Grupa Działania „Pojezierze Dobiegniewskie”

Rada - Rada Stowarzyszenia,

Prezes Zarządu - Prezes Zarządu Stowarzyszenia,

Zarząd - Zarząd Stowarzyszenia.

§2

Uprawnienia do wystąpienia o wprowadzenie zmian w LSR posiada Zarząd oraz Rada Stowarzyszenia RLGD „Pojezierze Dobiegniewskie”.

§3

Wszyscy uprawnieni zgłaszają poprzez Prezesa Zarządu, pisemnie propozycję zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju wraz ze szczegółowym uzasadnieniem.

§4

Zarząd Stowarzyszenia dokonuje potrzebnych analiz do wprowadzenia zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju. Analizy te są wykonywane na bieżąco w ramach ciągłego monitoringu i ewaluacji własnej.

§5

Zarząd może dodatkowo podjąć decyzję o zleceniu ekspertom zewnętrznym analizy związanej z koniecznością aktualizacji dokumentów Stowarzyszenia.

§6

Propozycje zmian są rozpatrywane na najbliższym Posiedzeniu Zarządu. Zarząd podejmuje uchwałę w sprawie zatwierdzenia lub odrzucenia zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju. Wszelkie zatwierdzone przez Zarząd zmiany zostają przedstawione na najbliższym Walnym Zebraniu Członków.

§7

W przypadku zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju będą one obowiązywać dla konkursów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian.

